

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԻՐԱԿԱՊԱՅ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲՆՈՐՈՇՈՂ
ՀԱՄԱԹՎԵՐԸ
(2015-2017, 2019 և 2021թթ.)

(ՀՀ իրավապահ մարմինների կամայականության
և ՀՀ Ոստիկանության վստահության համաթվերը)

**ՀԵԼՍԻՆԿՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԱՍԱՄԲԼԵԱՅԻ
ՎԱՆԱԶՈՐԻ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԻՐԱՎԱՊԱՀ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԲՆՈՐՈՇՈՂ ՀԱՄԱԹՎԵՐԸ
(2015-2017, 2019 և 2021թթ.)**

(ՀՀ իրավապահ մարմինների կամայականության և
ՀՀ Ոստիկանության վստահության համաթվերը)

Մույն հետազոտությունը պատրաստվել է Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակի կողմից իրականացվող «Մարդու իրավունքների վրա հիմնված պատասխանատու ոստիկանության ստեղծում՝ որպես հանրության վստահության երաշխիք» ծրագրի շրջանակներում՝ Նորվեգիայի հելսինկյան կոմիտեի ֆինանսական օժանդակությամբ:

Քանակական ուսումնասիրությունը և վերլուծությունը իրականացվել է «Հասարակական հետազոտությունների առաջատար խումբ» հասարակական կազմակերպության (APR Group) ներգրավմամբ:

Հեղինակային խումբ՝

Արթուր Սաքունց, ՀՔԱ Վանաձորի գրասենյակի նախագահ
Օֆելյա Զալյան, ՀՔԱ Վանաձորի գրասենյակի ծրագրերի համակարգող
Լիանա Բալյան, սոցիոլոգ, փորձագետ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱՇՈՒԹՅՈՒՆ	5
Հետազոտության մեթոդաբանությունը.....	6
Տեղեկատվության հավաքագրման մեթոդ.....	6
Հետազոտության ընտրանք.....	7
Հարցվածների սոցիալ-ժողովրդագրական պատկերը	9
Համաթվերի հաշվարկման մեթոդաբանություն	13
Համաթվերի հաշվարկման բանաձևերը	15
Իրավապահ մարմինների (ուստիկանություն, դատարաններ, դատախազություն)	
կամայականության համաթիվը.....	16
Տեղեկությունների ստացման աղբյուրի ազդեցությունը համաթվերի վրա.....	52
Ոստիկանության վստահության համաթիվ.....	54
Իրավապահ կառույցների աշխատանքի արդյունավետություն.....	86
Վերաբերմունքը իրավապահ մարմինների նկատմամբ	86
Բնակչության անհանգստության/տագնապի մակարդակը.....	90
ԱՄՓՈՓՈՒՄ.....	96

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Զեկույցում ամփոփված են 2021 թ. հոկտեմբերին ՀՀ բոլոր մարզերում և Երևան քաղաքում Հելսինկյան Քաղաքացիական Ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակի (այսուհետ՝ ՀՔԱ Վանաձորի գրասենյակ) կողմից՝ «Հասարակական հետազոտությունների առաջատար խումբ» (այսուհետ՝ APR Group) հասարակական կազմակերպության ներգրավմամբ իրականացված կրկնվող սոցիոլոգիական հետազոտությունների արդյունքները:

Հետազոտության հիմնական **նպատակն** է հաշվարկել իրավապահ մարմինների գործունեությունը բնորոշող համաթվերը, մասնավորապես՝ ՀՀ իրավապահ մարմինների (ուստիկանություն, դատարաններ, դատախազություն) կամայականության համաթիվը և ՀՀ Ոստիկանության վստահության համաթիվը:

Նշված համաթվերի հաշվարկման նպատակով մշակվել է մեթոդոլոգիա և հետազոտության գործիք, որոնց հիմքում ընկած են ՌԴ-ում գործող «Օբժեկտիվենի վերդիկտ» հիմնադրամի (Фонд “Общественный вердикт”) և «Լեվադա-Ցենտր» հետազոտական հասարակական կազմակերպության (АНО “Левада-Центр”) կողմից համատեղ իրականացվող նմանատիպ հետազոտության մեթոդոլոգիան և գործիքները, որոնք տեղայնացվել են և 2013 թ. ապրիլ-մայիս ամիսներին «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը ՀՀ հյուսիսային մարզերում» պիլոտային հետազոտության շրջանակներում փորձարկումից հետո կատարելագործվելով՝ 2015-2017թթ., 2019թ. և 2021թ. կիրառվել են ՀՀ բոլոր մարզերում և ք. Երևանում:

Սույն զեկույցում ներկայացված է տեղեկատվության հավաքման մեթոդաբանությունը՝ ներառյալ հետազոտության ընտրանքի նկարագրությունը, համաթվերի հաշվարկման մեթոդաբանությունը, այդ թվում՝ հաշվարկման բանաձևերը, ինչպես նաև հետազոտության արդյունքները: Առանձին անդրադարձ է արվել իրավապահ մարմինների կամայականության համաթվին, ոստիկանության վստահության համաթվին, ինչպես նաև ներկայացված են իրավապահ մարմինների նկատմամբ վերաբերմունքը և բնակչության անհանգստության մակարդակը: Արդյունքները ներկայացվում են 2015-2017թթ., 2019թ. և 2021թթ-ին իրականացրած նմանատիպ ուսումնասիրությունների արդյունքների հետ համեմատությամբ:

Հետազոտության մեթոդաբանությունը

Հետազոտության նպատակը

Հետազոտության նպատակն է հաշվարկել ՀՀ իրավապահ մարմինների (նստիկանություն, դատարաններ, դատախազություն) կամայականության համաթիվը (այսուհետ՝ կամայականության համաթիվ) և ՀՀ Ոստիկանության վստահության համաթիվը (այսուհետ՝ վստահության համաթիվ):

Հետազոտության խնդիրները

Սույն հետազոտության խնդիրներն են՝

1. պարզել ՀՀ բնակչության կողմից իրավապահ մարմինների նկատմամբ վստահության մակարդակը,
2. պարզել ՀՀ-ում իրավապահ մարմինների կողմից քաղաքացիների նկատմամբ ապօրինությունների և կամայականությունների դրսևորման մակարդակը,
3. պարզել ոստիկանության հետ ՀՀ բնակչության համագործակցության պատրաստակամության մակարդակը,
4. պարզել ՀՀ իշխանությունների կողմից քաղաքական ընդդիմադիրների (հակառակորդների) դեմ իրավապահ մարմինների օգտագործման հաճախականությունը,
5. հաշվարկել քաղաքացիների անհանգստության համաթիվը,
6. պարզել իրավապահ մարմինների կամայականություններից բնակչության պաշտպանվածության մակարդակը,
7. հաշվարկել անձնական անհանգստության համաթիվը,
8. բացահայտել ոստիկանության կամայականություններից պաշտպանվելու նպատակով հանդես եկող այլ իրավապահ մարմինների (դատարաններ, դատախազություն)՝ որպես պաշտպանության մեխանիզմի արդյունավետությունը՝ ըստ հարցվողների,
9. իրականացնել վերոնշյալ ցուցանիշների համեմատական վերլուծություն՝ ըստ հարցվածների սոցիալ-տնտեսական կարգավիճակի, տեղեկատվության ստացման հիմնական աղբյուրների և տարիների,
10. վերհանել ոստիկանության որոշ ստորաբաժանումների աշխատանքի գնահատականները,
11. վերհանել որոշ իրավապաշտպան կառույցների աշխատանքի գնահատականները,
12. գնահատել բնակչության անհանգստության/տագնապի մակարդակը՝ ըստ վայրերի և հանցագործությունների տեսակների:

Տեղեկատվության հավաքագրման մեթոդ

Տեղեկատվության հավաքման համար կիրառվել է քանակական հարցազրույցների մեթոդը, ինչը հնարավորություն է տվել ստանալու ըստ բնակավայրերի բոլոր սոցիալական խմբերի կարծիքը՝ խնդրի վերաբերյալ: Շնորհիվ ներկայացուցչական ընտրանքի՝ ստացված տեղեկատվությունը հնարավոր է տարածել տարբեր

բնակավայրերի վրա ամբողջությամբ, պարզել կարծիքների տարածվածությունը և բաշխվածությունը, դուրս բերել օրինաչափություններ: Իրականացվել են անմիջական հարցազրույցներ՝ հարցազրուցավար-հարցվող դեմ առ դեմ զրույցի միջոցով:

Որպես հետազոտության գործիք կիրառվել է ստանդարտացված հարցաթերթը, որը բաղկացած է եղել փակ և կիսափակ հարցերից: 2021թ., 2019թ., 2017թ. և 2016թթ.-ին կիրառվել է 2015թ կիրառված հարցաթերթիկը՝ գործածվել է CAPI-ի տեխնիկայի միջոցով:

Հետազոտության արդյունքները վերլուծվել են վիճակագրական SPSS ծրագրի միջոցով: Իրականացված հետազոտությունը կրկնվող/տրենդային հետազոտություն է:

Հետազոտության ընտրանք

Հետազոտություններն իրականացվել են 2015-2016 թթ. օգոստոս ամիսներին, 2017թ. և 2019թ-ի մայիս և 2021թ-ի հոկտեմբեր ամիսներին՝ Հայաստանի բոլոր մարզերում և Երևան քաղաքում բնակվող 18 տարեկան և ավելի բարձր տարիքի բնակչության շրջանում: 2017թ-ի հետազոտության ընտրանքի հաշվարկման համար հիմք է ծառայել ՀՀ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից հրապարակված «ՀՀ Ազգային ժողովի ընտրություններ «20» հունիսի 2021թ. Արձանագրություն Ազգային ժողովի ընտրությունների քվեարկության արդյունքների» փաստաթուղթը, որտեղ ընտրողների թիվը կազմում է 2595512 մարդ: Այսպիսով՝ հետազոտության գլխավոր համախմբությունը կազմել է 2595512 մարդ: Հետազոտության տվյալների $\pm 2,8\%$ ճշգրտության դեպքում 95% վստահության միջակայքում ընտրանքային համախմբությունը հաշվարկվել է 1200 մարդ:

Ուսումնասիրության ընտրանքները կառուցվել են միանման մեթոդաբանությամբ: Երկու դեպքում էլ կառուցվել է բազմաստիճան (շերտավորված) նպատակաուղղված պատահական ընտրանք: Ընտրանքի կառուցման սկզբնական փուլերում նպատակաուղղված կերպով առանձնացվել են ընտրանքային միավորները (մարզերը, բնակավայրերը), այնուհետև իրականացվել է պատահական ընտրություն: Պատահական ընտրությունը կատարվել է «համակարգված քայլի» սկզբունքով: Ընտրանքի կառուցումն իրականացվել է հետևյալ փուլերով.

1. Մարզերի ընտրություն

Հետազոտությունում ընդգրկված են ՀՀ 10 մարզերը և Երևան քաղաքը: Հետազոտության արդյունքների ներկայացուցչականությունը տվյալ մարզերի համար ամբողջությամբ ապահովվել է:

2. Բնակավայրերի/հարցման կետերի ընտրություն

Ապահովելու համար գյուղական և քաղաքային բնակավայրերի բնակիչների ներկայացվածությունը ընտրանքում՝ նախ հաշվարկվել է յուրաքանչյուր մարզի գյուղական և քաղաքային բնակավայրերում ապրողների տոկոսային

հարաբերակցությունը: Ըստ այդմ՝ որոշվել է, թե յուրաքանչյուր մարզում իրականացվելիք հարցազրույցների որ մասը պետք է անցկացնել քաղաքներում, որ մասը՝ գյուղերում: Հաշվարկելու համար, թե քանի քաղաք և գյուղ պետք է ընդգրկել ընտրանքում, քաղաքներին կամ գյուղերին բաժին ընկնող հարցվողների թիվը բաժանվել է քաղաքի կամ գյուղի համար հաշվարկված օպտիմալ թվին: Յուրաքանչյուր գյուղում օպտիմալ համարվում է միջինում 6 հարցազրույց, ընդ որում՝ այդ թիվը չպետք է գերազանցի 7-ը: Ընտրված քաղաքում օպտիմալ է համարվել միջինում 11 հարցազրույցը, ընդ որում՝ այդ թիվը չի գերազանցել 25-ը: Ընտրված քաղաքում կամ գյուղում իրականացվելիք հարցազրույցների թիվը հաշվարկելիս նույնպես հաշվի է առնվել տվյալ համայնքի բնակչության համամասնությունը:

Յուրաքանչյուր մարզից համայնքներն ընտրելիս հաշվի է առնվել կենտրոնի հետ ունեցած հեռավորությունը: Այդպիսով՝ առանձնացվել է հարցման կետերի 3 տիպ՝

1. մարզկենտրոն,
2. մարզային համայնքներ, որոնք գտնվում են մարզկենտրոնի և ծայրամասերի մեջտեղում,
3. ծայրամասային համայնքներ, որոնք գտնվում են մարզի ծայրամասում:

3. Տնային տնտեսության ընտրություն

Ընտրանքի կառուցման երրորդ փուլում առանձնացվել է երրորդ շերտը. ընտրվել են տնային տնտեսությունները: Յուրաքանչյուր հարցման կետում տնային տնտեսությունների ընտրությունն իրականացվել է համակարգված քայլի միջոցով:

4. Հարցվողի ընտրություն

Չորրորդ փուլում տնային տնտեսության 18 տարեկան և ավելի բարձր տարիքի անդամներից իրականացվել է հարցվողի ընտրություն՝ պատահականության սկզբունքով: 2015թ. հետազոտության ընթացքում պատահականությունն ապահովելու նպատակով կիրառվել է տնային տնտեսության անդամների «ամենավերջին ծննդյան օրվա» սկզբունքը: Յուրաքանչյուր տնային տնտեսությունից հարցվել է միայն մեկ անձ: Իսկ 2016թ., 2017թ., 2019թ. և 2021թ. պատահականությունն ապահովելու նպատակով կիրառվել է CAPI-ի ծրագրում ներդրված «Քիշի աղյուսակը»:

Բոլոր հետազոտությունների դեպքերում էլ հարցվածների թիվը կազմել է 1200-ական մարդ:

2021թ. հարցումների իրականացման աշխարհագրությունը

Հարցվածների սոցիալ-ժողովրդագրական պատկերը

2015թ. հետազոտության ժամանակ հարցվողների բաշխումն ըստ սեռի եղել է հետևյալը. տղամարդ՝ 26.3%, կին՝ 73.7%-ը: 2016թ.-ին համապատասխանաբար՝ 33.8% և 66.3%-ը, 2017թ.-ին՝ 36.6% և 63.4%, 2019թ.-ին՝ 34.6% և 65.4%, իսկ 2021թ.-ին՝ 37.7% և 62.3%:

Հարցվողների տարիքային բաշխումը ներկայացված է Աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1

Հարցվողների տարիքային բաշխումը

Տարիքային խումբ	Հարցման տարեթիվը				
	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
18 -25 տարեկան	11.1%	14.8%	12.6%	11%	8.3%
26 -35 տարեկան	19.6%	20.4%	21.7%	18.4%	16.7%
36 – 45 տարեկան	14.4%	16.5%	16.6%	18.9%	19.8%

45 – 60 տարեկան	29.1%	26.3%	25.9%	24.4%	21.8%
61 և ավելի տարեկան	25.8%	21.9%	23.3%	27.3%	33.3%
Ընդամենը	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100%

Հարցվողների բաշխումը՝ ըստ կրթության ներկայացված է Աղյուսակ 2-ում:

Աղյուսակ 2
Հարցվողների բաշխումն ըստ կրթության

	Հարցման տարեթիվը				
	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Տարրական	0.5%	0.4%	0.7%	0.8%	0.7%
Թերի միջնակարգ (8-ամյա)	7.0%	6.0%	5.0%	4.7%	3.8%
Միջնակարգ (10-12-ամյա)	34.3%	37.1%	36.1%	36.1%	38.5%
Միջնակարգ մասնագիտական	27.7%	22.3%	26.8%	23.3%	25.5%
Թերի բարձրագույն	3.3%	4.1%	4.1%	4.8%	8.2%
Բարձրագույն	26.5%	29.7%	27.0%	29.8%	23.7%
Ետբուհական (գիտական աստիճան)	0.7%	0.4%	0.4%	0.6%	0.7%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	0.1%	0.0%	0.7%	0.0%	0.0%
Ընդամենը	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Հարցվողների բաշխումը, ըստ ընտանիքի միջին ամսական եկամտի, ներկայացված է Աղյուսակ 3-ում:

Աղյուսակ 3
Հարցվողների բաշխումը՝ ըստ ընտանիքի միջին ամսական եկամտի

Եկամուտը՝ դրամային արտահայտությամբ	Հարցման տարեթիվը				
	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Մինչև 35000 դրամ	10.30%	14.40%	19.75%	8.3%	7.3%
35001-ից մինչև 65000 դրամ	25.90%	25.70%	21.00%	18.0%	20.4%
65001-ից մինչև 150000 դրամ	41.00%	39.50%	36.50%	39.4%	37.8%
150001-ից մինչև 350000 դրամ	17.03%	16.40%	16.08%	21.9%	23.4%
350001 դրանից ավելին	3.80%	4.00%	3.25%	7.3%	6.0%
Դժվարանում եմ պատասխանել	0.30%	0%	3.42%	0.0%	0.0%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	1.50%	0%	19.75%	5.1%	5.1%
Ընդամենը	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Հարցվողներն իրենց սոցիալ-տնտեսական վիճակը բնութագրել են՝ պատասխանելով հետևյալ հարցին՝ «Խնդրում եմ նշել, թե ստորև բերված դատողություններից որն է առավել լավ բնութագրում Ձեր տնտեսական դրությունը»: Պատասխանները ներկայացված են Աղյուսակ 4-ում:

Աղյուսակ 4

Հարցվողների բաշխումը՝ ըստ իրենց սոցիալ-տնտեսական վիճակի

Տնտեսական դրություն	Հարցման տարեթիվը				
	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Գումարը չի բավարարում սնունդ գնելու համար	27.8%	23.0%	21.3%	19.1%	20.3%
Գումարը բավարարում է միայն սնունդ գնելու համար	35.1%	37.2%	35.8%	30.1%	32.3%
Գումարը բավարարում է սնունդ և հագուստ գնելու համար	24.1%	24.0%	24.0%	22.8%	22.1%
Գումարը բավարարում է սնունդ, հագուստ և այլ ապրանքներ գնելու համար	12.6%	15.8%	18.0%	27.2%	24.7%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	0.4%	0%	0.8%	0.8%	0.6%
Ընդամենը	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

«Ձեզ ո՞ր խավի ներկայացուցիչ էք համարում» հարցի պատասխանները ներկայացված են աղյուսակ 5-ում:

Աղյուսակ 5

Հարցվողների բաշխումը ըստ խավի

Խավ	Հարցման տարեթիվը				
	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Վերին խավի	3.3%	1.9%	3.2%	2.6%	3.1%
Միջին խավի վերին հատված	11.6%	12.1%	10.7%	13.7%	11.2%
Միջին խավի միջին հատված	56.1%	53.7%	57.4%	60.2%	59.0%
Միջին խավի ստորին հատված	12.7%	15.7%	10.9%	13.1%	13.7%
Միջինից ցածր խավ	10.8%	11.0%	12.1%	6.3%	9.8%
Չքավոր	4.7%	5.7%	5.8%	4.1%	3.2%
Դժվարանում եմ պատասխանել	0.3%	0%	0%	0%	0%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	0.6%	0%	0%	0%	0%
Ընդամենը	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Հարցվողների բաշխումն՝ ըստ բնակավայրերի տիպերի, ներկայացված են Աղյուսակ 6-ում:

Աղյուսակ 6

Հարցվածների բաշխումը ըստ բնակավայրի տիպի

Բնակավայր	Հարցման տարեթիվը				
	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Քաղաքային	72.0%	72.0%	72.0%	72.0%	
Գյուղական	28.0%	28.0%	28.0%	28.0%	
Ընդամենը	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Հարցվածների սեռային բաշխվածությունը՝ ըստ բնակավայրերի տիպերի, ներկայացված է Աղյուսակ 7.1-ում:

Աղյուսակ 7.1
Խաչաձև վերլուծություն՝ ըստ հարցվածների սեռի և բնակավայրի տիպերի

		Բնակավայրի տիպը										
		2015թ.		2016թ.		2017թ.		2019թ.		2021թ.		Ընդամենը
		Քաղաքային	Գյուղական	Քաղաքային	Գյուղական	Քաղաքային	Գյուղական	Քաղաքային	Գյուղական	Քաղաքային	Գյուղական	
Հարցվողի սեռը	Արական	69.3%	30.7%	74.1%	25.9%	69.5%	30.5%	71.1%	28.9%	68.8%	31.2%	
	Իգական	73.0%	27.0%	70.7%	29.3%	73.5%	26.5%	72.5%	27.5%	73.9%	26.1%	100.00%
Ընդամենը		72.0%	28.0%	72.0%	28.0%	72.0%	28.0%	72.0%	28.0%	72.0%	28.0%	100.00%

Ինչպես երևում է Աղյուսակ 1-7.1ում՝ 2015-2017թթ. և 2019թ. հետազոտությունների ընթացքում գրեթե պահպանվել են հարցվողների համամասնությունները՝ ըստ հիմնական բնութագրիչների:

Թե հիմնականում որտեղից են հարցվողները ստանում տեղեկատվություն, ներկայացված է Աղյուսակ 7.2-ում:

Աղյուսակ 7.2
Հայաստանում տեղի ունեցող իրադարձությունների վերաբերյալ հիմնական տեղեկատվության աղբյուրները:

Տեղեկատվական աղբյուրներ	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Հեռուստատեսություն	49.8%	54.5%	50.4%	50.8%
Ռադիո	1.9%	2.2%	1.4%	1.3%
Տպագիր մամուլ	1.0%	0.5%	0.6%	0.4%
Առցանց մամուլ	22.7%	20.7%	11.8%	12.4%
Սոցիալական կայքեր	20.7%	18.3%	32.2%	30.2%
Աշխատավայր	0.6%	0.6%	0.5%	0.5%
Ընկերներ, ծանոթներ, բարեկամներ	2.4%	2.4%	2.3%	3.8%
Հանդիպումներ, հանրային քննարկումներ, հասարակական և/կամ քաղաքական	0.6%	0.3%	0.4%	0.3%
Դժվարանում եմ պատասխանել	0.3%	0.6%	0.4%	0.3%
Ընդամենը	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Հետագա վերլուծության մեջ 2016-2017, 2019 և 2021թթ. տվյալները վերլուծվել են ըստ հարցվողների տեղեկությունների ստացման աղբյուրների, որը ցույց է տալիս համաթվերի էական տարբերությունները՝ պայմանավորված տվյալ գործոնով:

Համաթվերի հաշվարկման մեթոդաբանություն

Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթվի հաշվարկման մեթոդաբանությունը

Համաթվի սահմանումը

Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը հանդիսանում է հասարակության զանգվածային տրամադրությունների միտումների ընդհանրացված համաթիվ, որն արտացոլում է ոստիկանության, դատախազության և դատական մարմինների կամայական՝ օրենքով չսահմանված գործողություններից, հասարակության անպաշտպանվածության զգացումները:

Համաթվի հաշվարկման համար օգտագործվող հարցերն ուղղված են բացահայտելու իրավապահ մարմինների գործունեության վերաբերյալ հասարակության գնահատականները:

Կամայականության համաթվի հաշվարկը կառուցվում է երեք բաղադրիչների (բաղկացուցիչների) հիման վրա.

«Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվ»

Տվյալ համաթիվը կառուցվում է երեք հիմնական հարցերի պատասխանների ընդհանրացված համաթվերի միջին թվաբանականի հաշվարկման միջոցով: Այդ հարցերն են. «Որքանո՞վ եք վստահում իրավապահ մարմիններին (ոստիկանություն, դատարաններ, դատախազություն) (Ամբողջ համակարգին) (Բոլորը միասին)», «Ըստ Ձեզ՝ որքանո՞վ է Հայաստանի համար լուրջ խնդիր հանդիսանում իրավապահ մարմինների կողմից դրսևորվող կամայականությունը և ապօրինությունը» և «Ըստ Ձեզ՝ որքա՞ն հաճախ են ՀՀ իշխանություններն իրավապահ մարմիններին օգտագործում որպես ընդդիմության (սեփական քաղաքական հակառակորդների) դեմ ճնշման միջոց»:

«Անձնական մտահոգվածության համաթիվ»

Այս համաթիվը հաշվարկվում է «Հնարավո՞ր է արդյոք, որ Դուք կամ Ձեր մտերիմները տուժեք իրավապահ մարմինների կամայականություններից» և «Անձամբ Դուք որքանո՞վ եք Ձեզ պաշտպանված զգում իրավապահ մարմինների կամայականություններից» հարցերի պատասխանների ընդհանրացված համաթվի միջին թվաբանականի հաշվարկման միջոցով:

«Անձնական պաշտպանվածության համաթիվ»

Համաթիվը կառուցվում է «Եթե հանկարծ Դուք ոստիկանության կամայականության զոհ դառնաք, ապա, ըստ Ձեզ՝ արդյոք այլ իրավապահ մարմինները (դատարաններ և/կամ դատախազություն) Ձեզ կպաշտպանե՞ն» և «Ըստ Ձեզ՝ Հայաստանում հնարավո՞ր է արդյոք օրինական միջոցներով վերականգնել ոստիկանության կողմից

խախտված իրավունքները» հարցերի պատասխանների ընդհանրացված համաթվի միջին թվաբանականի հաշվարկման միջոցով:

Ոստիկանության վստահության համաթվի հաշվարկման մեթոդաբանությունը

Համաթվի սահմանումը

Ոստիկանության վստահության համաթիվը հանդիսանում է հասարակության զանգվածային տրամադրությունների միտումների ընդհանրացված համաթիվ, որն արտացոլում է ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի և վստահության, գործունեությունից գոհունակության, քաղաքացի-ոստիկան համագործակցության պատրաստակամության աստիճանի զգացումները:

Համաթվի հաշվարկման համար օգտագործվող հարցերն ուղղված են բացահայտելու ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի, գործունեության և համագործակցության պատրաստակամության վերաբերյալ հասարակության դիրքորոշումները և գնահատականները:

Ոստիկանության հանդեպ վստահության համաթվի հաշվարկը կառուցվում է նույնպես երեք բաղադրիչների (բաղկացուցիչների) հիման վրա.

«Ոստիկանության գործունեության գնահատում»

Սույն համաթիվը կառուցվում է «Որքանով եք բավարարված Ձեր բնակավայրի/համայնքի ոստիկանության գործունեությունից» և «Ըստ Ձեզ՝ կարո՞ղ է արդյոք Ձեր բնակավայրի/համայնքի ոստիկանությունը պաշտպանել Ձեզ/Ձեր ընտանիքին հանցագործներից» հարցերի պատասխանների ընդհանրացված համաթվի միջին թվաբանականի հաշվարկման միջոցով:

«Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունք»

Այս համաթիվը հաշվարկվում է «Որքանով եք վստահում Ձեր բնակավայրի/համայնքի ոստիկանությանը» և «Ինչպե՞ս եք վերաբերվում Ձեր բնակավայրի/համայնքի ոստիկանության աշխատողներին» հարցերի պատասխանների ընդհանրացված համաթվի միջին թվաբանականի հաշվարկման միջոցով:

«Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամություն»

Համաթիվը կառուցվում է երեք հիմնական հարցերի պատասխանների ընդհանրացված համաթվերի միջին թվաբանականի հաշվարկման միջոցով. «Ըստ Ձեզ՝ արդյո՞ք քաղաքացիները պետք է օգնեն ոստիկանությանը», «Եթե Դուք ծեծի, կողոպուտի, գողության և այլ նմանատիպ հանցագործությունների ականատես/վկա դառնայիք, արդյո՞ք ոստիկանություն կկանչեիք» և «Որոշ մարդիկ, հանդիսանալով հանցագործության ականատես/վկա, կանչում են ոստիկանություն: Եթե Դուք ծեծի, կողոպուտի, գողության և այլ նմանատիպ հանցագործությունների ականատես/վկա դառնայիք, արդյո՞ք ոստիկանություն կկանչեիք»:

Համաթվերի հաշվարկման բանաձևերը

Համաթվերը հաշվարկվում են հետևյալ բանաձևով՝

$$Index = a + 0.5 * b - 0.5 * c - d$$

որտեղ

«*Index*»-ը յուրաքանչյուր հարցի պատասխանների հիման վրա հաշվարկված գործակիցն է,

«a»-ն առավել «դրական» պատասխանների տոկոսային բաշխվածությունն է,

«b»-ն՝ «դրական» պատասխանների տոկոսային բաշխվածությունը,

«c»-ն՝ «բացասական» պատասխանների տոկոսային բաշխվածությունը,

«d»-ն՝ առավել «բացասական» պատասխանների տոկոսային բաշխվածությունը:

Իսկ «Ինչպե՞ս եք վերաբերում Ձեր բնակավայրի/համայնքի ոստիկանության աշխատողներին» հարցի պատասխանների հիման վրա ստացվող համաթիվը հաշվարկվել է հետևյալ բանաձևով՝

$$Բանաձև՝ Index = a + b + 0.5 * c - 0.5 * d - e - f$$

որտեղ

«*Index*»-ը այս հարցի պատասխանների հիման վրա հաշվարկված գործակիցն է,

«a» և «b»-ն՝ առավել «դրական» պատասխանների տոկոսային բաշխվածությունը,

«c»-ն՝ «դրական» պատասխանների տոկոսային բաշխվածությունը,

«d»-ն՝ «բացասական» պատասխանների տոկոսային բաշխվածությունը,

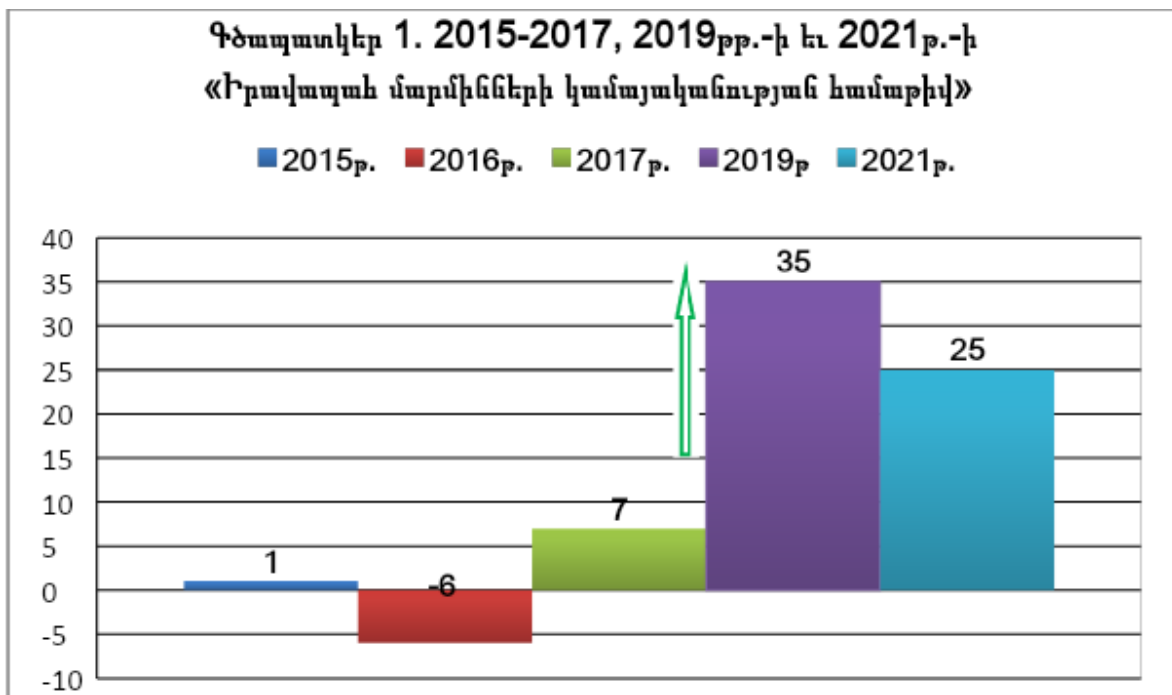
«e» և «f»-ը՝ առավել «բացասական» պատասխանների տոկոսային բաշխվածությունը:

Ըստ յուրաքանչյուր հարցի՝ համաթիվը հաշվարկվում է դրա ընդհանրացված արժեքը որպես «բացասական» և «դրական» պատասխանների մասնաբաժինների տարբերություն, ընդ որում՝ առավել «բացասական» կամ առավել «դրական» պատասխանները վերցվում են «1» կշռով, իսկ մասնակի «բացասական» կամ «դրական» պատասխանները՝ «0.5» կշռով:

Համաթիվը հաշվարկվում է որպես մի քանի մասնակի համաթվերի (երկու կամ երեք մասնակի համաթվի յուրաքանչյուր բաղադրիչի համար) ընդհանրացված արժեքների միջին թվաբանական: Այդպիսով՝ և՛ կամայականության/վստահության ընդհանրացված համաթվերը, և՛ դրա բաղադրիչները փոփոխվում են «-100»-ից մինչև «+100» միջակայքում: Ընդ որում՝ եթե համաթվերից որևէ մեկը մեծ է «0»-ից, ապա դա նշանակում է, որ գերակշռում են «դրական» գնահատականները, ինչը ցույց է տալիս նկարագրվող խնդրի բացակայությունը, իսկ «0»-ից ցածրի դեպքում՝ «բացասական» գնահատականները, ինչն էլ իր հերթին մատնանշում է նկարագրվող խնդրի առկայությունը:

Իրավապահ մարմինների (ուստիկանություն, դատարաններ, դատախազություն) կամայականության համաթիվը

Սույն հետազոտության արդյունքների հիման վրա հաշվարկվել է Հայաստանի Հանրապետությունում (ՀՀ) «Իրավապահ մարմինների (ուստիկանություն, դատարաններ, դատախազություն) կամայականության համաթիվը» (այսուհետ՝ «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվ»), որը 2021թ.-ին կազմել է «25»: Համադրելով նախորդ տարիներին մեր կողմից իրականացված նույնանման հետազոտությունների արդյունքների հետ՝ տեսնում ենք, որ 2019թ.-ին «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» կտրուկ աճել է. 2017թ-ի համեմատ՝ «28»-ով, իսկ 2016թ-ի համեմատ՝ 41-ով (տե՛ս Գծապատկեր 1): Ինչ վերաբերվում է 2021թ-ին, ապա այն 2019թ-ի համեմատ նվազել է «10»-ով:

«Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվ» երեք բաղկացուցիչ համաթիվերը («Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվ», «Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվ», «Անհատական մտահոգվածության համաթիվ») 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ նվազել են, որոնք սակայն նույնպես բարձր են 2017թ-ից առաջ ստացված համաթիվերից: Այսպես՝ «Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը» 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ նվազել է 16-ով, որը 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ աճել էր 35-ով: «Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը» 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ նվազել է 11-ով, որը 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ աճել էր 40-ով: «Անհատական մտահոգվածության համաթիվը» 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ նվազել է 5-ով, որը 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ աճել էր 10-ով (տե՛ս Աղյուսակ 8.1):

«Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվ» երեք բաղկացուցիչ համաթիվերի փոփոխությունը 2015-2017թթ. և 2019թ. Ընթացքում

Համաթիվեր (բաղկացուցիչներ)	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
«Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվ»	-22	-30	-17	18	2
«Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվ»	5	-7	9	39	28
«Անհատական մտահոգվածության համաթիվ»	20	17	29	49	44

Այսպիսով, դիտարկելով այս համաթիվերը երեք տարիների կտրվածքով, նկատելի է, որ բոլոր համաթիվերը չնայած կտրուկ աճել էին 2019թ. բոլոր նախորդ տարիների համեմատ, սակայն նվազել են 2021թ.-ին, մնալով այնուամենայնիվ բարձր 2017թ. և նախորդ տարիների համեմատ: Աղյուսակ 8.1-ում ներկայացված «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվ» բաղկացուցիչ հանդիսացող «Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը» 3 տարիներին գտնվել է բացասական տիրույթում՝ 0-ից ցածր է եղել, 2019թ-ին այն բավականին մեծ աճ է ունեցել՝ դառնալով դրական: 2021թ-ին այն 2019թ-ի համեմատ թեև նվազել է, սակայն նույնպես գտնվում է դրական տիրույթում: Հիշեցնենք, որ այս բաղկացուցիչ համաթիվը հաշվարկվում է «Որքանո՞վ եք վստահում իրավապահ մարմիններին (ուստիկանություն, դատարաններ, դատախազություն) (Ամբողջ համակարգին (Բոլորը միասին)», «Ըստ Ձեզ՝ որքանո՞վ է Հայաստանի համար լուրջ խնդիր հանդիսանում իրավապահ մարմինների կամայականությունը և անօրինությունը» և «Ըստ Ձեզ՝ որքան հաճախ են ՀՀ իշխանություններն իրավապահ մարմիններին օգտագործում որպես ընդդիմության (սեփական քաղաքական հակառակորդների) նկատմամբ ճնշման միջոց» հարցերի պատասխանների արդյունքում: Առաջին և երրորդ հարցերի պատասխանները գտնվում են դրական տիրույթում (տե՛ս հավելված 1), սակայն երկրորդ հարցի պատասխանները գտնվում են բացասական տիրույթում, քանի որ պատասխանների տարբերակներից առավել շատը նշվել են բացասական տարբերակները (տե՛ս Աղյուսակներ 8.2):

Աղյուսակ 8.2

Հարց « Ըստ Ձեզ՝ որքանո՞վ է Հայաստանի համար լուրջ խնդիր հանդիսանում իրավապահ մարմինների կամայականությունը և անօրինությունը»

Պատասխանների տարբերակներ	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Շատ լուրջ խնդիր է	54.9%	57.8%	47.3%	40.4%	43.1%
Որոշ չափով լուրջ խնդիր է	23.5%	23.5%	28.7%	28.2%	26.1%
Այդքան էլ լուրջ խնդիր չէ	7.8%	6.6%	8.7%	10.3%	10.1%
Այդպիսի խնդիր գոյություն չունի	7.0%	8.6%	10.7%	15.5%	15.8%
Դժվարանում եմ պատասխանել	6.8%	6.8%	4.7%	5.7%	4.9%
Ա.Մ.Ցուցանիշի ընդհանրացված արժեք	-56	-58	-47	-34	-35

Հետաքրքրական է, որ նախորդ տարիների արդյունքներով «Ըստ Ձեզ՝ որքա՞ն հաճախ են ՀՀ իշխանություններն իրավապահ մարմիններին օգտագործում որպես ընդդիմության (քաղաքական հակառակորդների) նկատմամբ ճնշման միջոց» հարցի պատասխանները նույնպես բացասական տիրույթում էին, սակայն 2019թ-ից հետո հետազոտությունների տվյալները էականորեն տարբերվում են նախորդ տարիների տվյալներից: Ինչպես երևում է Աղյուսակ 8.3-ից, տվյալ հարցի ընդհանրական արժեքը 2017թ-ին կազմել է «-17», 2019թ-ին այն աճել է մինչև «+43.1», իսկ 2021թ-ին՝ նվազել է մինչև «+21.8»: Ընկալումների փոփոխությունների վրա որոշիչ ազդեցություն են ունեցել երկրի ընդհանուր ներքին և արտաքին քաղաքական գործընթացները. մի կողմից, 2018թ-ի ապրիլին թավշյա հեղափոխության հետ ընթացող քաղաքական գործընթացները ապահովել են ցուցանշի աճ՝ բացասականից դրական, մյուս կողմից 2020թ-ի Արցախյան պատերազմն ու կորոնավիրուսի համավարակի տարածումը և դրանցով պայմանավորված քաղաքական գործընթացների ժամանակ ուստիկանության և իրավապահ մարմինների գործողությունները նպաստել են ցուցանշի նվազում 2019թ-ի համեմատ: **Իշխանությունները նախկինում իրավապահ մարմիններին օգտագործում էին որպես ընդդիմության նկատմամբ ճնշման միջոց, որից հրաժարվելու մասին հայտարարել են ներկայիս իշխանությունները: Նկատենք, սակայն, որ ուստիկանության ոչ իրավաչափ գործողությունները 2020-2021թթ. որոշ բողոքի ցույցերի ժամանակ իրենց ազդեցությունն են ունեցել հասարակական ընկալումների վրա:**

Աղյուսակ 8.3

Հարց «Ըստ Ձեզ՝ որքա՞ն հաճախ են ՀՀ իշխանություններն իրավապահ մարմիններին օգտագործում որպես ընդդիմության (քաղաքական հակառակորդների) նկատմամբ ճնշման միջոց»

Պատասխանների տարբերակներ	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Երբեք չեն օգտագործում	7.2	8.7	8.3	35.2	28.0
Երբեմն օգտագործում են	27.8	24.5	31.3	38.8	32.3
Հաճախ են օգտագործում	25.7	24.0	22.4	9.7	14.5
Դա մշտական պրակտիկա է	29.3	36.4	29.9	6.7	15.1
<i>Դժվարանում եմ պատասխանել</i>	9.4	5.8	7.5	8.8	8.7
<i>Հրաժարվում եմ պատասխանել</i>	0.7	0.7	1	1	1.4
Ա.Յ. Ցուցանիշի ընդհանրացված արժեք	-21	-27	-17	43.1	21.8

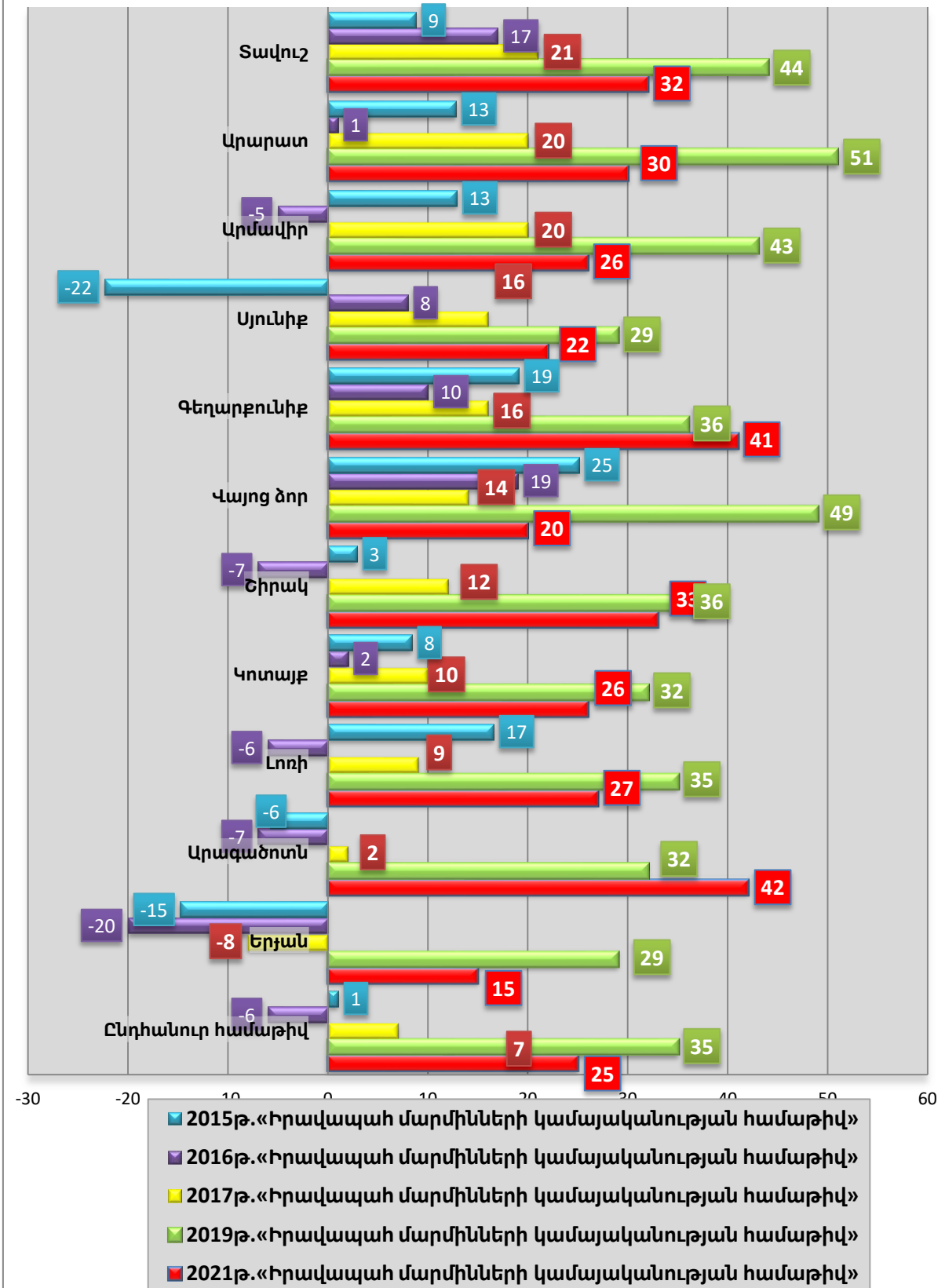
2015-2017թթ. ընթացքում իրավապահ մարմինների գործելաոճը բացասական գնահատական է ստացել հարցվողների կողմից՝ այդ մարմինների կողմից թե կամայականությունների, թե անօրինականությունների, և թե քաղաքական հակառակորդների հետապնդման տեսակետից: Սակայն, ինչպես վերը ներկայացվեց,

2019թ-ից հետո արված հետազոտությունների արդյունքներն էականորեն տարբերվում են, և դրսևորում են կտրուկ աճի և գրեթե կիսով չափ նվազման միտում:

Իրականացված բոլոր ուսումնասիրությունների արդյունքում հաշվարկված համաթվերը ներկայացնենք՝ ըստ մարզերի, բնակավայրերի տիպերի, սեռի, տարիքի և սոցիալ-ժողովրդագրական այլ տվյալների:

Դիտարկելով 2021թ-ի **«Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը»** ըստ մարզերի՝ պարզ է դառնում, որ այն ամենացածրն է Երևան քաղաքում («15»), Վայոց Ձորի («20») և Սյունիքի մարզերում («22»), իսկ ամենաբարձրը՝ Արագածոտնի («42») և Գեղարքունիքի («41») մարզերում (Գծապատկեր 2):

Գծապատկեր 2. 2015-2017, 2019թթ.-ի և 2021թ.-ի «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» ըստ մարզերի

Միաժամանակ համեմատելով 2021թ-ի արդյունքները 2019թ-ի հետ՝ տեսնում ենք, որ բոլոր մարզերում էլ նկատվում է համաթվի արժեքի նվազում: Այս համաթվի արժեքների փոփոխությունների միտումներն առավել մանրամասն տե՛ս Աղյուսակ 9-ում:

Աղյուսակ 9

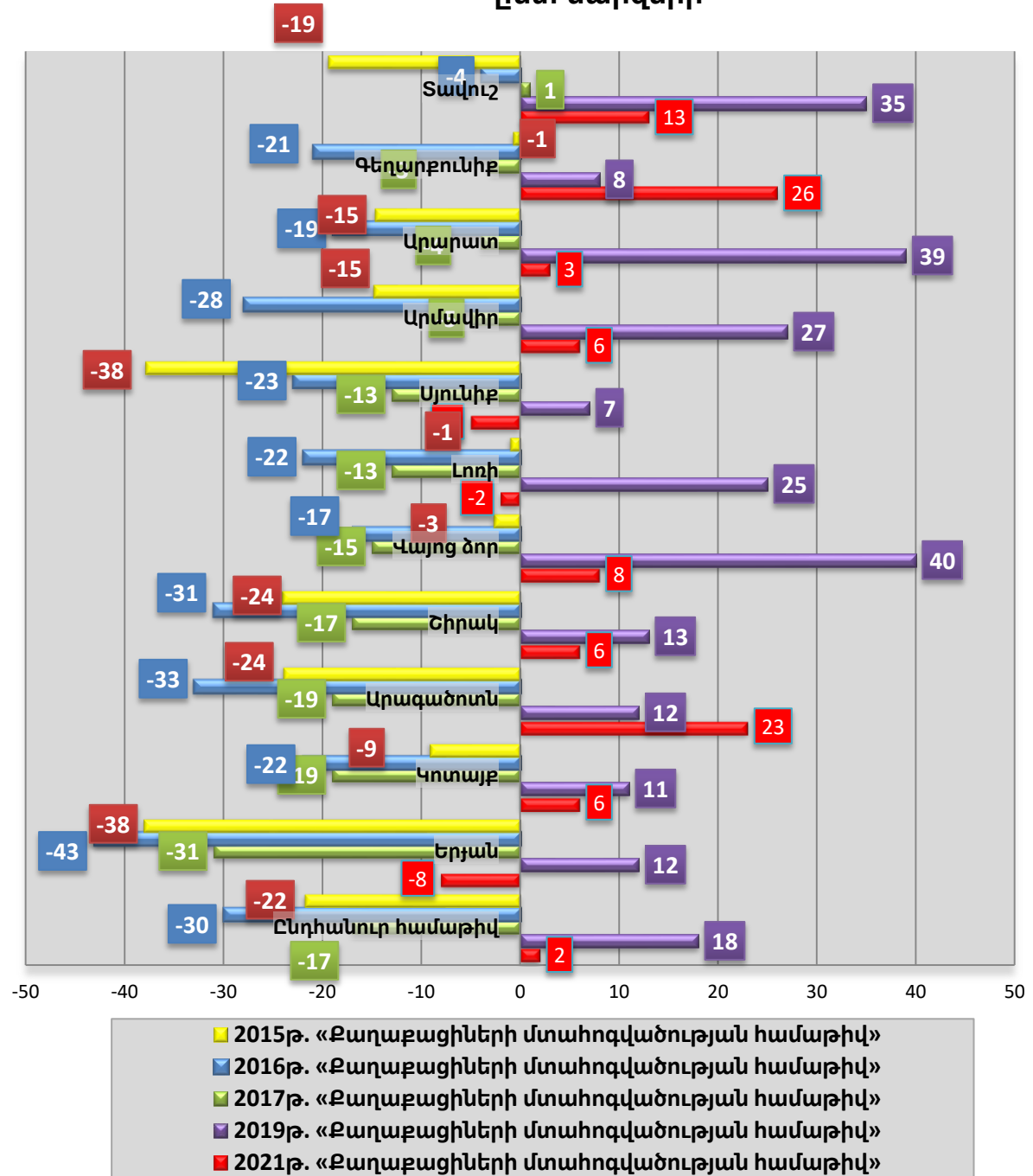
«Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» ըստ մարզերի և տարեթվերի

Մարզեր ¹	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Երևան	-15	-20	-8	29	15
Արագածոտն	-6	-7	2	32	42
Արարատ	13	1	20	51	30
Արմավիր	13	-5	20	43	26
Գեղարքունիք	19	10	16	36	41
Լոռի	17	-6	9	35	27
Կոտայք	8	2	10	32	26
Շիրակ	3	-7	12	36	33
Սյունիք	-22	8	16	29	22
Վայոց Ձոր	25	19	14	49	20
Տավուշ	9	17	21	44	32

«Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվ» բաղկացուցիչ համաթվերից **«Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը»** եթե 2019թ.-ին բոլոր մարզերում ուներ դրական արժեք, ապա 2021թ-ին բացասական է Երևանում (-8) և Լոռիում (-2) (տե՛ս Գծապատկեր 3):

¹ Աղյուսակ 9-ում և հաջորդող աղյուսակներում ներկայացված մարզերի հերթականությունը դասակարգված է ըստ բնակչության թվաքանակի նվազման http://www.armstat.am/file/article/nasel_01.01.2017.pdf

**Գծապատկեր 3. 2015-2017, 2019թթ.-ի և 2021թ.-ի
«Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը»
ըստ մարզերի**

Այս համաթվի ամենաբարձր արժեքները Գեղարունիքի («26») և Արագածոտնի մարզերում («23») են: «Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվի» արժեքների փոփոխությունների միտումներն առավել մանրամասնորեն տես Աղյուսակ 10-ում:

Աղյուսակ 10

«Քաղաքացիների մտահոգության համաթիվը» ըստ մարզերի և տարեթվերի

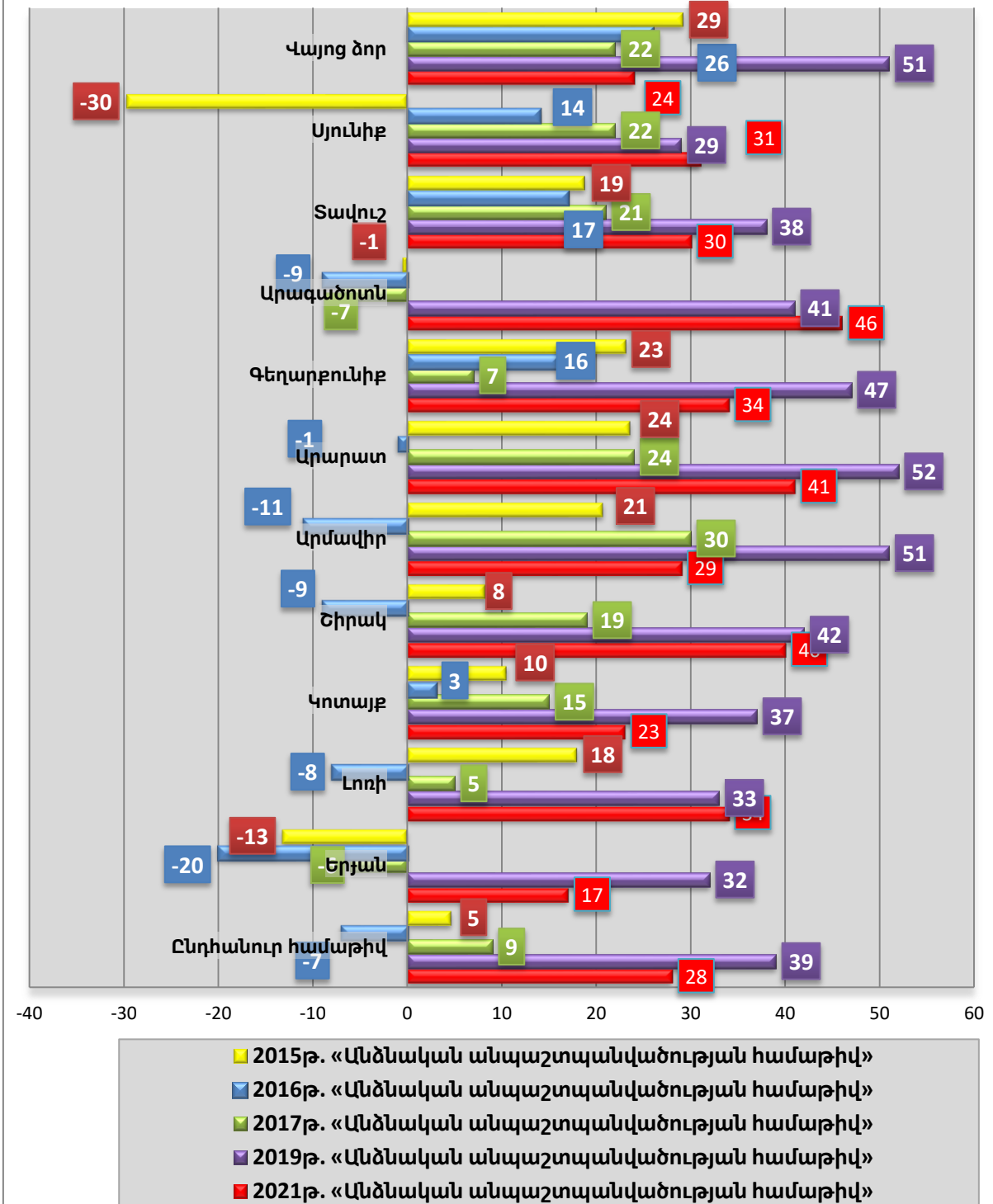
Մարզեր	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Երևան	-38	-43	-31	12	-8
Արագածոտն	-24	-33	-19	12	23

Արարատ	-15	-19	-4	39	3
Արմավիր	-15	-28	-5	27	6
Գեղարքունիք	-1	-21	-3	8	26
Լոռի	-1	-22	-13	25	-2
Կոտայք	-9	-22	-19	11	6
Շիրակ	-24	-31	-17	13	6
Սյունիք	-38	-23	-13	7	-5
Վայոց Ձոր	-3	-17	-15	40	8
Տավուշ	-19	-4	1	35	13

Հավելված 1-ում ներկայացված են համաթվի հաշվարկման հիմքում ընկած հարցերի պատասխանները՝ ըստ մարզերի:

Հարկ ենք համարում նշել, որ «Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը» 2017թ. բացասական է եղել 11 մարզերից 2-ում՝ Երևան քաղաքում («-6») և Արագածոտնի («-7») մարզում, իսկ 2019 և 2021թթ-ին այն բոլոր մարզերում ունեցել է դրական արժեք (տե՛ս Գծապատկեր 4): 2015-2017թթ. հետազոտությունների արդյունքներով այն բացասական է եղել Երևան քաղաքում և Արագածոտնի մարզում, ինչն իր հերթին նշանակում է, որ այդ ընթացքում այս երկու մարզերի բնակիչների շրջանում հստակ և գրեթե անփոփոխ կարծիք և/կամ փորձ է առկա նրա շուրջ, որ չկան ոստիկանության կամայականություններից պաշտպանող իրավապահ մարմիններ, ինչպես նաև՝ ոստիկանության կողմից խախտված իրավունքները վերականգնելու համար արդյունավետ միջոցներ: Սակայն 2019թ-ից հետո այդ մարզերում ցուցանիշի արժեքները փոփոխվել են: 2021թ-ին ամենացածրը եղել է Երևանում («17»), Կոտայքում («23») և Վայոց Ձորի («24») մարզերում, իսկ ամենաբարձրը՝ Արագածոտնի («46») և Արարատի մարզերում («41»):

Գծապատկեր 4. 2015-2017, 2019թթ.-ի և 2021թ.-ի «Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը»՝ ըստ մարզերի

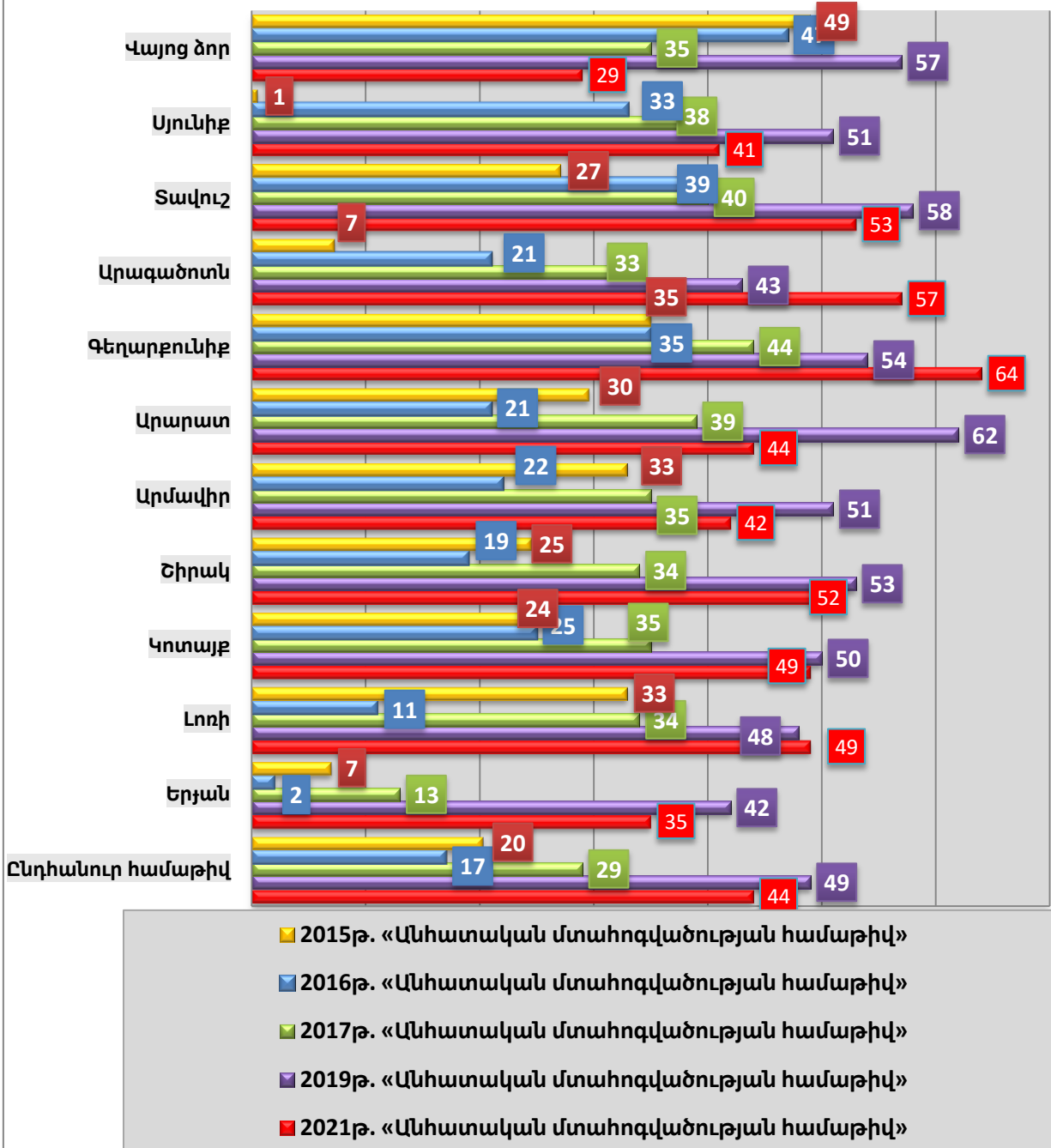
«Անձնական անպաշտպանվածության համաթվերի» փոփոխություններն ըստ մարզերի և ըստ տարեթվերի առավել մանրամասն ներկայացված են Աղյուսակ 11-ում:

«Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը» ըստ մարզերի և տարեթվերի

Մարզեր	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Երևան	-13	-20	-6	32	17
Արագածոտն	-1	-9	-7	41	46
Արարատ	24	-1	24	52	41
Արմավիր	21	-11	30	51	29
Գեղարքունիք	23	16	7	47	34
Լոռի	18	-8	5	33	34
Կոտայք	10	3	15	37	23
Շիրակ	8	-9	19	42	40
Սյունիք	-30	14	22	29	31
Վայոց Ձոր	29	26	22	51	24
Տավուշ	19	17	21	38	30

2015-2017թթ. բոլոր մարզերում դրական է եղել միայն «Անհատական մտահոգվածության համաթիվը» (տե՛ս Գծապատկեր 5): 2019թ-ին նույնպես բոլոր մարզերում եղել է դրական՝ դրսևորելով նախորդ տարիների համեմատ աճ: 2021թ-ին այն գրեթե բոլոր մարզերում նվազել է 2019թ-ի համեմատ, բացառությամբ Գեղարքունիքի, Արագածոտնի և Լոռու մարզերի: Ամենաշատն այն աճել է Արագածոտնի (14 միավորով), ապա Գեղարքունիքի (10 միավորով), ապա Լոռու մարզերում (1 միավորով):

**Գծապատկեր 5. 2015-2017, 2019թթ.-ի և 2021թ.-ի
«Անհատական մտահոգվածության համաթիվը»՝ ըստ
մարզերի**

Այս համաթվի արժեքների փոփոխությունները, ըստ մարզերի և տարեթվերի, առավել մանրամասն տե՛ս Աղյուսակ 12-ում:

Աղյուսակ 12

«Անհատական մտահոգվածության համաթիվը» ըստ մարզերի և տարեթվերի

Մարզեր	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Երևան	7	2	13	42	35
Արագածոտն	7	21	33	43	57
Արարատ	30	21	39	62	44

Արմավիր	33	22	35	51	42
Գեղարքունիք	35	35	44	54	64
Լոռի	33	11	34	48	49
Կոտայք	24	25	35	50	49
Շիրակ	25	19	34	53	52
Սյունիք	1	33	38	51	41
Վայոց Ձոր	49	47	35	57	29
Տավուշ	27	39	40	58	53

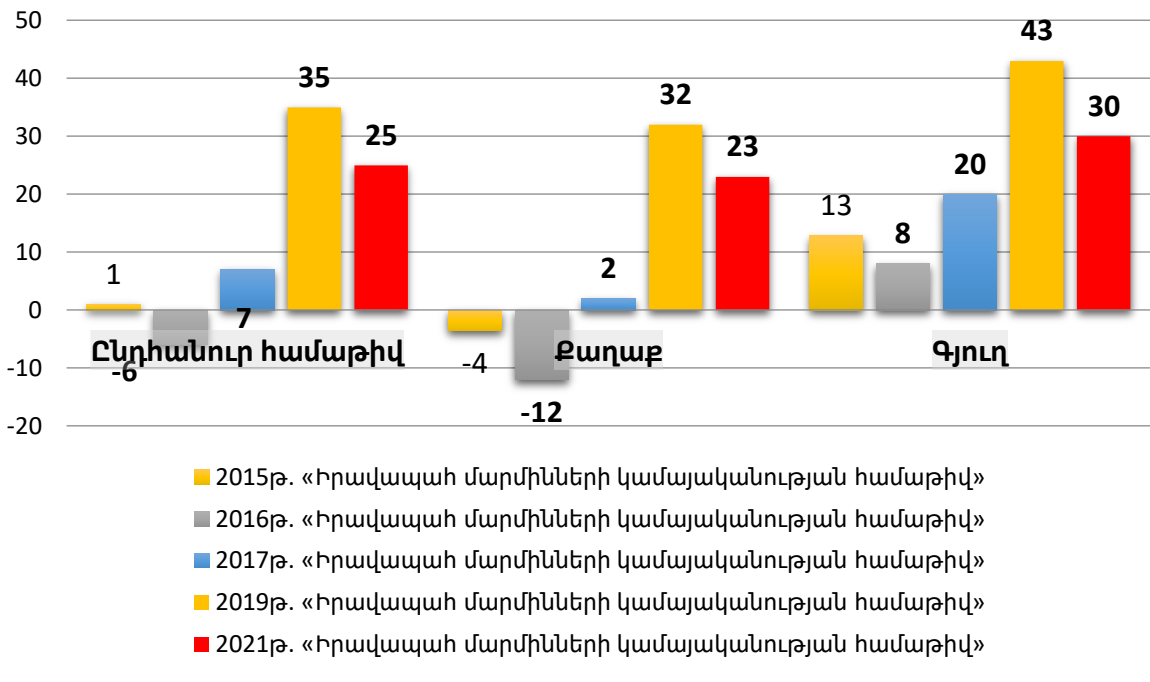
Այսպիսով՝ 2019թ-ի համեմատ 2021թ-ին ներկայացված բոլոր համաթվերը («Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվ», «Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվ», «Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվ», «Անհատական մտահոգվածության համաթիվ») հիմնականում նվազել են, սակայն ավելի բարձր են, քան 2019թ-ից առաջ արված բոլոր ուսումնասիրությունների արդյունքում ստացված համաթվերը:

Իրականացված հետազոտության տվյալները թույլ են տալիս եզրակացնել, որ երկրում տեղի ունեցող ներքին և արտաքին քաղաքական գործընթացներն էական ազդեցություն են ունեցել իրավապահ մարմինների վերաբերյալ հասարակական պատկերացումների փոփոխությունների վրա: 2018թ-ին տեղի ունեցած թավշյա հեղափոխության ընթացքում թեև իրավապահ մարմինները որոշակիորեն կիրառվել են այդ պահին իշխող ուժի կողմից որպես բողոքի ցույցերի մասնակիցների ճնշման միջոց, սակայն հեղափոխության արդյունքում նոր իշխանության կողմից իրավապահ մարմինների նկատմամբ վերաբերմունքը հանգեցրել էր իրավապահ մարմինների նկատմամբ հասարակության մոտ առկա նախկին պատկերացումների արմատական փոփոխությանը: Այդ պատկերացումների դրական բնույթը թեև պահպանվել է 2021թ-ին, սակայն նվազել է 2019թ-ի համեմատ՝ պայմանավորված Արցախյան պատերազմի, ինչպես նաև կորոնավիրուսի համավարակի ընթացքում ոստիկանության որոշ գործողությունների ոչ իրավաչափությամբ:

Եթե հետհեղափոխական ժամանակահատվածում ոստիկան-քաղաքացի հարաբերությունների վերաբերյալ նախկին հակասությունների մասին պատկերացումները կերպարափոխվել էին համերաշխության, և դրա վերաբերյալ ՁԼՄ-ներով, սոցիալական ցանցերով և ինտերնետային մամուլով տարածված տեղեկությունները և կարծիքները ձևավորել էին հանրային դրական պատկերացումներ, ապա հետպատերազմյան շրջանում դրանք ստացել են համեմատաբար բացասական երանգավորում:

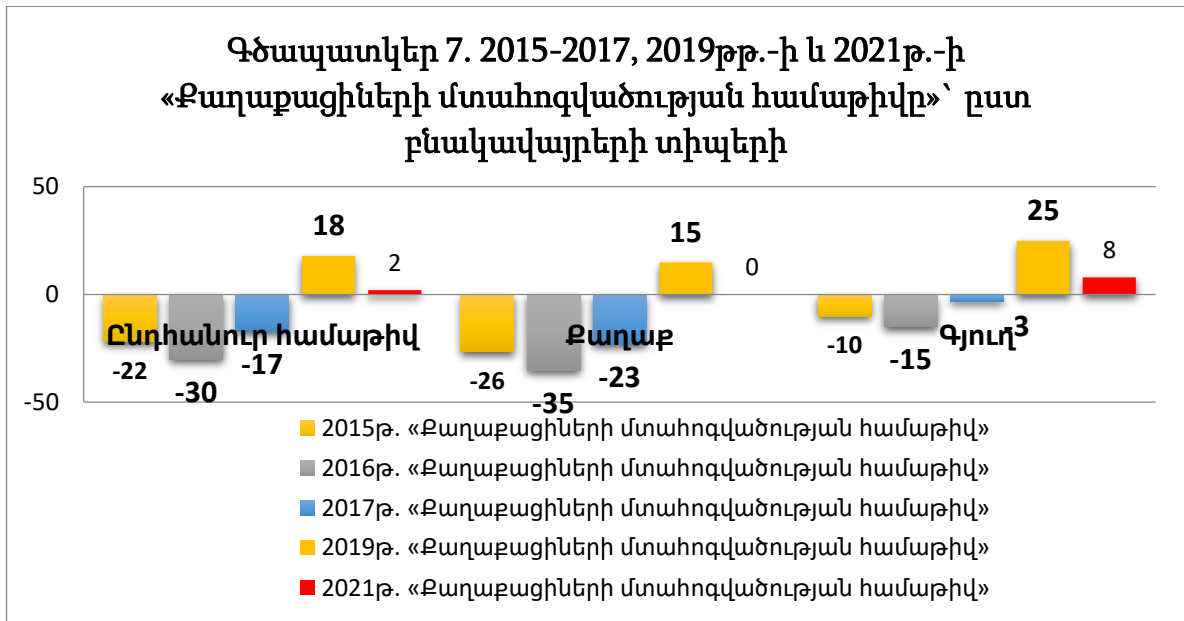
Դիտարկելով 2021թ-ի «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը»՝ ըստ բնակավայրերի տիպերի՝ պարզ է դառնում, որ այն նույնպես որոշակիորեն նվազել է 2019թ-ի համեմատ ինչպես քաղաքային, այնպես էլ գյուղական բնակավայրերում, սակայն շարունակում է բավականին բարձր մնալ՝ 2017թ-ի համեմատ (տե՛ս Գծապատկեր 6): Այն քաղաքային բնակավայրերում նվազել է 10 միավորով և դարձել է «23», իսկ գյուղական բնակավայրերում նվազել է 13 միավորով և դարձել է «30»:

Գծապատկեր 6. 2015-2017, 2019թթ.-ի և 2021թ.-ի «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը»՝ ըստ բնակավայրերի տիպերի

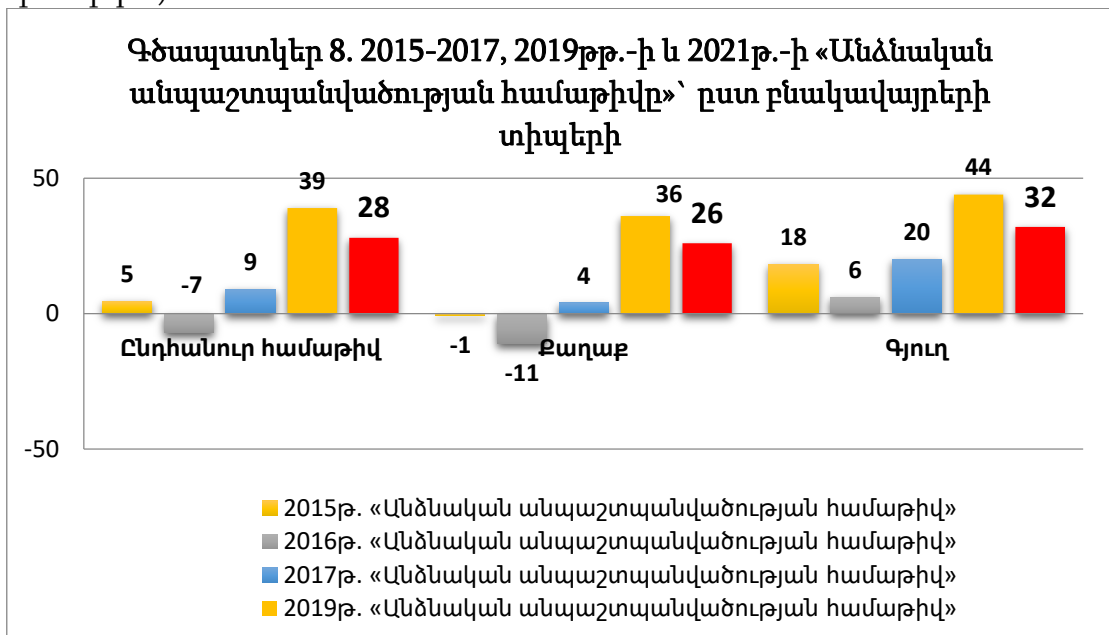
Հասկանալու համար աճի տեմպերը՝ բոլոր տարիների համար հաշվարկենք գյուղ-քաղաք միջին արժեք: Այսպիսով այն 2015թ-ին կազմում է «4.5», 2016թ-ին՝ «-2», 2017թ-ին՝ «11», 2019թ-ին՝ «37.5», իսկ 2021թ-ին՝ «26.5»: Նախորդ զեկույցներում մանրամասնորեն ներկայացվել են 2017-2016թթ-ների փոփոխությունները և դրանց ենթադրյալ պատճառները (Ապրիլյան քառօրյա պատերազմ, ՊՊԾ գնդի գրավում), ինչպես նաև 2019թ-ի՝ միջինում 26.5-ով աճի պատճառները:

Նույն պատկերն է նաև բաղկացուցիչ համաթիվ հանդիսացող «Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվի» դեպքում: 2015-2017թթ.-ի ուսումնասիրությունների դեպքում համաթիվը ինչպես գյուղական, այնպես էլ քաղաքային բնակավայրերում ունեցել է բացասական արժեքներ, 2019թ-ին կտրուկ աճ է դրսևորվել, իսկ 2021թ-ին՝ համեմատաբար նվազել է, սակայն մնում է մեծ՝ 2017թ-ի արժեքի համեմատ: 2021թ-ին քաղաքային բնակավայրերում արժեքը կազմել է «0», իսկ գյուղականում «8», որոնք 2019թ-ի համեմատ նվազել են համապատասխանաբար 15 և 17 միավորներով:

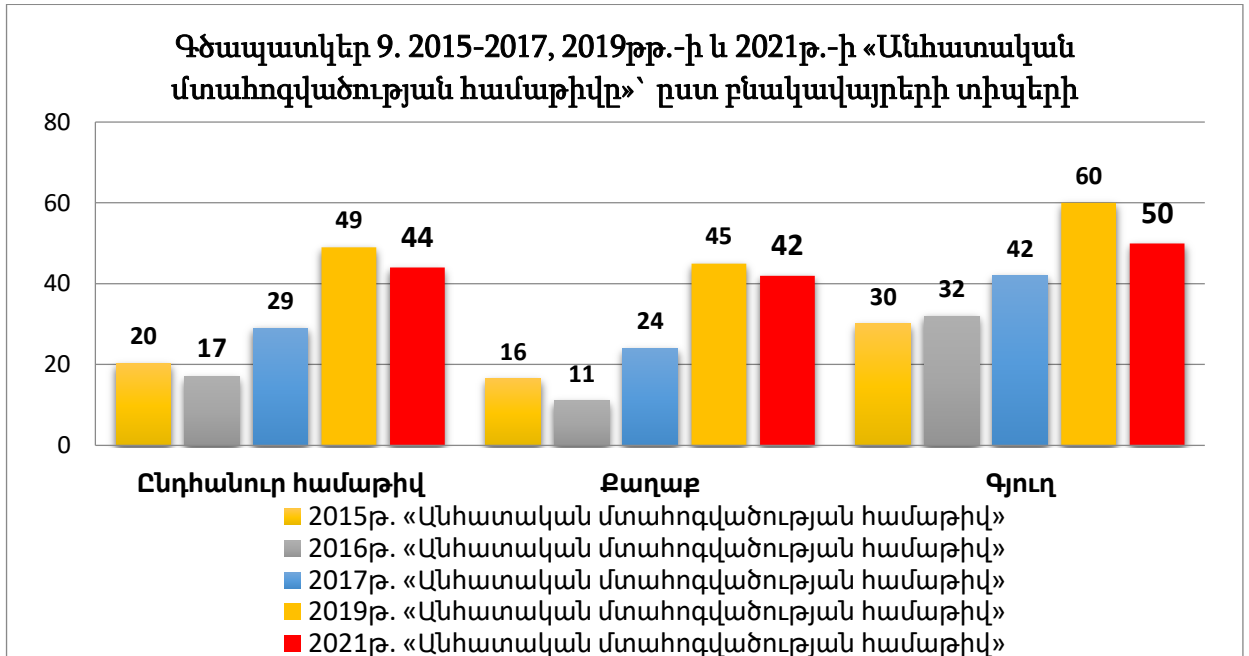
Հավելվածներում ներկայացված են համաթվի հաշվարկման հիմքում ընկած հարցերի պատասխանները՝ ըստ բնակավայրի տիպի:

Մյուս բաղկացուցիչը՝ «Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը», 2021թ-ին քաղաքային բնակավայրերում կազմել է «26» (2019թ-ի համեմատ 10 միավորով պակաս), իսկ գյուղականում՝ «32» (2019թ-ի համեմատ 12 միավորով պակաս) (տե՛ս Գծապատկեր 8):

Հիշեցնենք, որ նախորդ տարիների կտրվածքով վերը ներկայացված միտումը պահպանվում է նաև «Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվի» պարագայում (քաղաքային բնակավայրերում 2015թ.-ին այն եղել է «-1», 2016թ.-ին՝ «-11», 2017թ.-ին՝ «4», 2019թ.-ին՝ «36», իսկ գյուղական բնակավայրերում 2015թ.-ին այն եղել է «18», 2016թ.-ին՝ «6», 2017թ.-ին՝ «20», 2019թ.-ին՝ «44»):

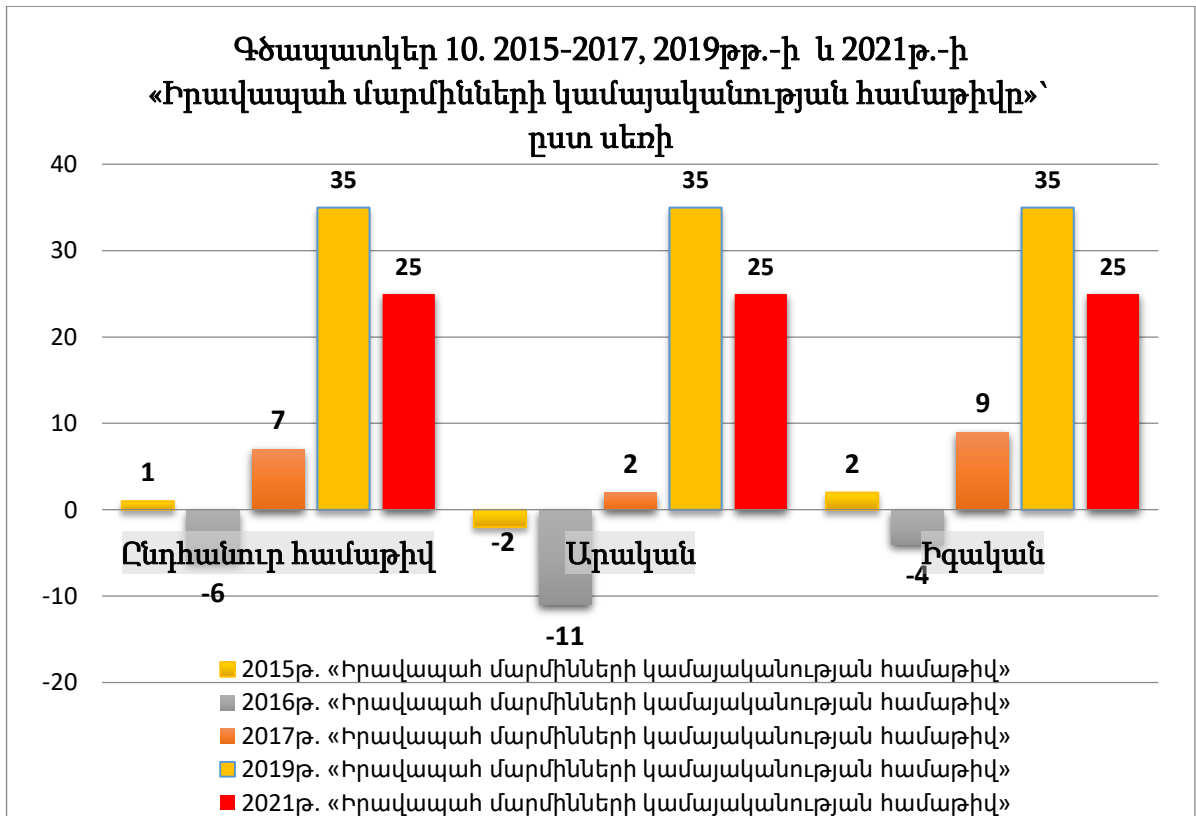
«Անհատական մտահոգվածության համաթիվը», որը նույնպես բաղկացուցիչ համաթիվ է հանդիսանում, նախորդ ուսումնասիրությունների ընթացքում դրական արժեքներ է ունեցել և՛ գյուղական, և՛ քաղաքային բնակավայրերում: 2021թ-ին այն քաղաքային բնակավայրերում կազմել է «42» (2019թ-ի համեմատ 3 միավորով պակաս), իսկ գյուղական բնակավայրերում՝ «50» (2019թ-ի համեմատ 10 միավորով պակաս) (տե՛ս Գծապատկեր 9):

Հետաքրքիր է դիտարկել գյուղ-քաղաք տարբերությունը՝ ըստ տարիների: Այսպես, բոլոր տարիներին գյուղական բնակավայրերում արժեքներն ավելի բարձր են, քան քաղաքներում:

Ամփոփելով վերը ներկայացվածը նշենք, որ քաղաքային բնակավայրերում համաթիվերն ավելի ցածր են, քան գյուղական բնակավայրերում: Դրա հավանական պատճառներից կարող է հանդիսանալ այն, որ քաղաքային բնակավայրերում բնակչությունն առավել հաճախ է առնչություն ունենում իրավապահ մարմինների հետ և ավելի ակտիվ է սոցիալ-տնտեսական և քաղաքացիական գործընթացներում, քան գյուղական բնակավայրերի բնակչությունը: Սակայն տարեց-տարի տարբերությունների աստիճանը նվազում է:

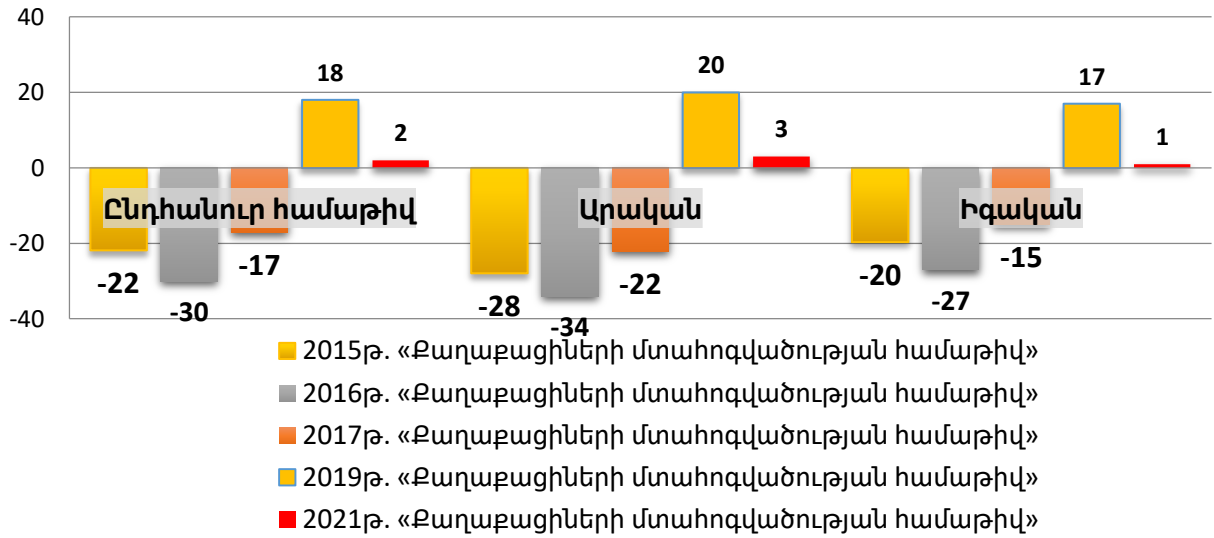
Դիտարկելով «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» ըստ սեռային պատկանելիության՝ երևում է, որ եթե նախկինում բացասական պատասխաններն առավել զերակշռում էին արական սեռի ներկայացուցիչների մոտ, ապա 2019 և 2021թթ-ին դրանք հավասար են երկու սեռերի մոտ (Գծապատկեր 10.):

Եթե դիտարկենք, թե ինչպես են այս համաթվի, ըստ սեռի միջին արժեքները փոփոխվում ըստ տարիների, ապա տեսնում ենք, որ 2015թ-ին այն եղել է 0, 2016թ-ին՝ «-7.5», 2017թ-ին՝ «5.5», 2019թ-ին՝ «35», իսկ 2021թ-ին՝ «25»:

Բաղկացուցիչ համաթվերից «Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը» նախորդ հետազոտությունների տվյալներով և՛ կանանց, և՛ տղամարդկանց մոտ ունեցել է բացասական արժեքներ, 2019թ-ից հետո՝ այն ունեցել է դրական արժեք: Եթե 2019թ-ին դրանք 0-ից բավականին բարձր են, ապա 2021թ-ին գրեթե մոտենում են 0-ին: Արական սեռի ներկայացուցիչների մոտ այն կազմում է «3» (2019թ-ի համեմատ 17 միավորով պակաս), իսկ իգական սեռի մոտ՝ «1» (2019թ-ի համեմատ 16 միավորով պակաս) (տե՛ս Գծապատկեր 11.):

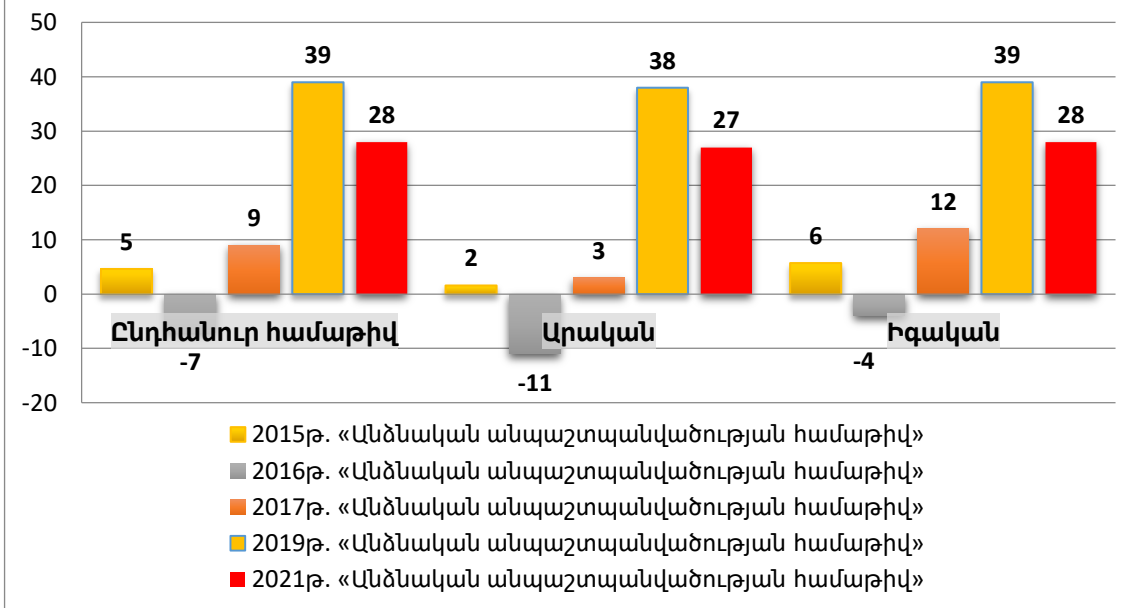
Գծապատկեր 11. 2015-2017, 2019թթ.-ի և 2021թ.-ի «Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը»՝ ըստ սեռի

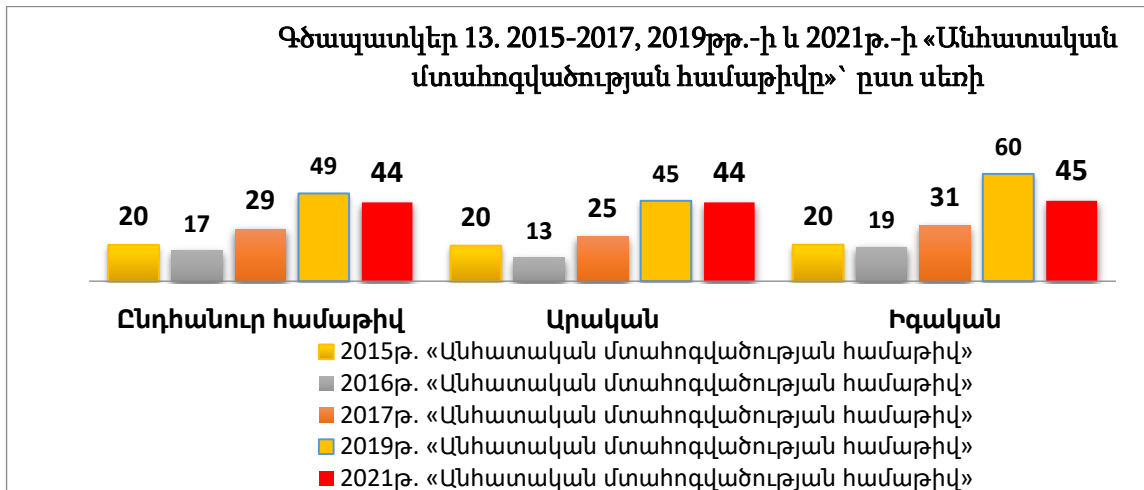
Հավելված 1, 2, 3, 4 և 5-ում ներկայացված «Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվի» հիմքում ընկած հարցերի պատասխանների բաշխումը ըստ սեռային պատկանելիության դիտարկելիս տեսնում ենք, որ եթե նախկինում կանանց և տղամարդկանց պատասխանները կոնկրետ հարցերի շուրջ տարբերվում էին, ապա 2019թ.-ից հետո դրանք գրեթե չեն տարբերվում կամ չնչին են տարբերվում (Տես Հավելված 1-5):

2021թ. «Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը» կանանց մոտ կազմել է՝ «28» (2019թ.-ի համեմատ 11 միավորով պակաս), իսկ տղամարդկանց մոտ՝ «27» (2019թ.-ի համեմատ 11 միավորով պակաս) (տե՛ս Գծապատկեր 12.):

Գծապատկեր 12. 2015-2017, 2019թթ.-ի և 2021թ.-ի «Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը»՝ ըստ սեռի

Բոլոր տարիներին «Անհատական մտահոգվածության համաթիվը» ունեն դրական արժեք և տղամարդկանց, և կանանց մոտ: Ըստ իգական սեռի ներկայացուցիչների գնահատման՝ 2019թ-ին այն կազմել է «60», իսկ 2021թ-ին՝ «45»: Ըստ արական սեռի ներկայացուցիչների՝ 2019թ-ին այն կազմել է «45», իսկ 2021թ-ին՝ «44» (Գծապատկեր 13.): Ինչպես երևում է Գծապատկերից, եթե իգական սեռի ներկայացուցիչների գնահատականը նվազել է 15 միավորով, ապա արական սեռի ներկայացուցիչների մոտ այն նվազել է ընդամենը 1 միավորով:

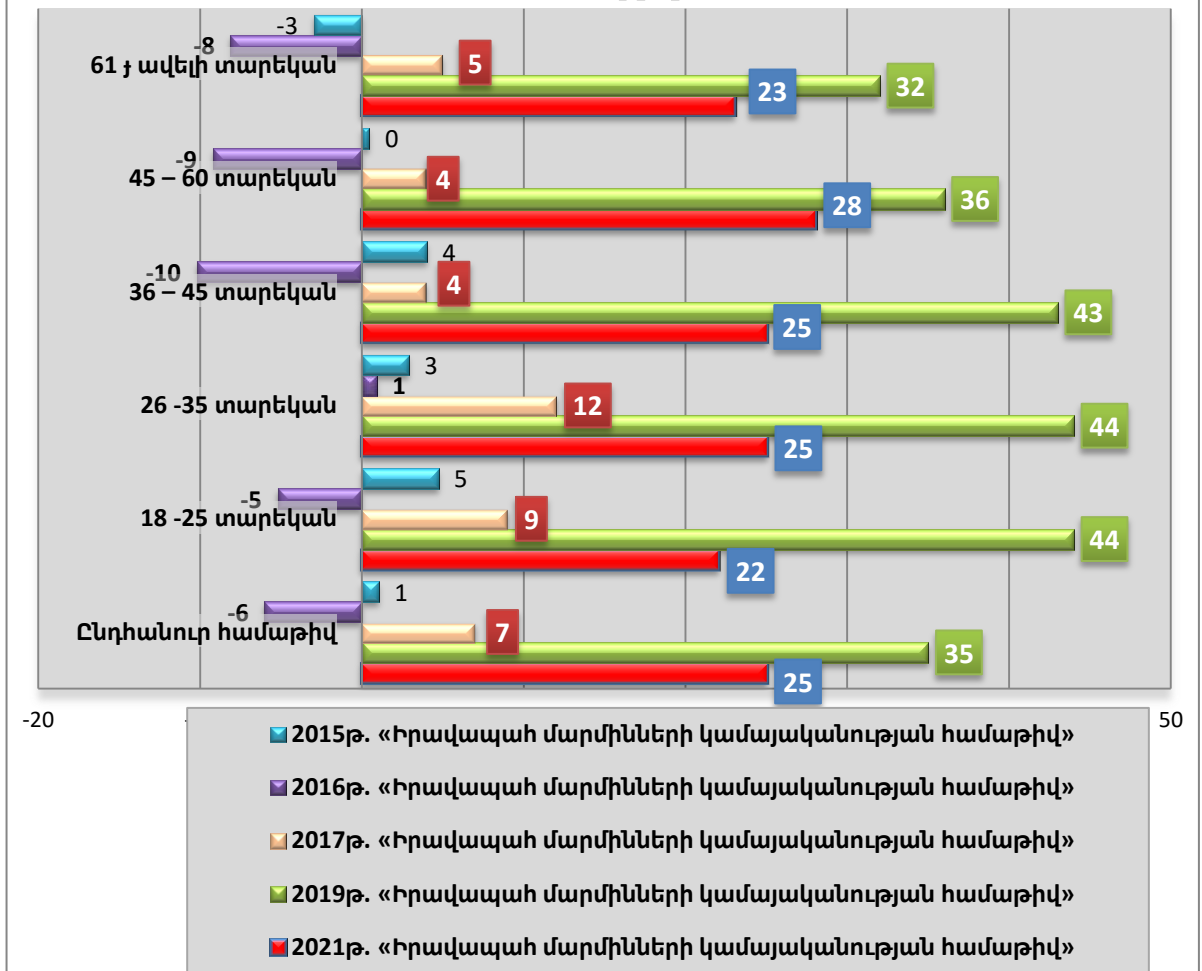

Հետաքրքրական է դիտարկել կանանց և տղամարդկանց համաթվերի տարբերությունների դինամիկան՝ ըստ տարիների: Այսպես՝ 2015թ-ին այդ տարբերությունը եղել է 0, 2016թ-ին կանանց մոտ բարձր է եղել 6-ով, 2017թ-ին՝ նույնպես 6-ով, 2019թ-ին՝ 15-ով, իսկ 2021թ-ին՝ 1-ով: Համաթվերն ըստ սեռերի դիտարկելիս ելնում ենք այն հիպոթեզից, որ արական սեռի ներկայացուցիչներն ավելի հաճախ են առնչվում իրավապահ մարմինների ներկայացուցիչների հետ, քան՝ իգական սեռի ներկայացուցիչները, ուստի՝ տղամարդկանց պատասխանները և դատողություններն ավելի շուտ հիմնված են սեփական փորձի կամ դիտարկումների վրա: Մյուս կողմից՝ կարելի է ենթադրել, որ հեղափոխությունն ավելի շատ ազդեցություն է ունեցել կանանց, քան տղամարդկանց գնահատականների վրա, քանի որ հետպատերազմյան շրջանում տղամարդկանց գնահատականները գրեթե չեն տարբերվում հետհեղափոխականից, մինչդեռ կանանց գնահատականները հետհեղափոխական շրջանում կտրուկ աճել են, իսկ հետպատերազմյան շրջանում կտրուկ նվազել:

Հետազոտության արդյունքների խաչաձև վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ իրավապահ մարմինների գործունեության գնահատականների վրա ազդեցություն ունի ինչպես բնակավայրի տիպը, այնպես էլ սեռը: Երկու դեպքում էլ դա պայմանավորված է այդ մարմինների հետ այս կամ այն կերպ անմիջական առնչության հանգամանքով, ինչպես նաև սոցիալ-հոգեբանական գործոններով:

Տարիքի գործոնը նույնպես իր ազդեցությունն ունի «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվի» արժեքի վրա (Գծապատկեր 14.):

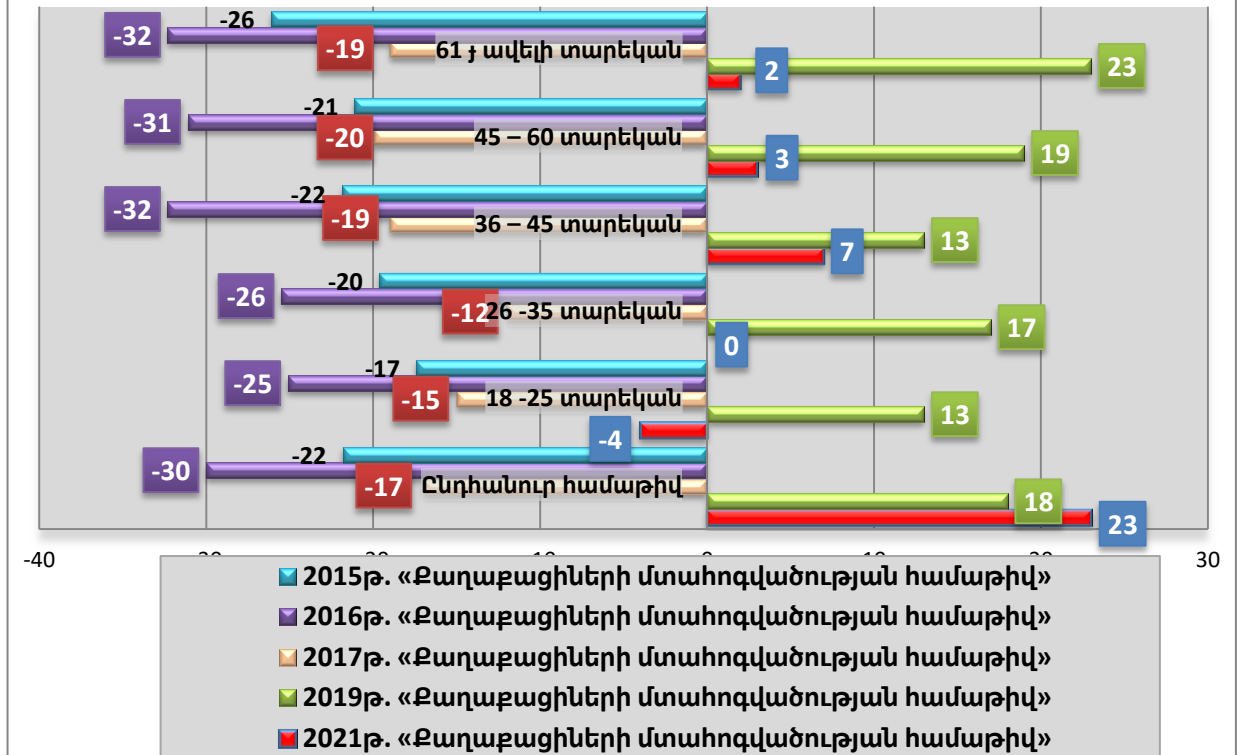
Գծապատկեր 14. 2015-2017թթ.-ի, 2019թ.-ի և 2021թ.-ի «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը»՝ ըստ տարիքի

2021թ. «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» դրական է տարիքային բոլոր խմբի ներկայացուցիչների մոտ: Այն տատանվում է «22-28» միջակայքում: «22» եղել է 18-25 տարիքային խմբում, իսկ «28»՝ 46-60 տարեկանների մոտ: Ինչպես երևում է գծապատկերից՝ ավելի ցածր և ավելի բարձր տարիքային խմբերում համաթվի արժեքն ավելի ցածր է, իսկ միջին տարիքային խմբերում (26-45 տարեկան) այն ունի միջին արժեք:

Բաղկացուցիչ հանդիսացող «Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը» բոլոր տարիքային խմբերի գնահատմամբ 2015-2017թթ.-ին ունցել է միայն բացասական արժեքներ, 2019թ.-ին՝ միայն դրական, իսկ 2021թ.-ին բոլոր խմբերում այն դրական է, բացառությամբ 18-25 տարեկանների խմբի («-4») (Գծապատկեր 15.):

Գծապատկեր 15. 2015-2017, 2019թթ.-ի և 2021թ.-ի «Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը»՝ ըստ տարիքի

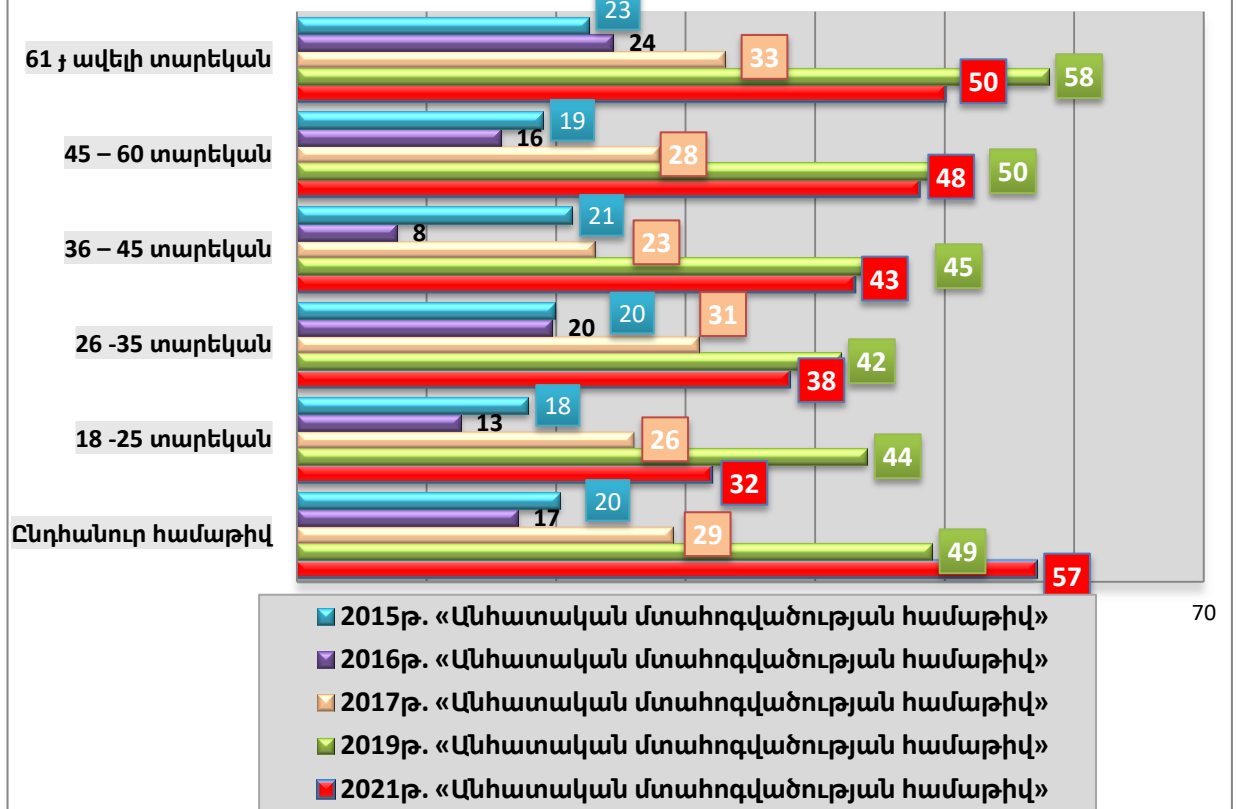

Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվն ամենաբարձրն է 36-45 տարիքային խմբում («7»), դրանից բարձր տարիքային խմբերի մոտ այն նվազում է, սակայն 0-ից չի իջնում:

Համաթվի հիմքում ընկած հարցերի պատասխանները ըստ տարիների կարելի է գտնել Հավելված 1-5-ում:

Բոլոր տարիքային խմբերի մոտ բոլոր տարիներին «Անհատական մտահոգվածության համաթիվը» դրական է (տես Գծապատկեր 16.):

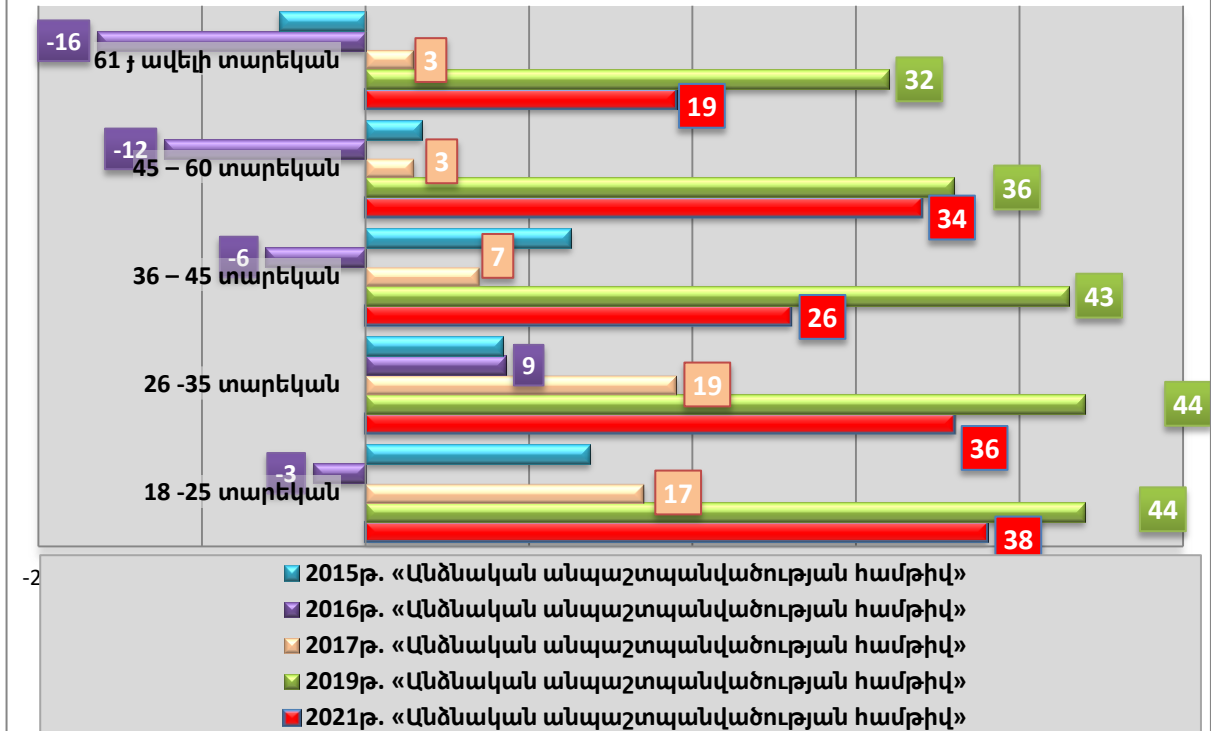
Գծապատկեր 16. 2015-2017, 2019թթ.-ի և 2021թ.-ի «Անհատական մտահոգվածության համաթիվը»՝ ըստ տարիքի

Ինչպես երևում է Գծապատկեր 16-ից, 2021թ-ին այն ամենաբարձրն է «61 և ավելի» տարիքային խմբի մոտ՝ «50» և ամենացածրը՝ 18-25 տարիքային խմբի մոտ՝ «32»: Ինչպես տեսնում ենք, անհատական մտահոգվածության համաթիվը, ինչպես և մյուս բոլոր համաթիվերը 2019թ-ի համեմատ բավականին նվազել են, սակայն ավելի բարձր են 2017թ-ին և դրանից առաջ ստացված համաթիվերից:

«Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը» 2021թ-ին նույնպես բոլոր տարիքային խմբերում ունի դրական արժեք (տ՝ ես Գծապատկեր 17.):

**Գծապատկեր 17. 2015-2017թթ.-ի, 2019թ.-ի եւ 2021թ.-ի
«Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը»՝ ըստ տարիքի**

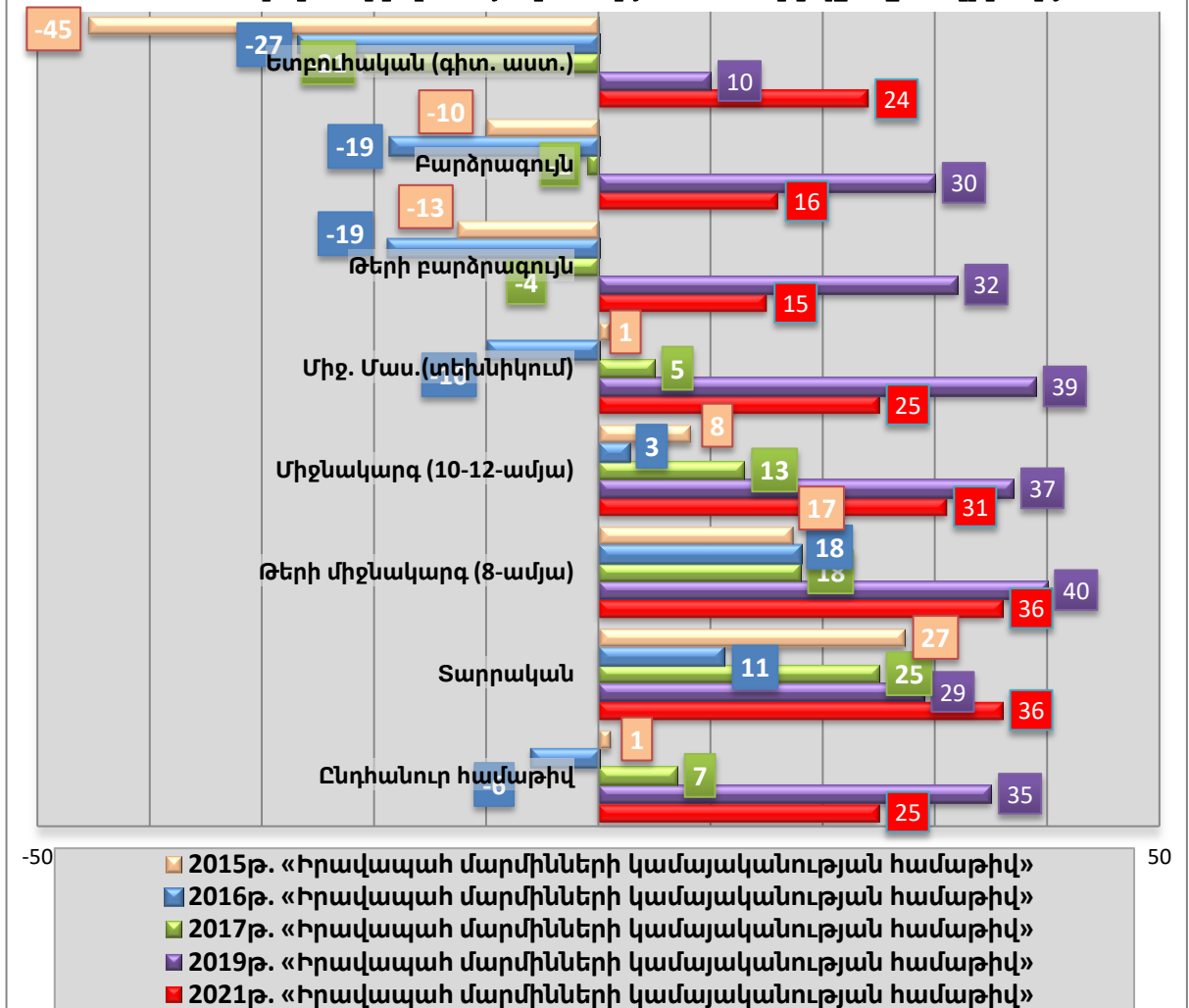

Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվն ամենաբարձրն է 18-25 տարիքային խմբում («38») և ամենացածրն է 61 և ավելի բարձր տարիք ունեցողների մոտ («19»):

«Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» և նրա բոլոր բաղկացուցիչ համաթիվերը բոլոր տարիքային խմբերում կտրուկ աճել են 2019թ-ին և որոշակիորեն նվազել 2021թ-ին:

«Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը», բոլոր տարիքների համար ըստ հարցվածների կրթության, ներկայացված է Գծապատկեր 18-ում:

Գծապատկեր 18. 2015-2017, 2019թթ.-ի և 2021թ.-ի «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը»՝ ըստ կրթության

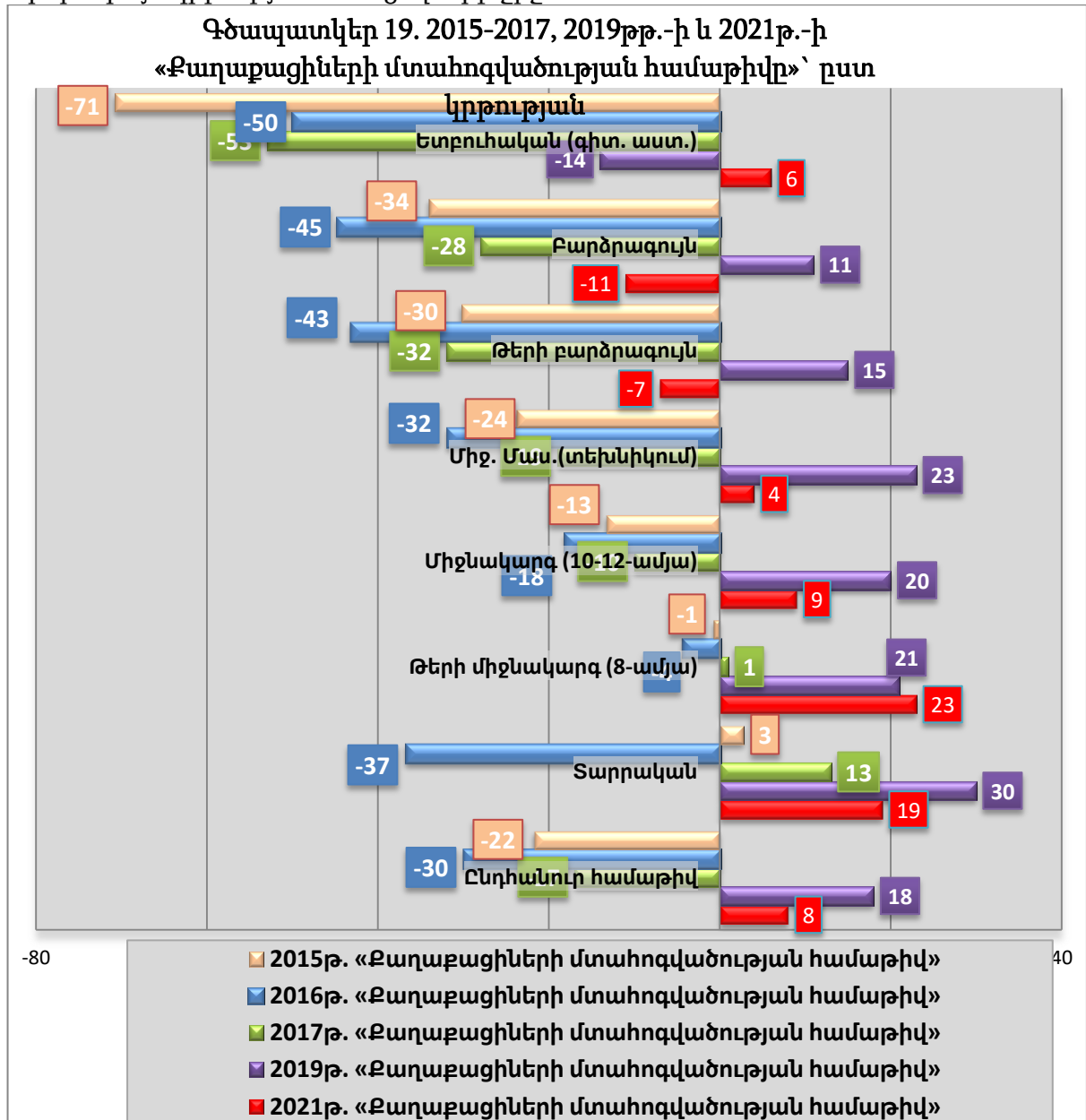

«Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» կրթական գրեթե բոլոր խմբերում նվազել է 2019թ.-ի համեմատ, բացառությամբ տարրական և ետբուհական կրթություն ունեցողների մոտ: 2019թ-ին համաթիվը բոլոր խմբերում կտրուկ աճել էր նախորդ տարիների համեմատ: Չնայած նվազման դրսևորմանը, այդուհանդերձ համաթիվը բոլոր խմբերում էլ բավականին բարձր է 2017թ-ի համեմատ: Համաթիվը 2019թ-ի համեմատ ամենաշատը նվազել է բարձրագույն կրթություն ունեցողների շրջանում՝ 17 միավորով: Գծապատկերից երևում է, որ որքան բարձրանում է կրթական մակարդակը, այնքան 2019թ-ի համեմատ ավելի շատ է տեղի ունենում նվազում (բացառությամբ ետբուհական կրթություն ունեցողների):

Կարելի է արձանագրել, որ ներկայումս պահպանվում է նախորդ հետազոտությունների այն եզրահանգումը, որ որքան աճում է հարցվողների կրթական մակարդակը, այնքան նվազում է «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը», և հակառակը, որքան նվազում է կրթության մակարդակը, այնքան աճում է այս համաթվի դրական արժեքները:

2017թ.-ի տվյալներով՝ գրեթե բոլոր կրթական խմբերում «Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվն» ունեցել է բացասական արժեք: 2019թ-ին այն գրեթե բոլոր խմբերում դրական է դարձել, բացառությամբ ետբուհական կրթություն

ունեցողների (տե՛ս Գծապատկեր 19): 2021թ-ին թերի բարձրագույն և բարձրագույն կրթություն ունեցողների խմբերում կրկին ստացվել է բացասական պատկեր: Թերի բարձրագույն կրթություն ունեցողների խմբում ցուցանշի արժեքը գերազանցել է 2019թ-ի արժեքին 2 միավորով: 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվն ամենաշատը նվազել է բարձրագույն և թերի բարձրագույն կրթություն ունեցողների շրջանում:

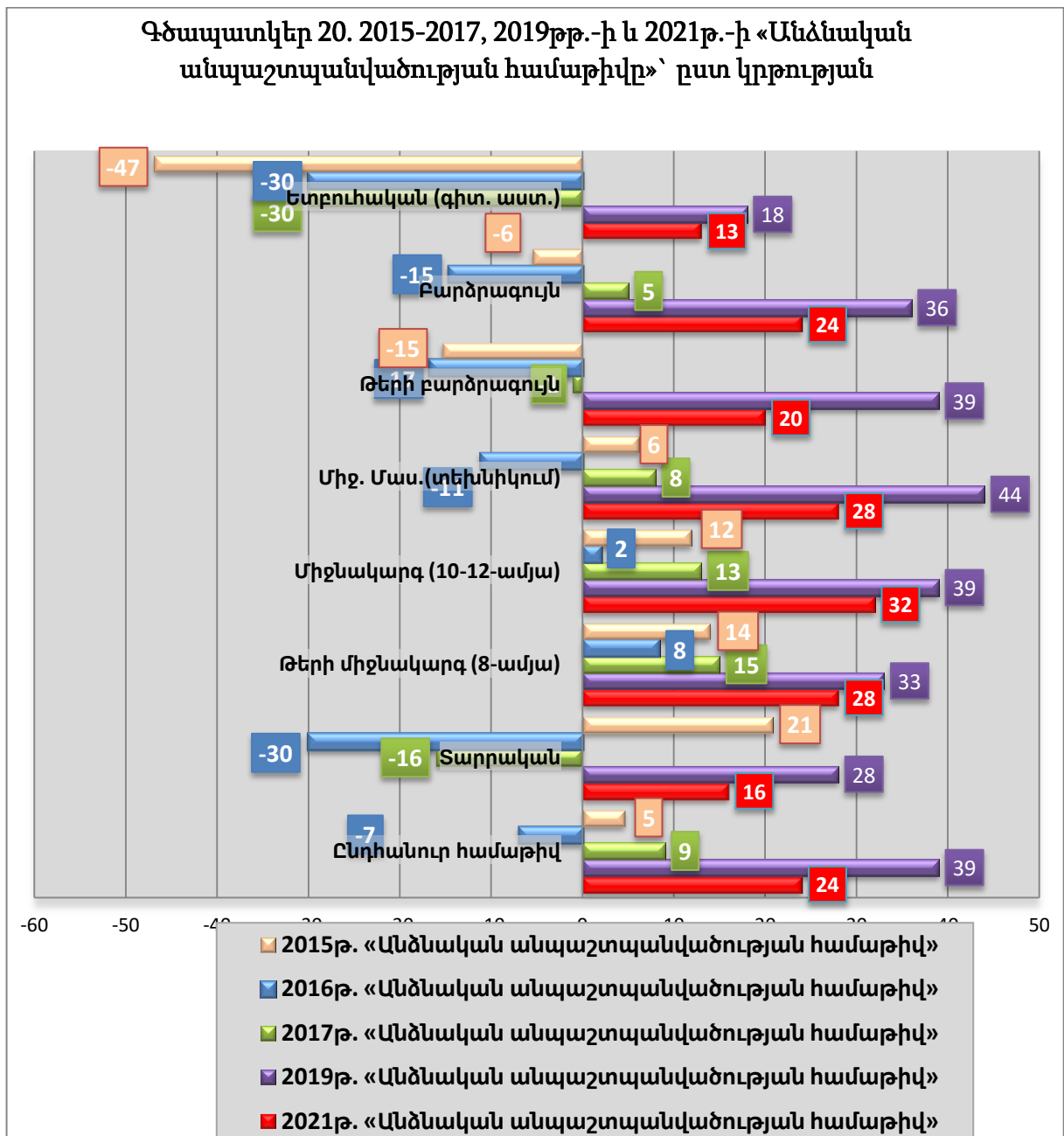

Հետաքրքրական է, որ 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ ետբուհական կրթություն ունեցողների շրջանում քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվն աճել է «39»-ով, սակայն շարունակել է մնալ բացասական տիրույթում, իսկ 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ այն աճել է 20-ով և ստացել դրական արժեք:

Այս բաղկացուցիչ համաթվի հիմքում ընկած հարցերից (իրավապահ մամինների կամայականության և անօրինականության, ինչպես նաև իրավապահ մարմիններին որպես ընդդիմությանը ճնշելու միջոց կիրառել) ստացված պատասխանների վերլուծությունները թույլ են տալիս եզրահանգել, որ բարձրագույն և թերի բարձրագույն

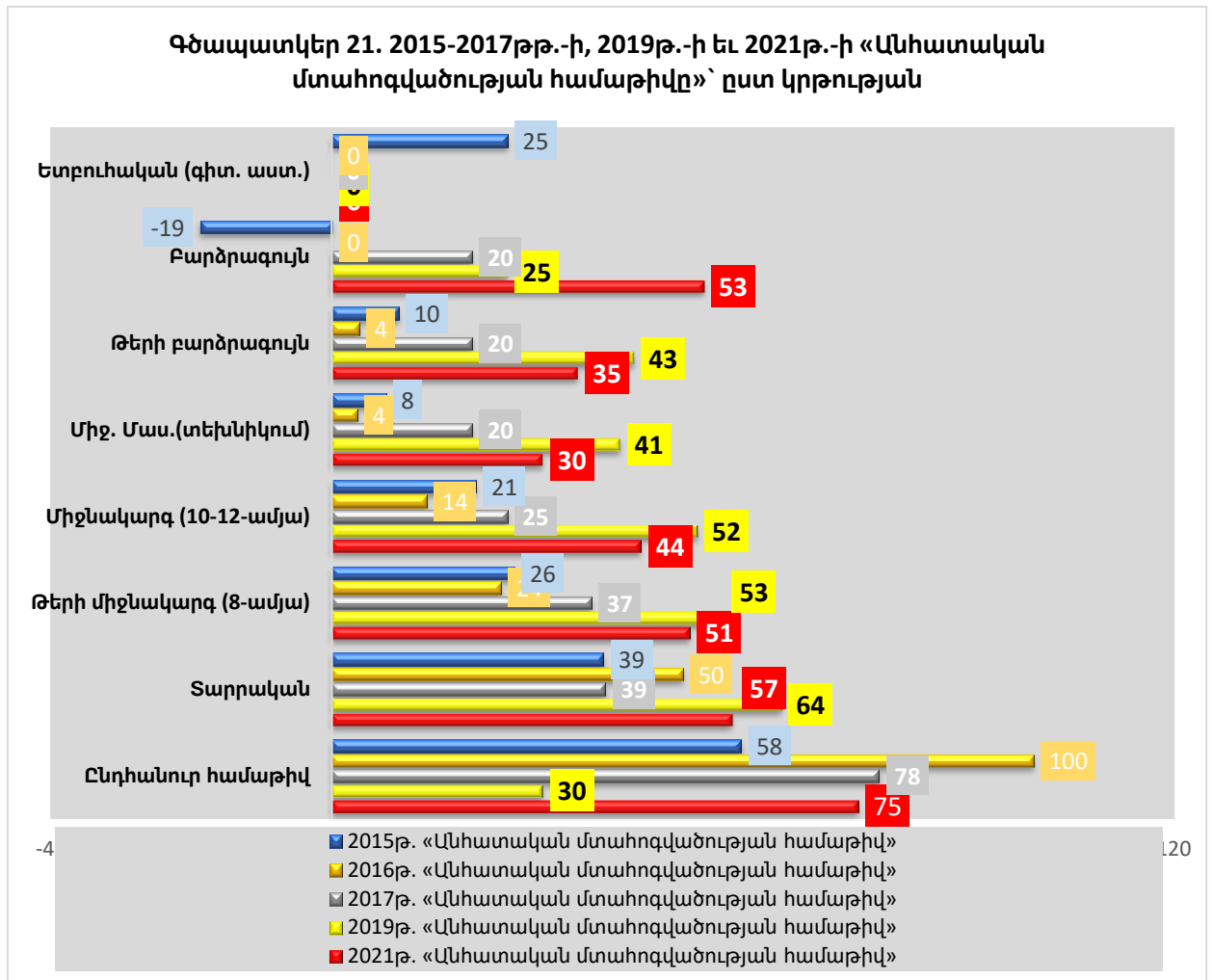
կրթություն ունեցողների շրջանում աճում են այդ հարցերի պատասխաններում բացասական գնահատականները:

«Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը» 2017թ.-ին ամենաբարձր բացասական արժեքն ունեցել է «ետրուհական (գիտ. աստճան)» և «տարրական» (համապատասխանաբար «-30» և «-16») կրթություն ունեցողների խմբերում, սակայն 2019թ-ից հետո իրականացված հետազոտությունների արդյունքներով այն բոլոր խմբերի մոտ ունի դրական արժեք (Գծապատկեր 20.):

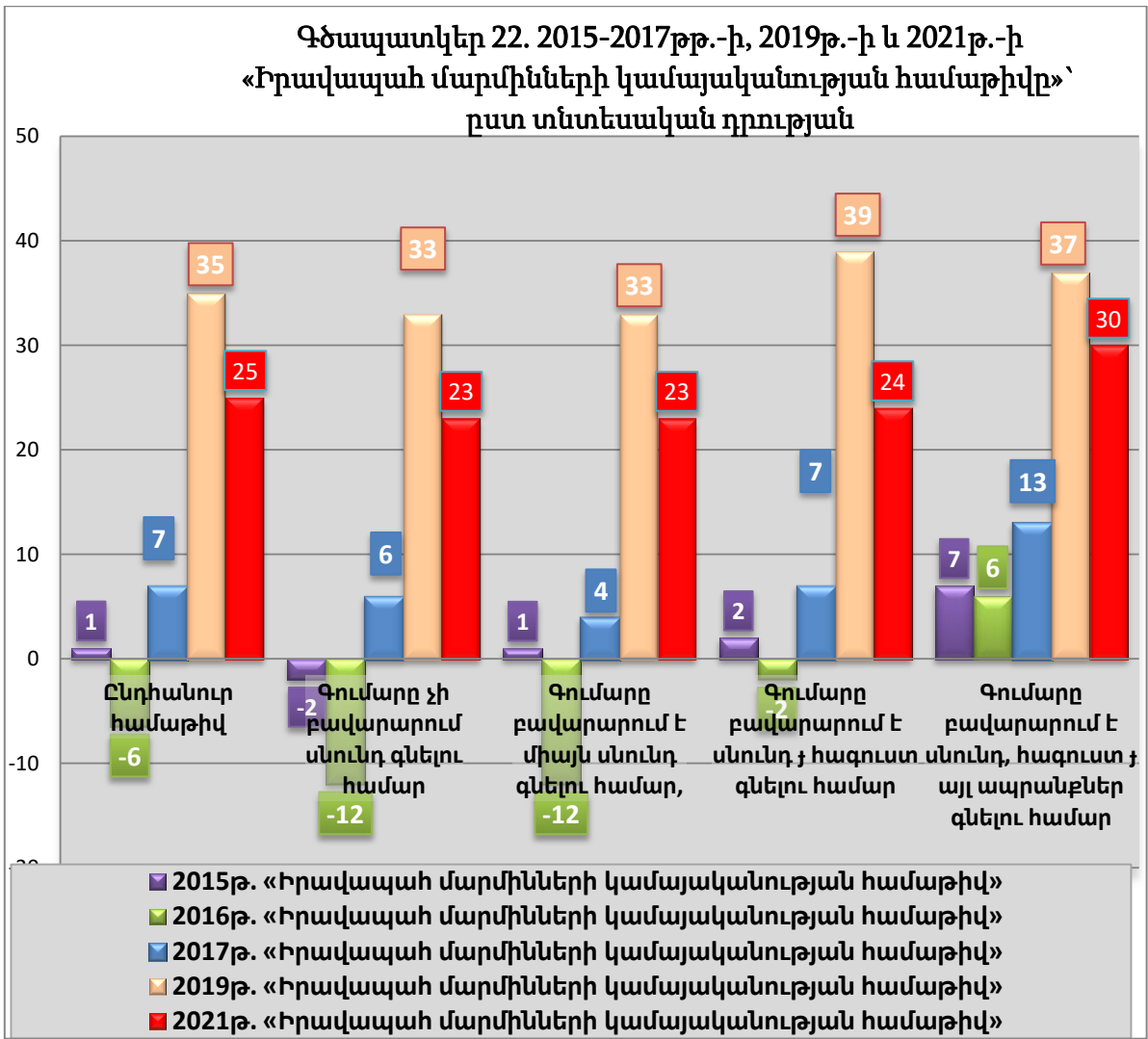
Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը 2021թ-ին բոլոր խմբերում նվազել է 2019թ-ի համեմատ, բայց շարունակում է բարձր մնալ 2017թ-ի համեմատ: Համաթիվն ամենաշատը նվազել է թերի բարձրագույն (19 միավորով) և միջնակարգ մասնագիտական (16 միավորով) կրթություն ունեցողների շրջանում:

Վերջին տարիների ուսումնասիրությունների արդյունքներով «Անհատական մտահոգվածության համաթիվը» դրական է բոլոր կրթական խմբերում (Գծապատկեր 21):

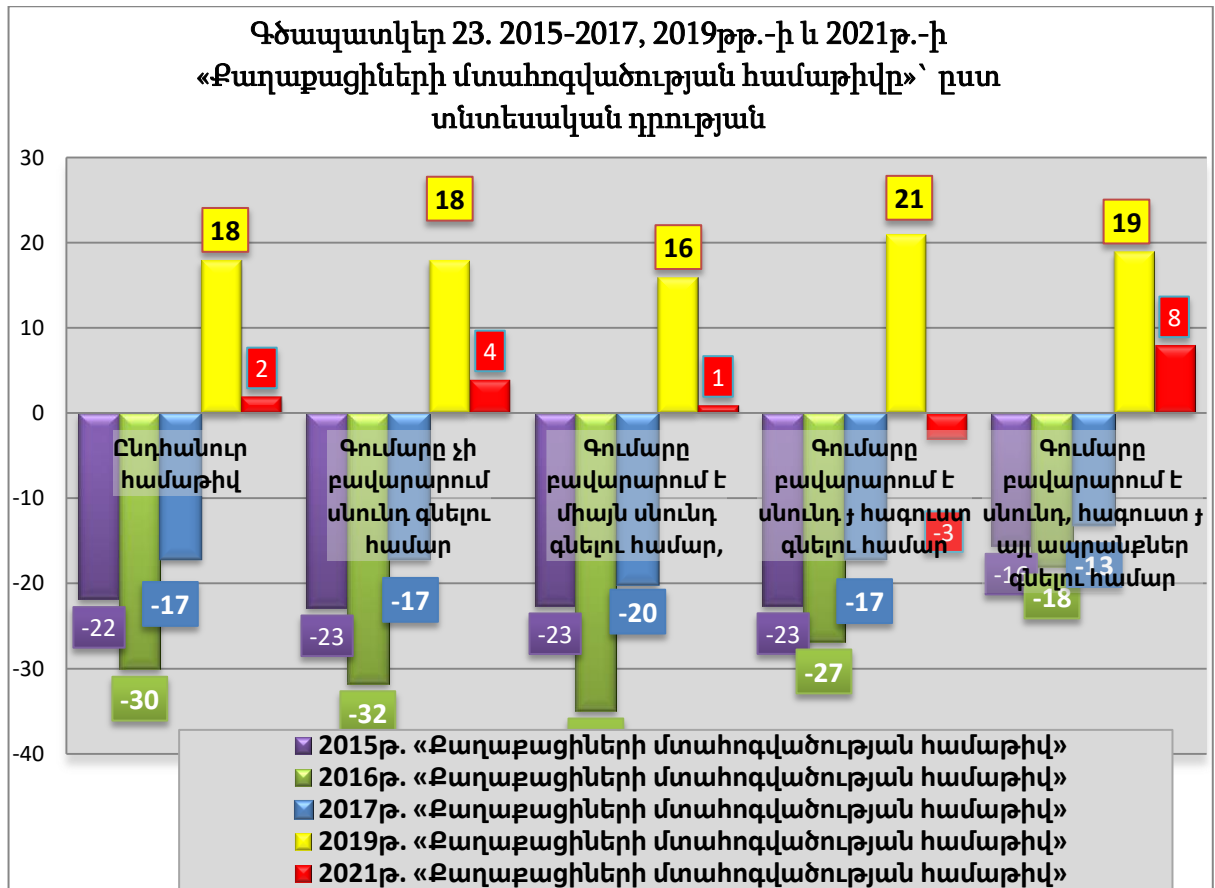

Գծապատկերներ 18-20-ում ներկայացված տվյալները վկայում են այն մասին, որ իրավապահ մարմինների գործունեությունը գնահատող համաթիվերի վրա ազդեցություն ունի նաև հարցվողի կրթության մակարդակը:

«Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» ըստ հարցվածների տնտեսական դրության դիտարկելիս, պարզ է դառնում, որ այս համաթիվը նույնպես որոշակիորեն նվազել է 2019թ-ի համեմատ: 2017թ.-ին այն բոլոր խմբերում ուներ 0-ին մոտ դրական արժեքներ, 2019թ-ին դրանք մոտ 6 անգամ ավել էին նախորդից: 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ դրանք նվազել են միջինում 16 միավորով, սակայն մոտ 4 անգամ շարունակում են ավել լինել 2017թ-ի արժեքներից (տե՛ս Գծապատկեր 22.):

«Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը» նախորդ բոլոր հետազոտությունների ընթացքում բացասական է եղել ըստ իրենց տնտեսական դրության ինքնագնահատականի բաշխված բոլոր խմբերում (տե՛ս Գծապատկեր 23.), 2019թ-ի հետազոտության արդյունքներով այն բոլոր խմբերում դարձել էր դրական, իսկ 2021թ-ին գրեթե բոլոր խմբերում պահպանվել է դրական արժեքը, բացառությամբ «գումար բավարարում է սնունդ և հագուստ գներու համար» նշած խմբի: Հավելենք, որ այդ խմբի մոտ բոլոր խմբերի համեմատ ամենաշատն է տեղի ունեցել նվազումը:

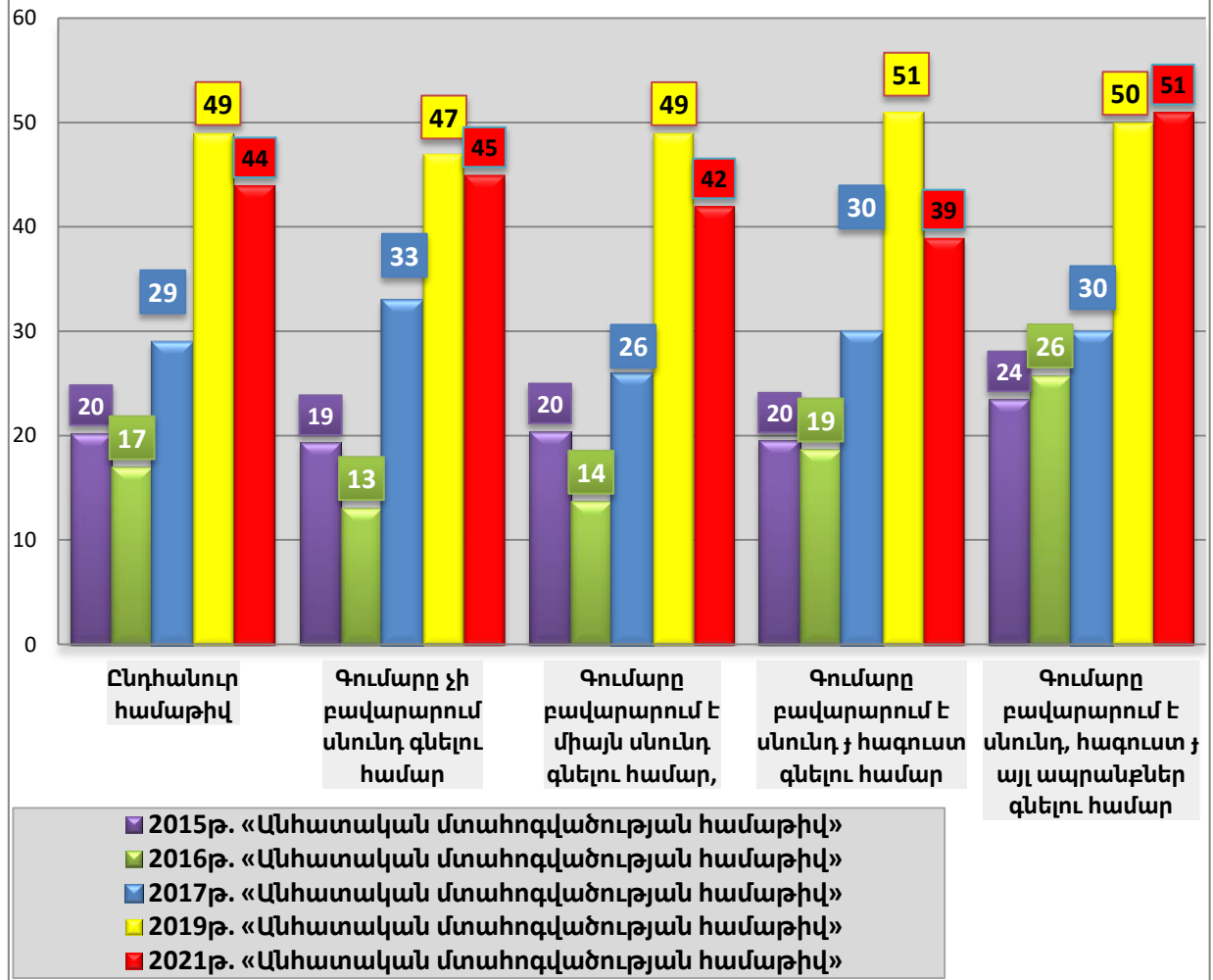

Համաթիվի արժեքն ամենաքիչն է նվազել (11 միավորով) «գումար բավարարում է սնունդ, հագուստ և այլ ապրանքներ գնելու համար» նշած խմբի մոտ և ամենաբարձրն է («8») բոլոր խմբերի համեմատ:

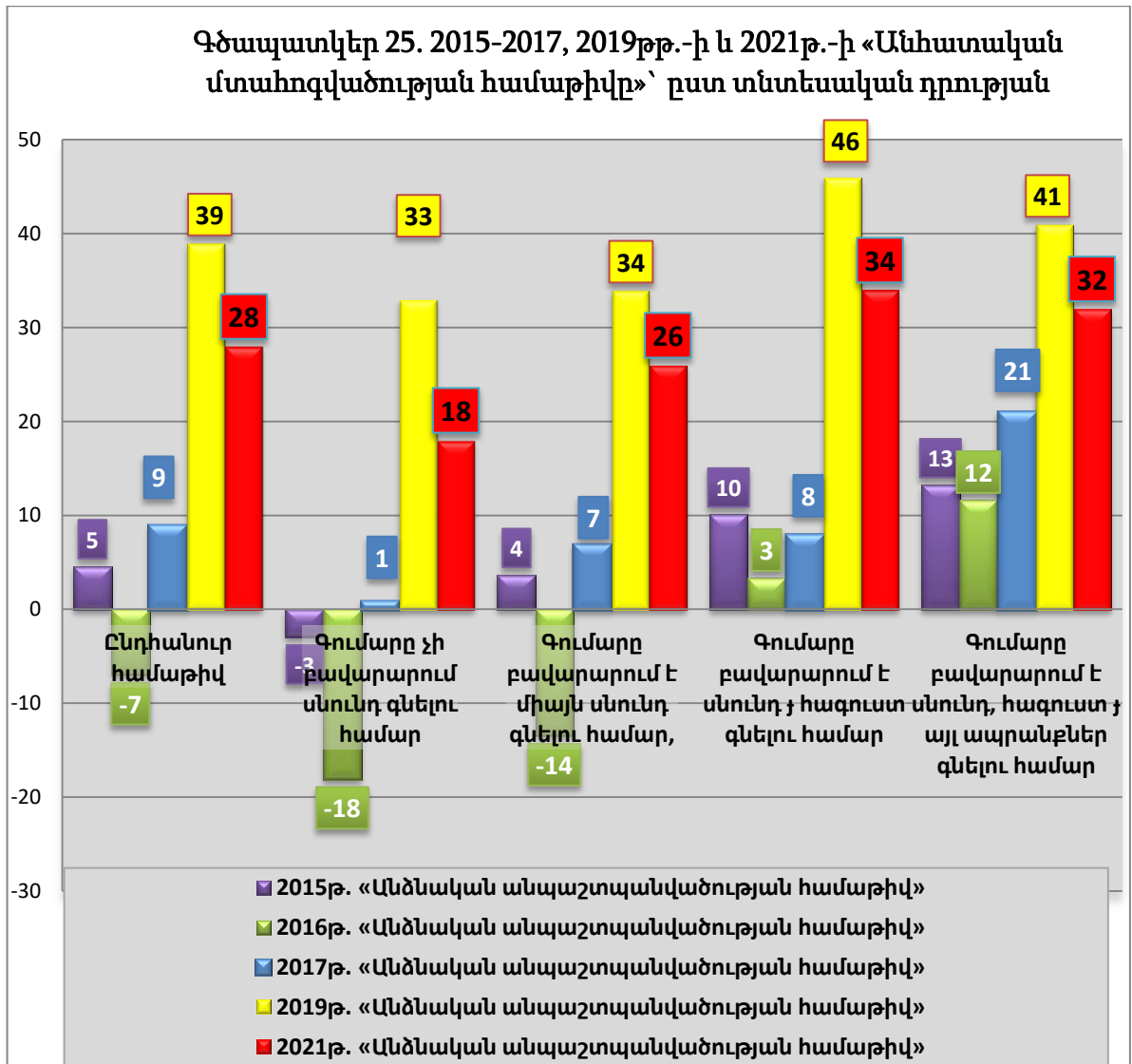
Ինչպես տեսնում ենք, չկա հստակ ընդգծված միտում՝ կախված հարցվողների տնտեսական դրության ինքնագնահատականից:

«Անհատական մտահոգվածության համաթիվը» ըստ տնտեսական դրության բոլոր խմբերում բոլոր տարիներին ունեցել է դրական արժեք: Այն 2021թ-ին տատանվում է «42-51» սահմանում (տե՛ս Գծապատկեր 24.): Բոլոր խմբերում 2019թ-ի համեմատ այն նվազել է, բացառությամբ «գումար բավարարում է սնունդ, հագուստ և այլ ապրանքներ գնելու համար» նշած խմբի, որտեղ այն աճել է 1 միավորով: Համաթիվի արժեքն ամենաշատը նվազել է «գումար բավարարում է սնունդ և հագուստ գնելու համար» նշած խմբի մոտ (12 միավորով), իսկ ամենաքիչը նվազել է «գումար չի բավարարում սնունդ գնելու համար» նշած խմբի մոտ (2 միավորով):

Գծապատկեր 24. 2015-2017, 2019թթ.-ի և 2021թ.-ի «Անհատական մտահոգվածության համաթիվը»՝ ըստ տնտեսական դրության

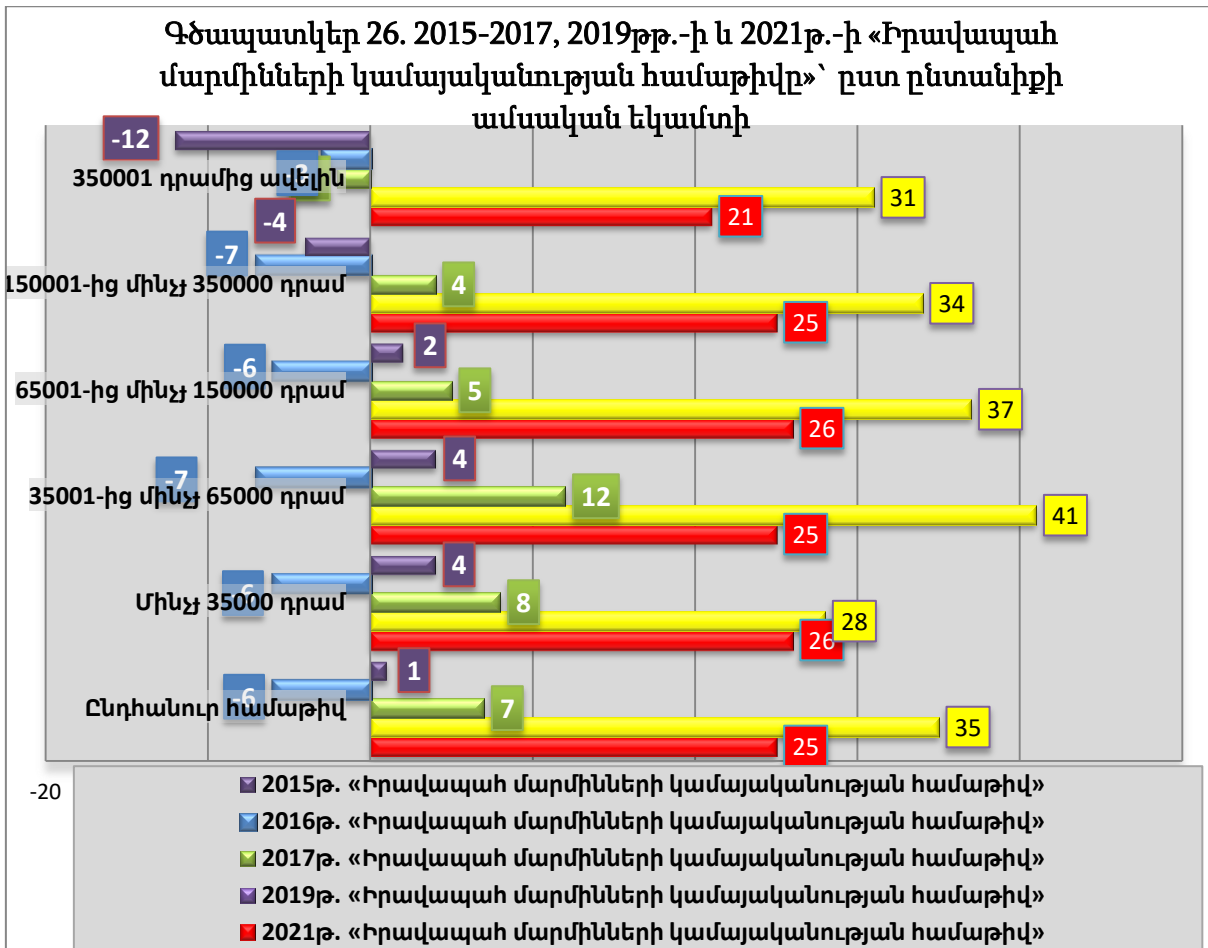

«Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը» 2019թ.-ին նույնպես կտրուկ աճել էր տնտեսական դրության ինքնագնահատման բոլոր տարբերակների համար (տե՛ս Գծապատկեր 25.), իսկ 2021թ.-ին նվազել է, սակայն շարունակում է բարձր մնալ 2017թ.-ին և դրանից առաջ հաշվարկված համաթվերից: Եթե նախկին հետազոտությունների արդյունքներով տվյալ համաթվի բաղկացուցիչ համաթվի արժեքը աճում էր հարցվողների տնտեսական դրության աճին զուգահեռ, ապա 2021թ.-ին դրսևորված օրինաչափությունը վերաբերվում է նվազման չափերին: **Որքան ցածր է հարցվողի կողմից իր տնտեսական դրության գնահատականը, այնքան մեծ է նախորդ ուսումնասիրության համեմատ համաթվի արժեքների նվազման չափը:**

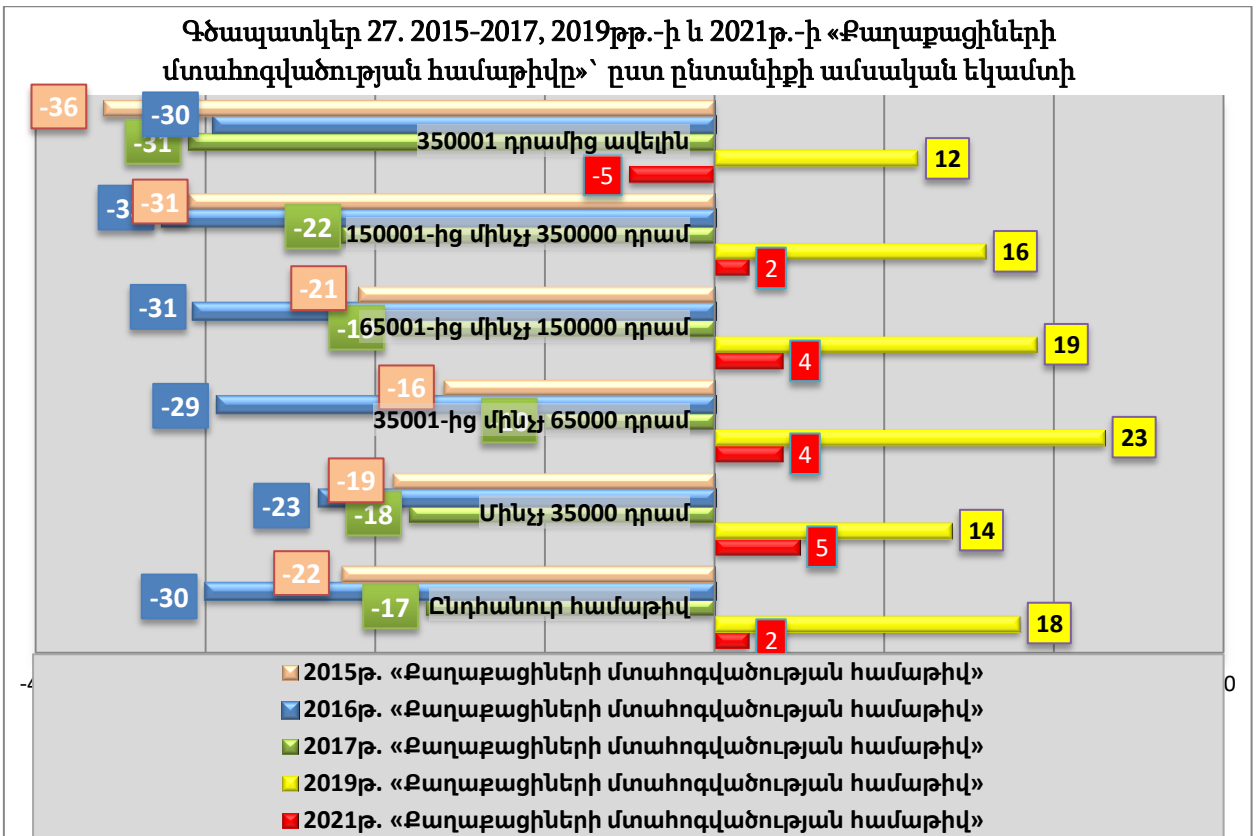
Գծապատկերներ 22-25-ը ցույց են տալիս, որ մինչև 2019թ-ը «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվ», ինչպես նաև նրա գրեթե բոլոր բաղկացուցիչ հանդիսացող համաթիվերի արժեքների և հարցվողների տնտեսական դրության միջև առկա է եղել տրամաբանական կապ՝ տնտեսական ինքնագնահատականի աճին զուգահեռ աճել է համաթիվը: 2021թ-ին «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվ» համատեքստում օրինաչափությունը դրսևորվում է ներկա և նախորդ ուսումնասիրությունների ընթացքում հաշվարկված համաթիվերի արժեքների փոփոխության առնչությամբ: Որքան բարձր է հարցվողների տնտեսապես բավարարվածության աստիճանը, այնքան փոքր չափով է նվազել համաթիվի արժեքը նախորդ ուսումնասիրության համաթիվի արժեքից:

Գծապատկեր 26-ում ներկայացված է «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» ըստ ընտանիքի միջին ամսական եկամտի չափի:

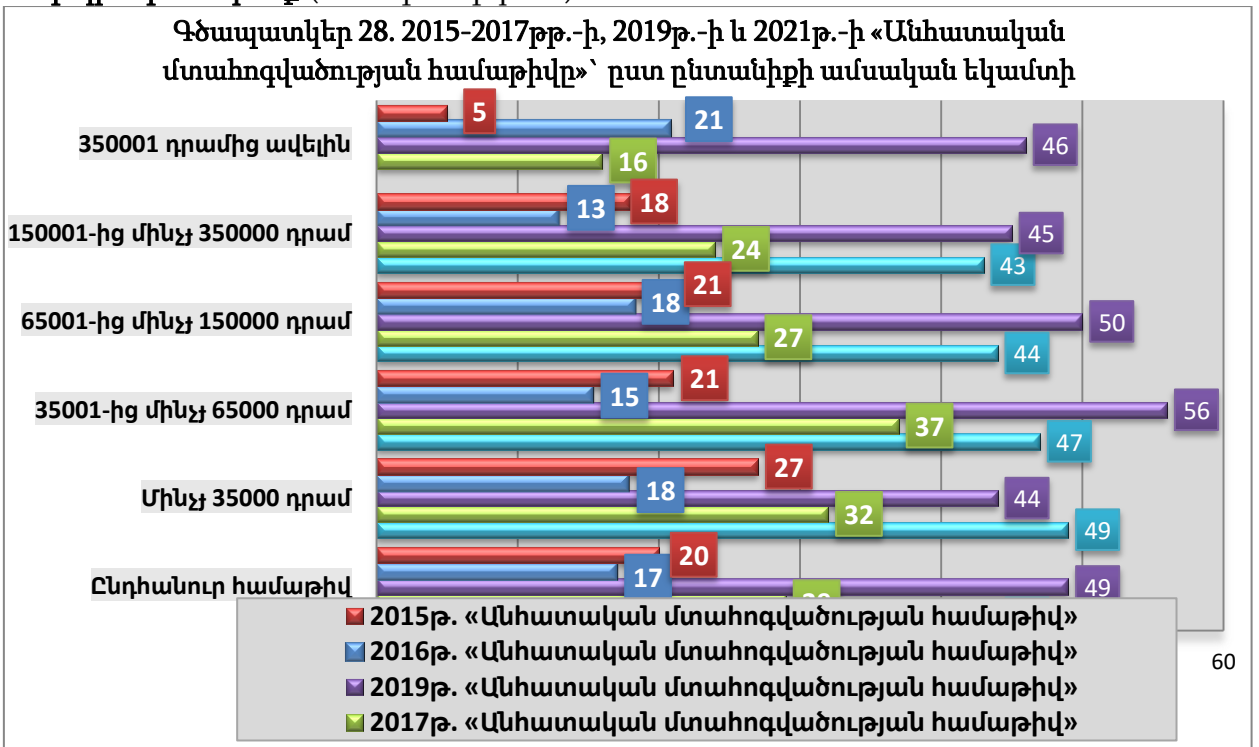

Ինչպես տեսնում ենք, այս համաթիվը բոլոր խմբերում 2019թ-ին կտրուկ աճել է և, կրկին, որոշակիորեն նվազել է 2021թ.-ին: Ամենաշատ նվազումը տեղի է ունեցել 350001-65000 դրամ ընտանիքի միջին ամսական եկամտի չափ նշողների խմբում (16 միավորով), իսկ ամենաքիչը՝ մինչև 35000 դրամ նշողների խմբում (2 միավորով): Գծապատկերից երևում է, որ արժեքները տարբեր խմբերում այդքան էլ շատ չեն տարբերվում միմյանցից՝ տատանվելով «21-26» միջակայքում:

«Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը» մինչև 2019թ-ի հետազոտությունների արդյունքներով բոլոր ենթախմբերում ունեցել է բացասական արժեք, ինչը սակայն փոփոխվել է 2019թ-ին (տե՛ս Գծապատկեր 27.): 2021թ-ին բոլոր արժեքները համեմատաբար նվազել են (միջինում մոտ 15 միավորով), իսկ բացասական տիրույթ է անցել միայն 350.001 դրամ ավելի ընտանեկան միջին ամսական եկամուտ նշողների խմբում: Ամենաշատ նվազումը տեղի է ունեցել 35.001-65.000դրամ նշողների խմբում (19 միավորով) և 350.001 դրամ նշողների խմբում (17 միավորով):

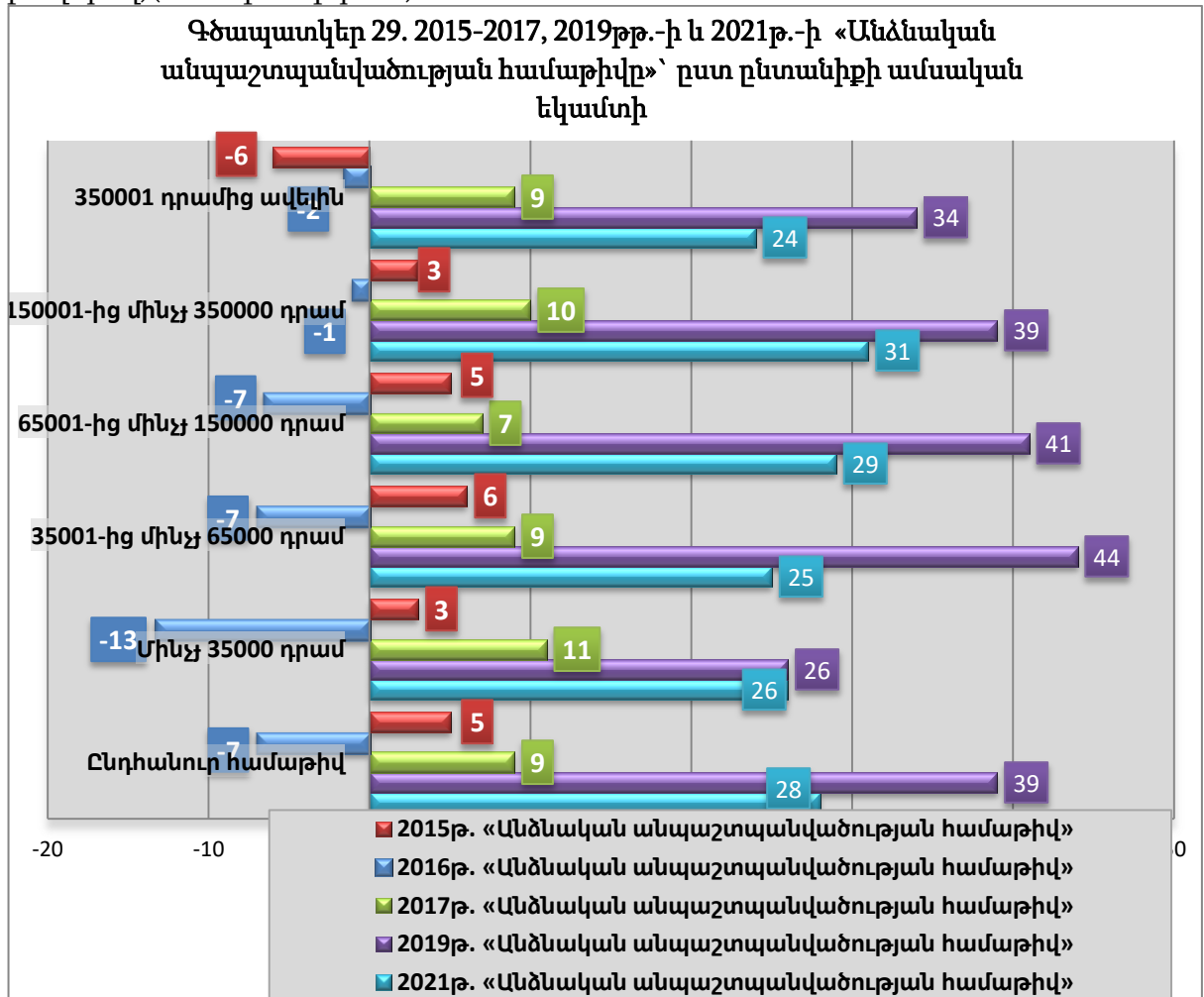
«Անհատական մտահոգվածության համաթիվը» բոլոր տարիներին բոլոր խմբերում ունի դրական արժեք (Գծապատկեր 28.):

Այս համաթվի արժեքները նույնպես նվազել են նախորդ տարվա համեմատ, սակայն բավականին բարձր են 2017թ-ի արժեքներից: Այս համաթվի արժեքները 2021թ-ին տատանվում են «42-49» միջակայքում, միջինում «45» են: Տվյալ դեպքում հստակ

երևում է այն օրինաչափությունը, թե որքան աճում է եկամտի չափը, այնքան նվազում է անհատական մտահոգվածության համաթիվը:

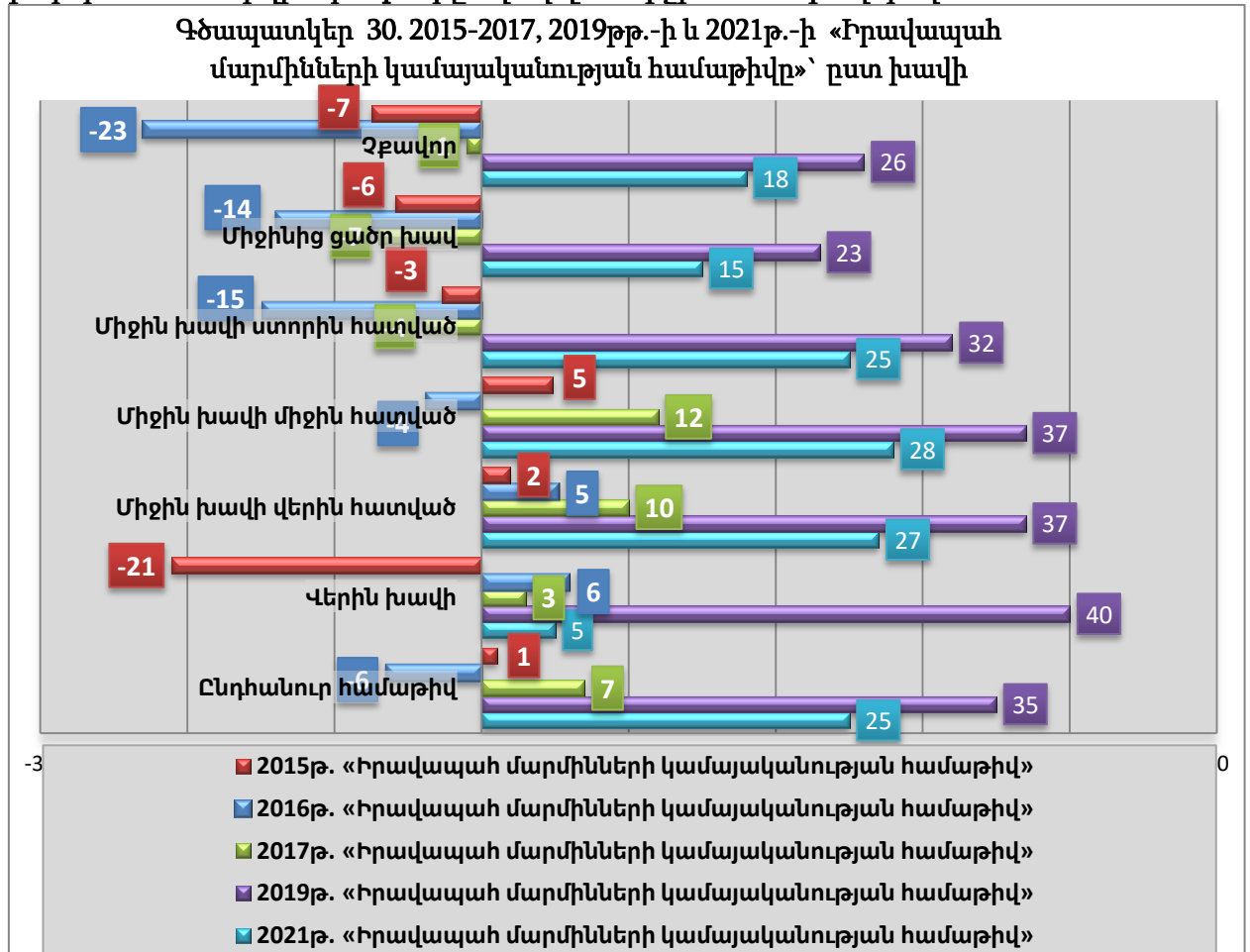
«Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը» 2019թ.-ին բոլոր խմբերի մոտ կտրուկ աճել է 2017թ-ի համեմատ և ունեցել է դրական արժեքներ: 2021թ-ին արժեքները գրեթե բոլոր խմբերում որոշակիորեն նվազել են, բացառությամբ մինչև 35.000դրամ եկամուտ ունեցողների, որտեղ պահպանվել է նույն արժեքը: Համաթվի արժեքն ամենաշատը նվազել է 35.001-65.000 դրամ եկամուտ նշողների խմբում (19 միավորով), իսկ ամենաքիչը՝ 150.001-350.000 դրամ նշողների խմբում (8 միավորով)(Գծապատկեր 29.):

Գծապատկերներ 26-29-ը բացահայտում են իրավապահ մարմինների կամայականության համաթվերի, ինչպես նաև դրա բաղկացուցիչ հանդիսացող համաթվերի արժեքների և հարցվողների ընտանիքների ամսական եկամտի չափի միջև առկա տրամաբանական կապը:

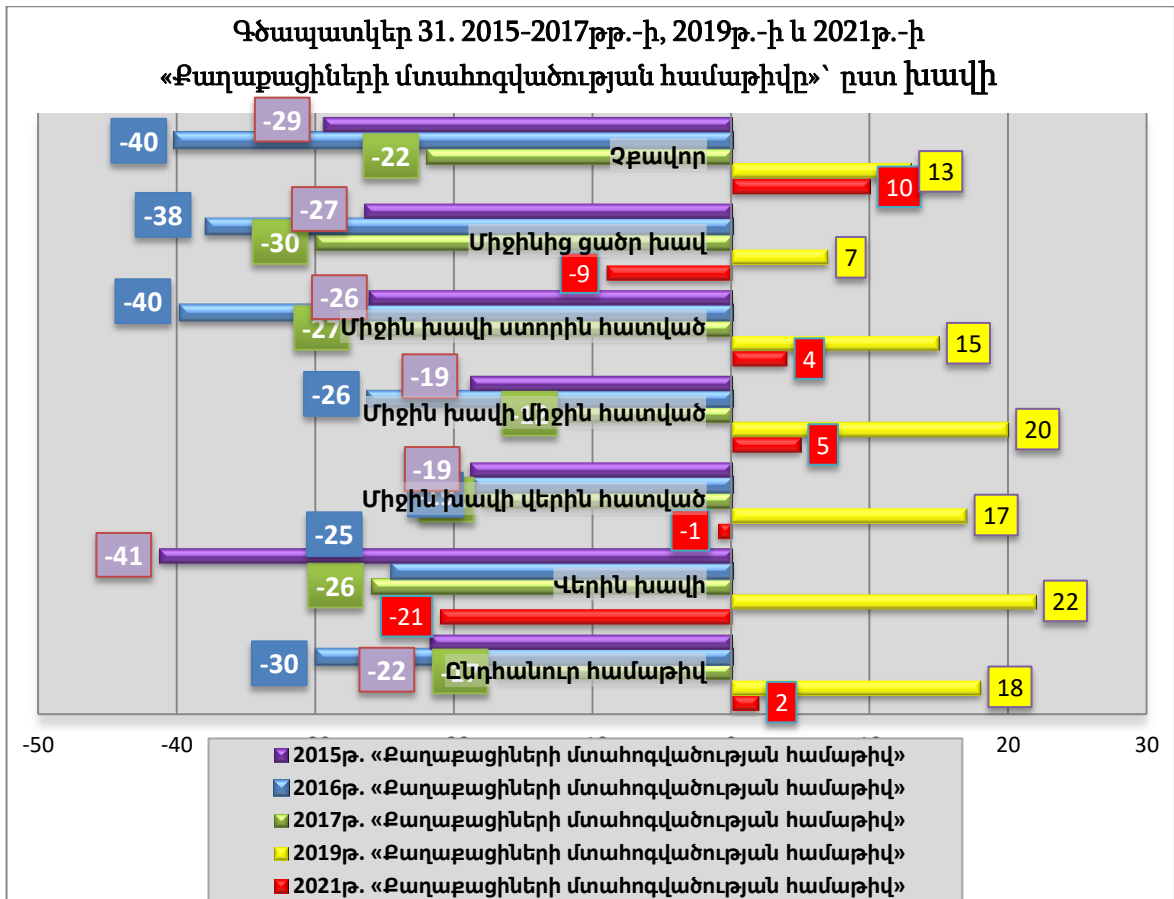
Իրականացված հետազոտության արդյունքների հիման վրա կարելի է եզրակացնել, որ կա որոշակի կախվածություն «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթվի», ինչպես նաև դրա բաղկացուցիչ համաթվերի և հարցվողների սոցիալ-տնտեսական խավին պատկանելության միջև (տե՛ս Գծապատկեր 30): Ըստ 2021թ.-ի տվյալների՝ համաթվերն ամենաբարձրն են միջին խավի ներկայացուցիչների խմբերում: Եթե 2019թ-ին դրսևորվում էր այնպիսի օրինաչափություն, որ որքան աճում է հարցվողի խավը, այնքան աճում է համաթվի արժեքը, ապա ներկայումս

ամենաբարձր խավի մոտ համաթվի արժեքը բոլոր խմբերի համեմատ ամենացածրն է («5»): Ընդ որում 2019թ-ի համեմատ ամենաշատ նվազումն արձանագրվել է հենց այս խմբում: Այս խմբում համաթվի արժեքը նվազել է 35 միավորով այն դեպքում, երբ մյուս խմբերում համաթվի արժեքները նվազել են միջինում 9 միավորով:

Ինչպես երևում է Գծապատկեր 30-ից՝ «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվն» ամենացածրն է միջինից ցածր խավի ներկայացուցիչների գնահատմամբ՝ «15», և ամենաբարձրն է միջին խավի միջին հատվածի ներկայացուցիչների գնահատմամբ՝ «28»:

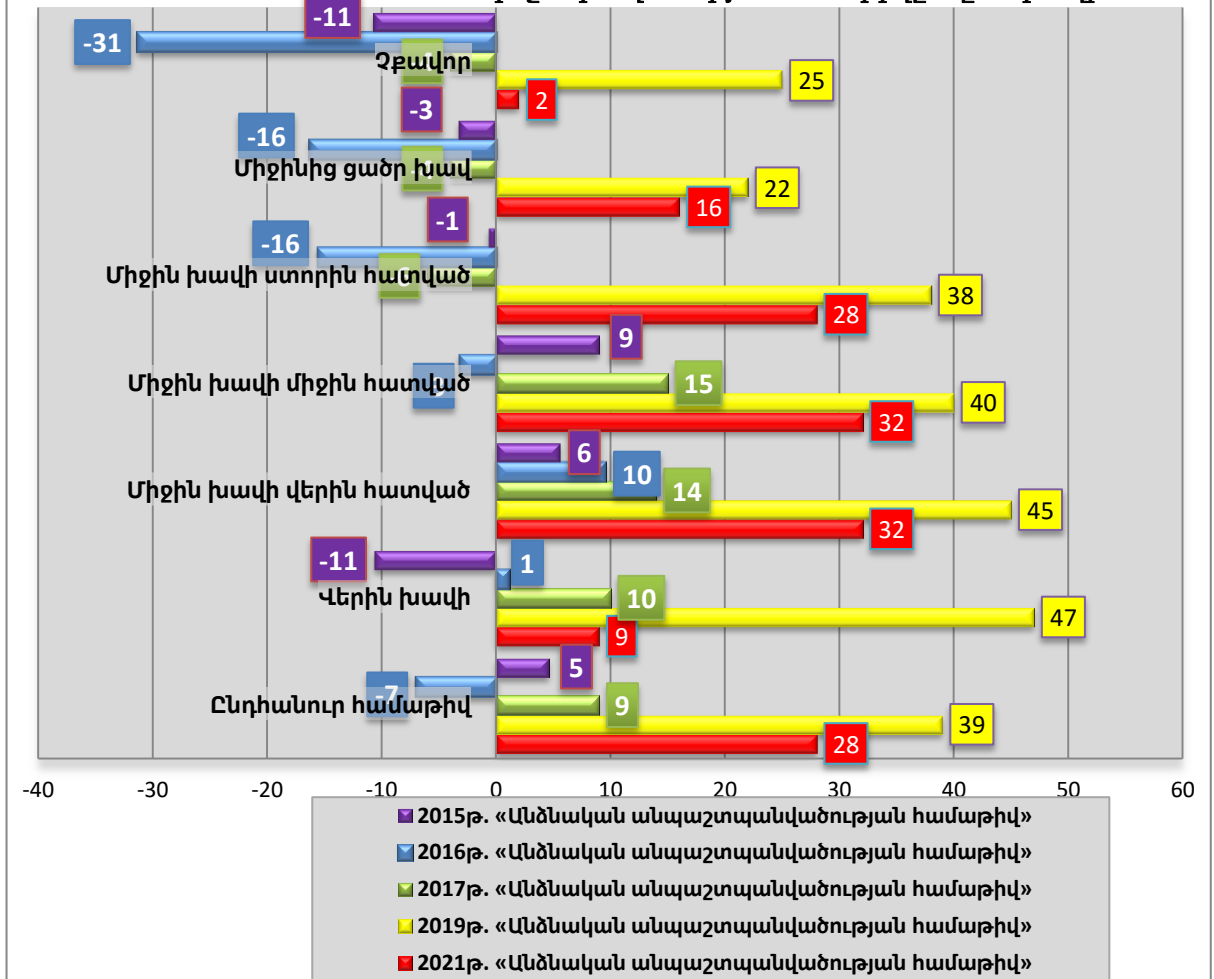
«Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը» նախորդ տարիներին բոլոր խավերի մոտ ունեցել է բացասական արժեքներ (տե՛ս Գծապատկեր 31): 2019թ-ին դրանք աճել են և ստացել դրական արժեք բոլոր խմբերում: 2021թ-ին համաթվերի արժեքները զգալիորեն նվազել են գրեթե բոլոր խմբերում: Առավել շատ նվազում տեղի է ունեցել վերին խավի հարցվողների մոտ (43 միավորով), որտեղ էլ հենց համաթիվն ամենացածրն է՝ «-21»: Համաթվի արժեքը ամենաբարձրն է չբավոր խմբում՝ «10»:

Դիտարկենք, թե նախորդ հետազոտության համեմատ ինչպես են փոփոխվել այս համաթվի արժեքները՝ իրենց այս կամ այն սոցիալական խավին դասող յուրաքանչյուր խմբում: «Չքավոր» խմբում համաթիվը նվազել է 3 միավորով, «միջինից ցածր խավ»-ում՝ 16 միավորով, «միջին խավի ստորին հատված»-ում՝ 11 միավորով, «միջին խավի միջին հատված»-ում՝ 15 միավորով, «միջին խավի վերին հատված»-ում՝ 18 միավորով, «վերին խավ»-ում՝ 43 միավորով:

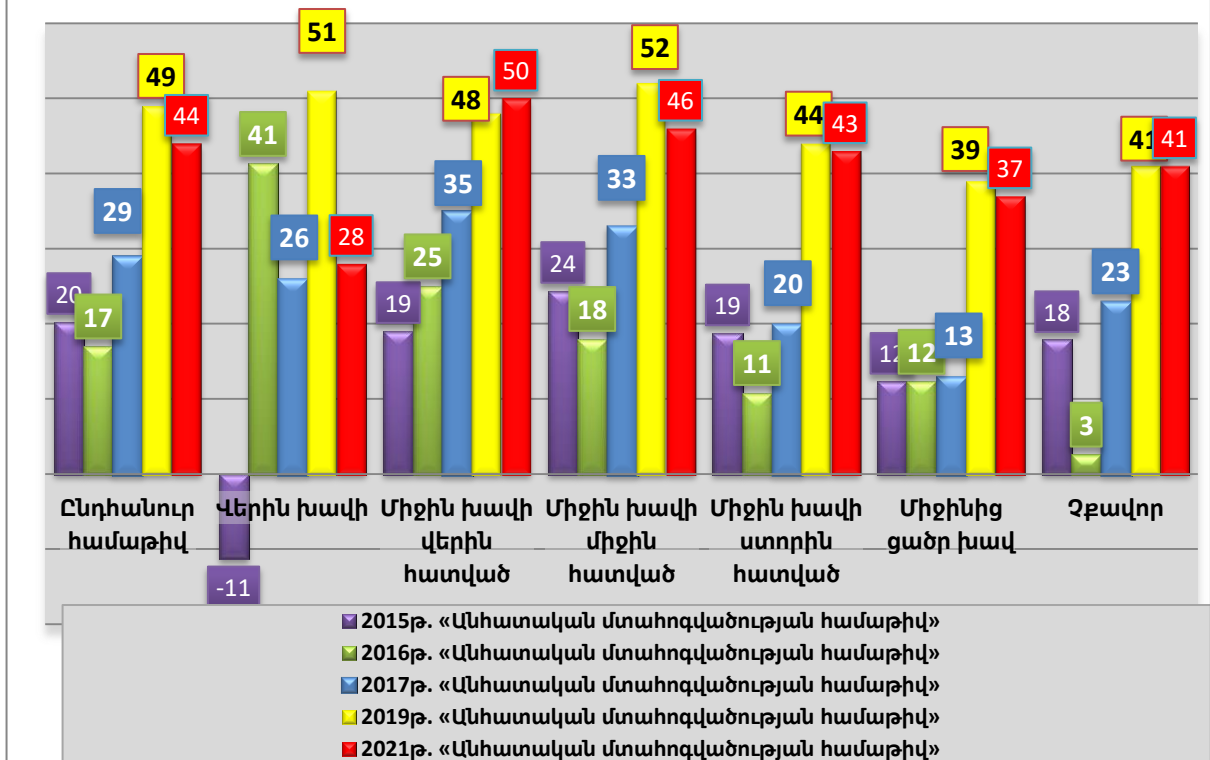
«Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը», 2019թ.-ից հետո իրականացված հետազոտությունների տվյալներով, ունի դրական արժեք բոլոր խավերի մոտ (տե՛ս Գծապատկեր 32): 2021թ.-ին այն ամենաբարձրն է միջին խավի բոլոր խմբերի մոտ, իսկ ամենացածրն է՝ չքավոր խավի մոտ: 2019թ.-ի համեմատ՝ ամենամեծ չափով նվազել է վերին խավի ներկայացուցիչների մոտ՝ նվազելով 38 միավորով:

Գծապատկեր 32. 2015-2017, 2019թթ.-ի և 2021թ.-ի «Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը»՝ ըստ խավի

«Անհատական մտահոգվածության համաթիվը» էթե 2019թ.-ին նույնպես բոլոր խավերի մոտ էականորեն աճել է, ապա 2021թ.-ին որոշակիորեն նվազել է գրեթե բոլոր խմբերում, բացառությամբ միջին խավի վերին հատվածի, որտեղ այն աճել է 2 միավորով (տե՛ս Գծապատկեր 33): Համաթվի արժեքները տատանվում են «28-50» միջակայքում: Համաթվի արժեքն ամենաբարձրն է այն հարցվողների մոտ, ովքեր շերտավորման համակարգում իրենց բնորոշել են որպես «միջին խավի վերին հատված» («50»), իսկ ամենացածրն են «վերին խավ»-ում («28»): 2019թ.-ի ուսումնասիրության համեմատ համաթիվը իրենց «վերին խավ» խմբում դասաճների մոտ նվազել է 23 միավորով, «միջին խավի միջին հատված» խմբում՝ 6 միավորով, «միջինից ցածր խավ»-ում՝ 2-ով, «միջին խավի ստորին հատված» խմբում՝ 1-ով: «Չբավոր» խմբում համաթվի արժեքը մնացել է նույնը, ինչ՝ ս 2019թ.-ին:

Գծապատկեր 33. 2015-2017, 2019թթ.-ի և 2021թ.-ի «Անհատական մտահոգվածության համաթիվը»՝ ըստ խավի

Այսպիսով, 2021թ-ի հետազոտության տվյալներով պահպանվել է նույն օրինաչափությունը, ինչը դրսևորվել էր 2019թ-ին: 2019թ-ին իրականացված ուսումնասիրության տվյալներով ամենամեծ փոփոխությունը տեղի էր ունեցել ունեցել «վերին խավ»-ում, իսկ ամենաքիչը՝ «ջբավոր» խավում: Տարբերությունը կայանում է նրանում, որ 2019թ-ին «վերին խավ» խմբում համաթվերի արժեքներն ամենաշատն են աճել, իսկ 2021թ-ին՝ ամենաշատն են նվազել:

Տեղեկությունների ստացման աղբյուրի ազդեցությունը համաթվերի վրա

2016, 2017, 2019 և 2021թթ. իրականացված ուսումնասիրությունների ընթացքում «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» դիտարկվել է նաև ըստ հարցվողների տեղեկությունների ստացման աղբյուրների:

Նշենք, որ բոլոր տարիներին էլ հարցվողների համար հիմնական տեղեկատվության աղբյուր են հանդիսացել «Հեռուստատեսությունը» (2016թ.՝ 49.8%, 2017թ.՝ 54.5%, 2019թ.՝ 50.4%, իսկ 2021թ՝ 50.8%), «Առցանց մամուլը» (2016թ.՝ 22.7%, 2017թ.՝ 20.7%, 2019թ.՝ 11.8%, իսկ 2021-ին՝ 12.4%) և «Սոցիալական կայքերը» (2016թ.՝ 20.7%, 2017թ.՝ 18.3%, 2019թ.՝ 32.1%, իսկ 2021թ-ին՝ 30.2%): Մնացած տեղեկատվական աղբյուրներին նախապատվություն տվողների քանակը չի գերազանցել 3.8%-ը և չեն դիտարկվել:

«Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» 2021թ-ին տեղեկատվության տարբեր աղբյուրներից օգտվողների շրջանում ունեցել է հետևյալ արժեքները. Հեռուստատեսություն՝ «28», սոցիալական կայքեր՝ «24» և առցանց մամուլ՝

«18»: Հիշեցնենք, որ 2019թ-ին այդ համաթվերը եղել են համապատասխանաբար «38», «34» և «33»: Եթե դիտարկում ենք տարբերությունը 2019թ-ի համեմատ, ապա տեսնում ենք, որ այն նվազել է 10-ական միավորով հեռուստատեսության և սոցիալական կայքերի պարագայում, և 15 միավորով՝ առցանց մամուլի պարագայում:

Դիտարկելով 2016, 2017, 2019 և 2021թթ-ի «Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը» ըստ հիմնական տեղեկատվական աղբյուրների՝ տեսնում ենք, որ այն մինչև 2019թ բոլոր դեպքերում ունեցել է բացասական արժեք, իսկ 2019թ-ին բոլորը դարձել են դրական: 2021թ-ին այն հարցվողների շրջանում, ովքեր նշել են, որ իրենց տեղեկատվության հիմնական աղբյուր է հանդիսանում հեռուստատեսությունը, քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը դրական տիրույթում է՝ «6» է, իսկ առցանց մամուլից և սոցիալական կայքերից տեղեկատվություն ստացողների շրջանում այն բացասական տիրույթում է՝ ունենալով համապատասխանաբար «-4» և «-2» արժեքներ (ավելի մանրամասն տես Աղյուսակ 13):

Աղյուսակ 13

«Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը» ըստ երեք հիմնական տեղեկատվական աղբյուրների

	Հիմնական տեղեկատվության աղբյուրներ		
	Հեռուստատեսություն	Առցանց մամուլ	Սոցիալական կայքեր
2016թ.	-18	-41	-44
2017թ.	-8	-26	-27
2019թ.	22	12	15
2021թ.	6	-4	-2

Նույն տարիների տվյալներով «Անհատական մտահոգվածության համաթիվը», ըստ հիմնական տեղեկատվական աղբյուրների դիտարկելիս նկատում ենք, որ դրանք նույնպես 2019թ-ին զգալիորեն աճել են, իսկ 2021թ-ին՝ զգալիորեն նվազել: Ինչ վերաբերում է «Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվ» փոփոխություններին՝ ըստ հիմնական տեղեկատվական աղբյուրների, ապա դրանք առավել մանրամասն ներկայացված են Աղյուսակ 14:

Աղյուսակ 14

«Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվ» ըստ երեք հիմնական տեղեկատվական աղբյուրների

	Հիմնական տեղեկատվության աղբյուրներ		
	Հեռուստատեսություն	Առցանց մամուլ	Սոցիալական կայքեր
2016թ.	2	-9	-20
2017թ.	16	5	0
2019թ.	37	42	41
2021թ.	27	25	32

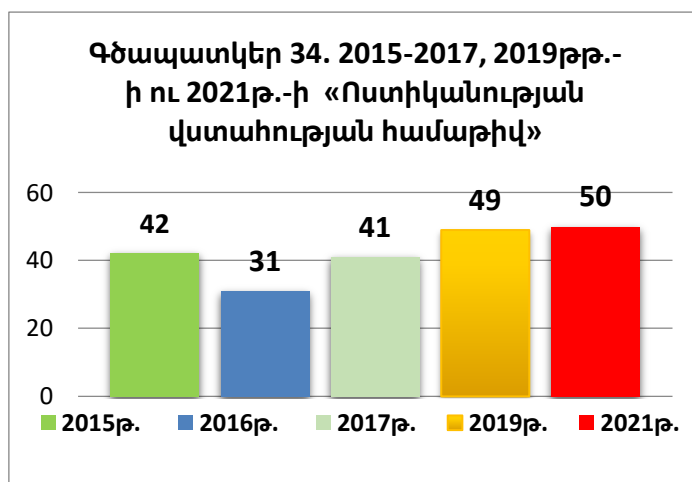
Աղյուսակ 14 դիտարկելիս պարզ է դառնում, որ «Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվն» ունեցել է բացասական արժեքներ միայն 2016թ.-ին առցանց մամուլ և սոցիալական կայքեր նշողների շրջանում, իսկ հետագա ուսումնասիրություններում բոլոր խմբերում էլ ունեցել է դրական արժեք:

2019թ.-ին համաթվերի ամենամեծ փոփոխությունները տեղի են ունեցել «սոցիալական կայքերը» որպես հիմնական տեղեկատվական աղբյուր նշողների շրջանում, իսկ առավել քիչը՝ «հեռուստատեսությունը» որպես հիմնական տեղեկատվական աղբյուր նշողների շրջանում: 2021թ.-ին սոցիալական կայքերից և հեռուստատեսությունից տեղեկատվություն ստացողներից ստացված տվյալների համաձայն համաթվերը նվազել են գրեթե նույն չափով՝ 9 և 10 միավորներով: Առցանց մամուլը նախընտրողների պարագայում նվազումը տեղի է ունեցել 17 միավորով: Հարկ ենք համարում ընդգծել այն, որ «սոցիալական կայքերը» տեղեկատվության ընտրության ավելի մեծ հնարավորություն են տալիս, քան հեռուստատեսությունը:

Այսպիսով՝ ներկայացվածը փաստում է, որ հասարակական ընկալումների վրա (որոնց վերլուծության արդյունքում էլ հաշվարկվում են համաթվերը) հսկայական է տեղեկատվության աղբյուրների ունեցած ազդեցությունը:

Ոստիկանության վստահության համաթիվ

Իրականացված հետազոտության արդյունքների հիման վրա հաշվարկվել է ՀՀ-ում «Ոստիկանության վստահության համաթիվը», որը 2021թ.-ին կազմել է «50»: Նշենք, որ այն 2019թ.-ին կազմել է «49», 2017թ.-ին՝ «41», 2016թ.-ին՝ «31», իսկ 2015թ.-ին՝ «42»: Այսպիսով՝ այս համաթվի տարբերությունները նախորդ տարիների հետ հետևյալն են. 2015թ.-ի համեմատ 2016թ.-ին նվազել է «11»-ով, 2016թ.-ի համեմատ 2017թ.-ին աճել է «10»-ով, 2017-ի համեմատ 2019թ.-ին աճել է «8»-ով, իսկ 2021թ.-ի համեմատ աճել է «1»-ով (Գծապատկեր 34):

Նախորդ տարիների համեմատ 2021թ.-ին «Ոստիկանության վստահության համաթիվ» բաղադրիչ համաթվերի արժեքները («Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվ», «Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվ», «Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվ») նույնպես փոփոխվել են: 2021թ.-ին

«Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվը» 2019թ.-ի հետազոտության արդյունքների համեմատ աճել է «1»-ով, 2017թ.-ի համեմատ՝ աճել է

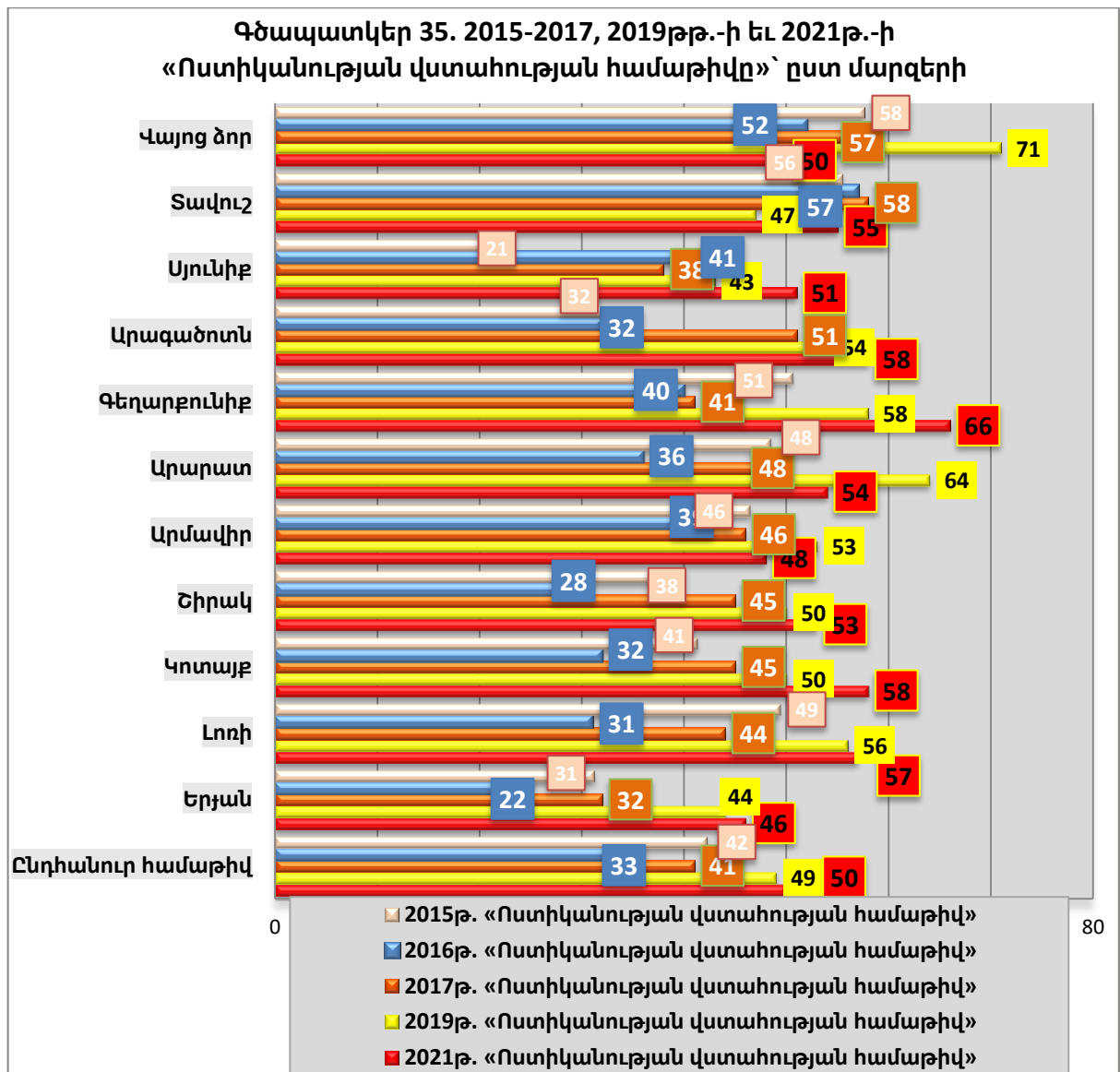
«12»-ով, 2016թ-ի համեմատ՝ «18»-ով, իսկ 2015թ.-ի հետազոտության արդյունքների համեմատ՝ «13»-ով (2021թ. «49», 2019թ. «48», 2017թ. «37», 2016թ. «31», 2015թ. «36»), «Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվը» 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ աճել է «5»-ով, 2017թ-ի համեմատ՝ «13»-ով, 2016թ.-ի համեմատ՝ «26»-ով, 2015թ.-ի համեմատ նվազել է «4»-ով (2021թ. «53», 2019թ. «48», 2017թ. «40», 2016թ. «27», 2015թ. «49»), և «Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվը» 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ նվազել է «4»-ով, 2017թ-ի համեմատ աճել է «2»-ով, 2016թ-ի համեմատ՝ «13»-ով, իսկ 2015թ-ի համեմատ՝ «7»-ով (2021թ. 49, 2019թ. «53», 2017թ. «47», 2016թ. «36» 2015թ. «42») (Տես Աղյուսակ 15.):

Աղյուսակ 15

«Ոստիկանության վստահության համաթիվի» երեք բաղկացուցիչ համաթվերի փոփոխությունը 2015թ և 2016թ. ընթացքում

Համաթվեր (բաղկացուցիչներ)	2015թ. արժեքներ	2016թ. արժեքներ	2017թ. արժեքներ	2019թ. արժեքներ	2021թ. արժեքներ
«Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվ»	36	31	37	48	49
«Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվ»	49	27	40	48	53
«Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվ»	42	36	47	53	49

Դիտարկենք «Ոստիկանության վստահության համաթիվը» և նրա բաղկացուցիչ համաթվերը ըստ մարզերի, բնակավայրերի տիպերի, սեռի, տարիքի և այլ սոցիալ-ժողովրդագրական տվյալների: Գծապատկեր 35-ում պատկերված է 2015-2017, 2019թթ. և 2021թ. «Ոստիկանության վստահության համաթիվը» ըստ մարզերի:

Ինչպես երևում է Գծապատկեր 35-ից, բոլոր համաթիվերը դիտակված բոլոր տարիներին (2015-2017, 2019թթ. և 2021թ.) ունեն դրական արժեքներ: 2021թ-ին այդ համաթիվերը 2019թ-ի համեմատ աճել են մի շարք մարզերում՝ Տավուշում, Սյունիքում, Լոռիում և Գեղարքունիքում 8-ական միավորով, Արագածոտնում՝ 4 միավորով, Շիրակում՝ 3-ով, Երևանում՝ 2-ով և Լոռիում 1-ով: Կան մարզեր, որտեղ համաթիվերը նվազել են 2019թ-ի համեմատ: Ամենաշատը նվազել է Վայոց Ձորի մարզում՝ 21 միավորով, ապա Արարատում՝ 10-ով և Արմավիրում՝ 5-ով: Համաթիվն ամենաբարձրն է եղել Գեղարքունիքում («66»), իսկ ամենացածրը՝ Երևանում («46») Ընդհանուր համաթիվն աճել է 1 միավորով՝ «49»-ից դառնալով «50»: «Ոստիկանության վստահության համաթիվը», ըստ մարզերի, բոլոր տարեթիվերի համար, ներկայացված է Աղյուսակ 16-ում:

Աղյուսակ 16

«Ոստիկանության վստահության համաթիվը» ըստ մարզերի և տարեթիվերի

Մարզ	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Երևան	31	22	32	44	46
Արագածոտն	32	32	51	54	58
Արարատ	48	36	48	64	54

Արմավիր	46	39	46	53	48
Գեղարքունիք	51	40	41	58	66
Լոռի	49	31	44	56	57
Կոտայք	41	32	45	50	58
Շիրակ	38	28	45	50	53
Սյունիք	21	41	38	43	51
Վայոց Ձոր	58	52	57	71	50
Տավուշ	56	57	58	47	55

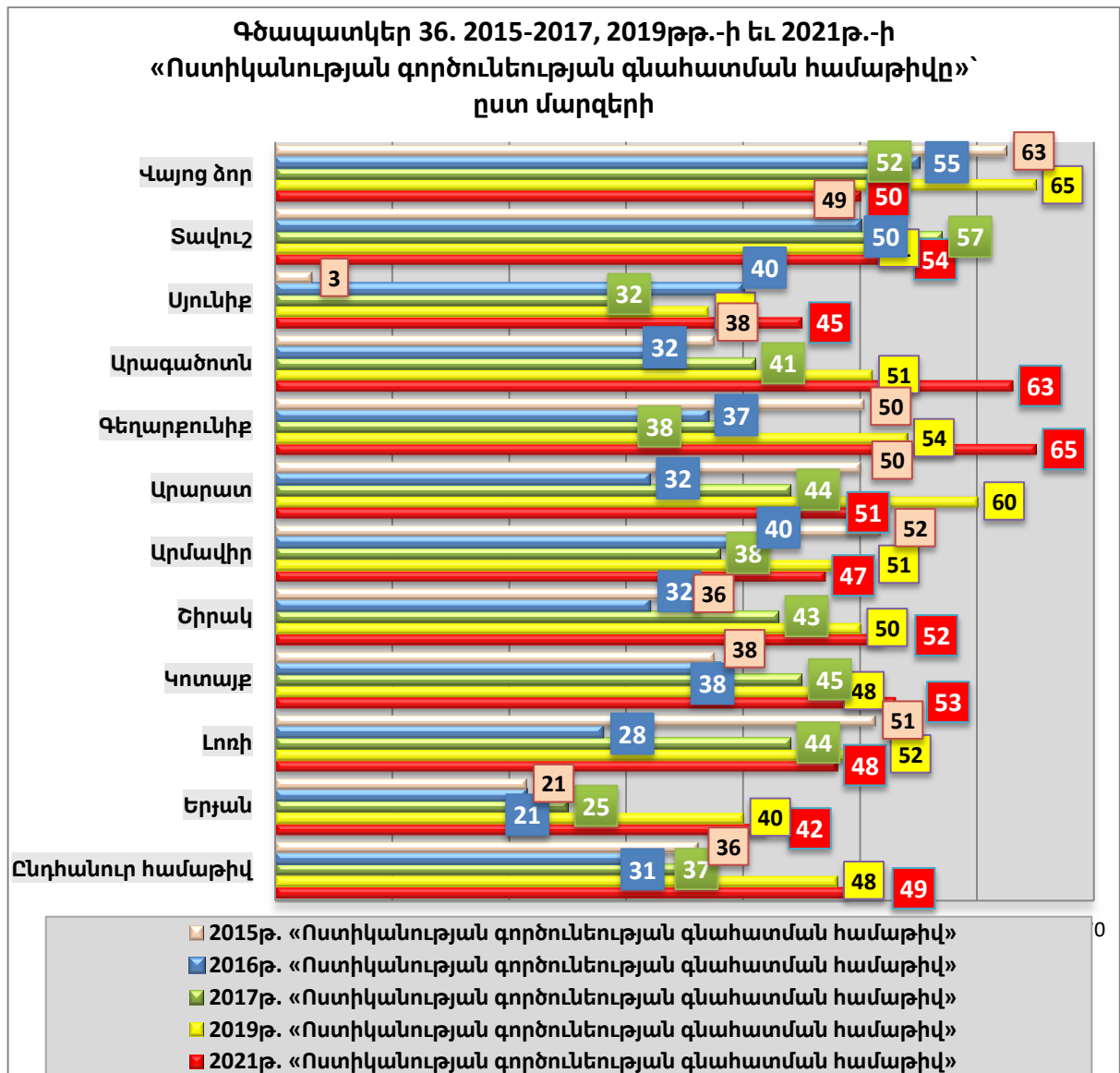
Եթե դիտարկենք նախորդ տարիների ուսումնասիրությունների արդյունքները, ապա նկատելի է, որ 2015թ-ի համեմատ 2016թ.-ին տեղի է ունեցել համաթվի նվազում 8 մարզերում, իսկ զգալի չափով՝ աճ գրանցվել է միայն Սյունիքի («20»-ով), (2015թ.՝ «21») մարզում: Այս երկու տարիներին այդ ցուցանիշը նույնն է մնացել Արագածոտնի մարզում, ամենաշատը նվազել էր Լոռու («18»-ով), Արարատի («12»-ով), Գեղարքունիքի («11»-ով) և Շիրակի («10»-ով) մարզերում: 2016թ-ի համեմատ 2017թ.-ին այդ համաթիվը էականորեն աճել է գրեթե բոլոր մարզերում (10 մարզում այն աճել է և միայն Սյունիքի մարզում է, որ նվազել է՝ «3»-ով): Այն ամենաշատը աճել է Արագածոտնի մարզում («19»-ով), Շիրակում («17»-ով), իսկ ամենաքիչը՝ Գեղարքունիքում («1»-ով) և Տավուշում («1»-ով): 2017թ-ի համեմատ 2019թ-ին աճ տեղի է ունեցել բոլոր մարզերում:

Տարբեր տարիներին հաշվարկված «Ոստիկանության վստահության համաթվերը» նույնպես իրենց վրա կրում են երկրում տեղի ունեցած սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական գործընթացների ազդեցությունը: Այսպես՝ 2016թ-ին որպես համաթվերի արժեքների նվազումները պայմանավորող գործոն կարելի է նշել 2016թ-ին հուլիսին ՊՊԾ-ի գնդի գրավման և դրան հաջորդած հասարակական-քաղաքացիական ընդվզումները: Այդ իրադարձություններն իրենց ազդեցությունն են ունեցել հասարակության վստահության մակարդակի վրա՝ զգալիորեն իջեցնելով այն նախորդ տարվա համեմատ: Սակայն պետք է նկատել, որ հաջորդ տարի (2017թ-ին), թեև տեղի է ունեցել վստահության աճ, սակայն գրեթե մնում է այն նույն մակարդակում, ինչը 2015թ-ին էր, իսկ որոշ մարզերում՝ նույնիսկ ավելի ցածր: Ինչ վերաբերվում է 2019թ-ին, ապա համաթվի արժեքի վրա մեծապես իր ազդեցությունն են թողել 2018թ-ին երկրում տեղի ունեցած հեղափոխական իրադարձությունները, որոնք ընթացել են հասարակության լայն զանգվածների մասնակցությամբ: Թավշյա հեղափոխության արդյունքում տեղի են ունեցել շատ լուրջ օբյեկտիվ փոփոխություններ, որոնք իրենց արտահայտումն են գտել նաև հանրային պատկերացումներում: 2021թ-ի հետազոտության արդյունքների վրա նկատելի են ինչպես բացասաբար ազդող գործոններ, որոնք են կորոնավիրուսի տարածումն ու Արցախյան պատերազմը, այնպես էլ դրականորեն ազդող գործոններ, որոնց թվում ամենակարևոր դերակատարում ունեն ոստիկանական համակարգի բարեփոխումների գործընթացը:

«Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվը» 2017թ.-ին ամենացածրն է եղել Երևան քաղաքում՝ «25», այնուհետև Սյունիքի մարզում՝ «32», Արմավիրի և Գեղարքունիքի մարզերում՝ «38», 2019թ-ին՝ Սյունիքում՝ «37» և Երևանում՝ «40», իսկ

2021թ-ին՝ Երևանում՝ «42», Սյունիքում՝ «45» և Արմավիրում՝ «47» (տե՛ս Գծապատկեր 36): 2021թ-ին բոլոր մարզերում համաթիվն էականորեն աճել է 2019թ.-ի համեմատ, բացառությամբ Արարատի, Արմավիրի, Լոռու և Վայոց Ձորի մարզերի, որտեղ համաթիվը նվազել է համապատասխանաբար՝ 9, 4, 4 և 15 միավորով: Համաթիվն ամենաշատը աճել է Արագածոտնում՝ 12 միավորով, Գեղարքունիքում՝ 11 միավորով, իսկ ամենաքիչն է աճել Երևանում և Շիրակում՝ 2-ական միավորներով:

Այս համաթիվը ամենաբարձրն է Գեղարքունիքում («65») և Արագածոտնում («63»):

Ըստ մարզերի հաշվարկված «Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվի» փոփոխությունների վերաբերյալ առավել մանրամասն տես Աղյուսակ 17-ում:

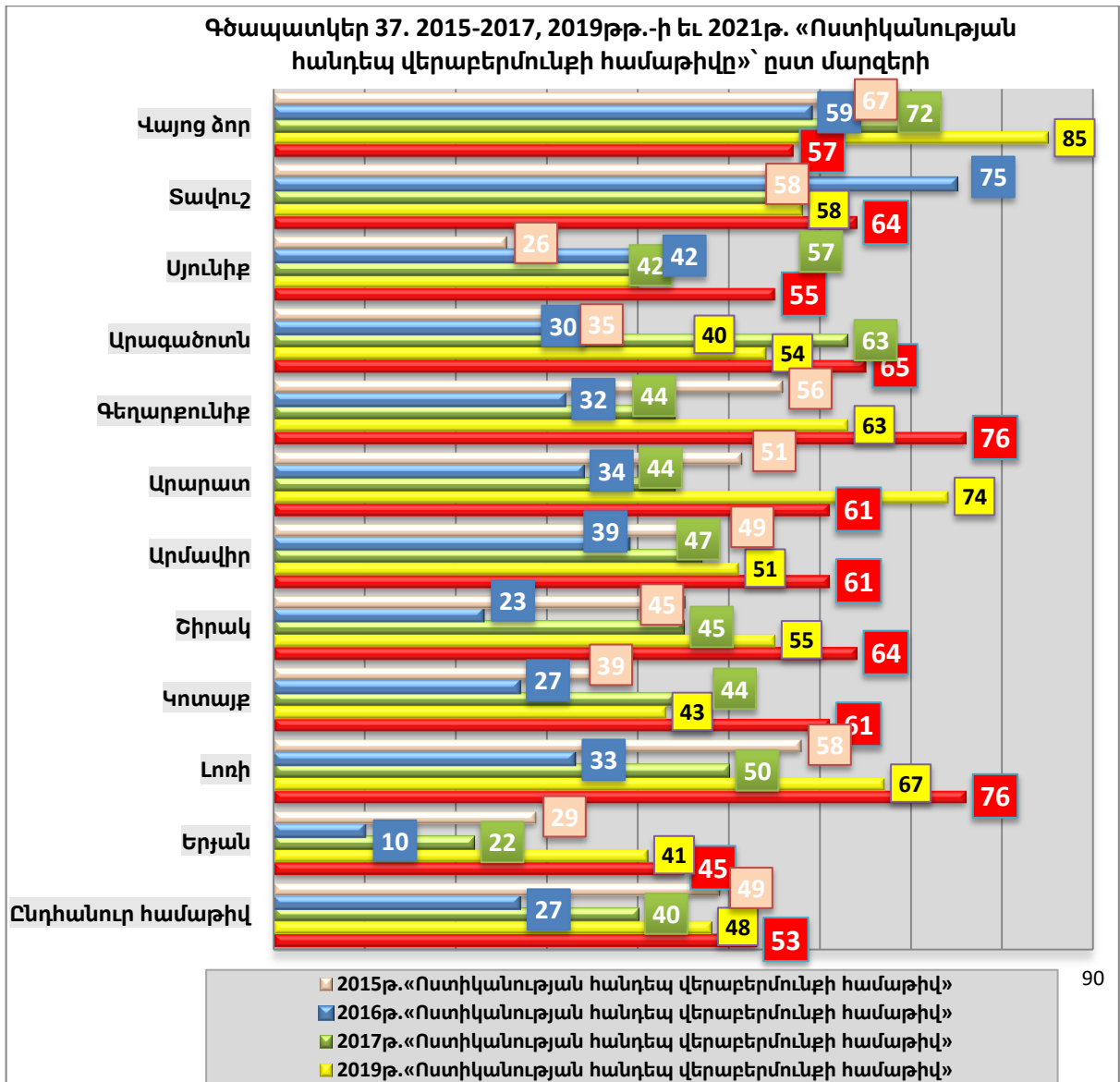
Աղյուսակ 17

«Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվը» ըստ մարզերի և տարեթվերի

Մարզ	2015թ.	2016թ. ²	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Երևան	21	21	25	40	42
Արագածոտն	38	32	41	51	63
Արարատ	50	32	44	60	51
Արմավիր	52	40	38	51	47
Գեղարքունիք	50	37	38	54	65
Լոռի	51	28	44	52	48
Կոտայք	38	38	45	48	53
Շիրակ	36	32	43	50	52
Սյունիք	3	40	32	37	45
Վայոց Ձոր	63	55	52	65	50
Տավուշ	49	50	57	51	54

Գծապատկեր 37-ում ներկայացված է «Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվը»:

² 2016թ.-ին համաթվերի արժեքները նվազել էին, քանի որ 2016թ. տեղի էր ունեցել ՊՊԾ գնդի գրավումը, ինչին հաջորդած միջադեպերի ընթացքում իրավապահ մարմինների կողմից դրսևորված գործելաձևը կրել էր փոփոխություն: «Հայաստանի Հանրապետության իրավապահ մարմինների գործունեությունը բնորոշող համաթվերը (2015-2017թթ.)» (ՀՀ իրավապահ մարմինների կամայականության եւ ՀՀ ոստիկանության վստահության համաթվերը), «Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակ» ՀԿ, զեկույց, Վանաձոր 2018, <https://bit.ly/2y4ZdlR>

2015թ.-ի համեմատ 2016թ.-ին այս համաթիվը նվազել է 9 մարզերում, 2016թ.-ի համեմատ 2017թ.-ին՝ 2 մարզերում, 2017թ.-ի համեմատ 2019թ.-ին՝ 4 մարզերում, իսկ 2019թ.-ի համեմատ 2021թ.-ին՝ 2 մարզերում: 2019թ.-ին համաթիվը նվազել էր Տավուշի («-14»-ով), Արագածոտնի («-9»-ով), Սյունիքի («-2»-ով) և Կոտայքի («-1»-ով) մարզերում, իսկ 2021թ.-ին Վայոց Ձորի («-28»-ով) և Արարատի («-10»-ով) մարզերում: Տվյալ համաթվի հինգ տարիների արժեքները՝ ըստ մարզերի առավել մանրամասն տես Աղյուսակ 18-ում: Համաթվի արժեքն ամենաբարձրն է Գեղարքունիքի («76») և Լոռու («76») մարզերում: Համաթիվը 2021թ.-ին աճել է 9 մարզերում: Ամենաչատն այն աճել է Կոտայքի մարզում՝ 18 միավորով, Սյունիքի մարզում՝ 15 միավորով, Գեղարքունիքում՝ 13 միավորով:

Աղյուսակ 18

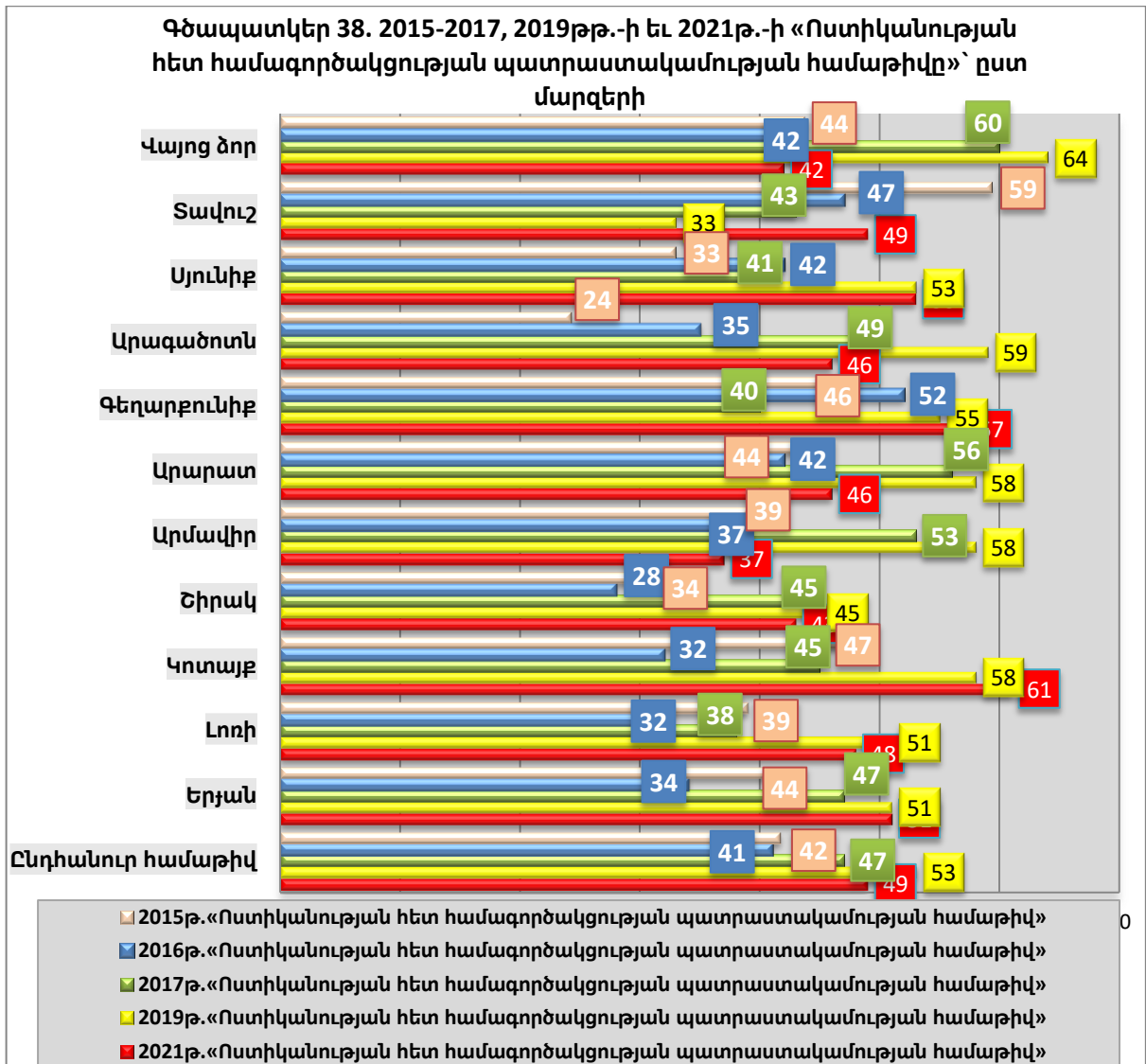
«Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվը» ըստ մարզերի և տարեթվերի

Մարզ	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Երևան	29	10	22	41	45
Արագածոտն	35	30	63	54	65

Արարատ	51	34	44	74	64
Արմավիր	49	39	47	51	61
Գեղարքունիք	56	32	44	63	76
Լոռի	58	33	50	67	76
Կոտայք	39	27	44	43	61
Շիրակ	45	23	45	55	64
Սյունիք	26	42	42	40	55
Վայոց Ձոր	67	59	57	85	57
Տավուշ	58	75	72	58	64

«Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվը» ըստ մարզերի 2019թ. տվյալները համեմատելով մինչև հեղափոխությունն իրականացված ուսումնասիրությունների տվյալների հետ, նախկինում արձանագրել էինք, որ ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի ակնհայտ դրական տեղաշարժ տեղի է ունեցել Արարատում (աճ 30 միավորով), Վայոց Ձորում (աճ 28 միավորով), Երևանում (աճ 19 միավորով) և Գեղարքունիքում (աճ 19 միավորով): Այդպիսով՝ **2019թ-ից հետո ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքն ամենաշատն աճել է Գեղարքունիքում (2021 և 2019թթ-ի ընդհանուր աճը կազմում է 32 միավոր), Լոռիում (2021 և 2019թթ-ի ընդհանուր աճը կազմում է 26 միավոր), Երևանում (2021 և 2019թթ-ի ընդհանուր աճը կազմում է 23 միավոր) և Արարատում (2021 և 2019թթ-ի ընդհանուր աճը կազմում է 20 միավոր):**

«Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվը» **2021թ.-ին** նույնպես բոլոր մարզերում ունի դրական արժեքներ: Այն ամենացածրն է Արմավիրի մարզում՝ «37» և ամենաբարձրը՝ Կոտայքի մարզում՝ «61» (տե՛ս Գծապատկեր 38), իսկ 2019թ-ին՝ ամենացածրը եղել է Տավուշի մարզում՝ «37», իսկ ամենաբարձրը՝ Վայոց Ձորում՝ «64»:

2015թ.-ի համեմատ 2017թ.-ին այս համաթվի արժեքները նվազել են 4 մարզերում՝ Տավուշ «-16», Գեղարքունիք «-6», Կոտայք «-2» և Լոռի «-1»: Մյուս բոլոր մարզերում դրանք աճել են: 2016թ.-ի համեմատ 2017թ.-ին համաթվի արժեքները նվազել են 3 մարզերում՝ Գեղարքունիք «-12», Տավուշ «-4» և Սյունիք «-1»: Մյուս բոլոր մարզերում դրանք աճել են: 2017թ.-ի համեմատ 2019թ.-ին այս համաթվի արժեքը նվազել է միայն 1 մարզում՝ Տավուշում «-39», Շիրակի մարզում այն անփոփոխ է մնացել, իսկ մյուս բոլոր մարզերում դրանք աճել են: 2019թ.-ի համեմատ 2021թ.-ին համաթվի արժեքները նվազել են 6 մարզերում՝ Վայոց Ձորում «-22», Արմավիրում «-21», Արագածոտնում «-13», Արարատում «-12», Լոռիում «-3» և Շիրակում «-2»:

Այս համաթվի արժեքների փոփոխությունների միտումներն առավել մանրամասն տես Աղյուսակ 19-ում:

Աղյուսակ 19

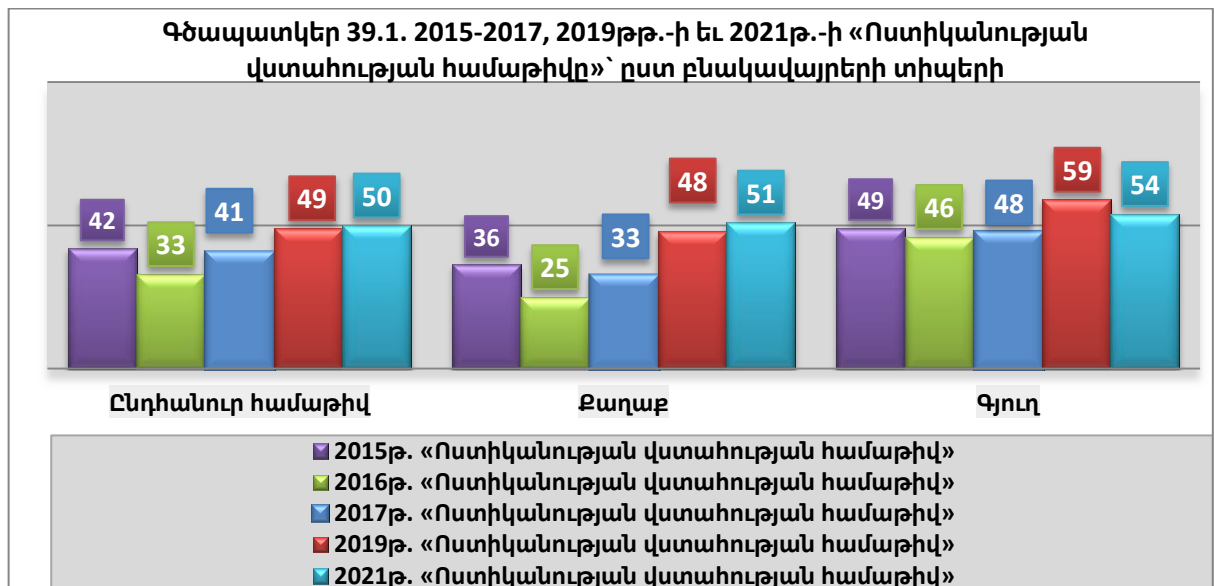
«Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվը»՝ ըստ մարզերի և տարեթվերի

Մարզ	2015թ.	2016թ.	2017թ.	2019թ.	2021թ.
Երևան	44	34	47	51	51

Արագածոտն	24	35	49	59	46
Արարատ	44	42	56	58	46
Արմավիր	39	37	53	58	37
Գեղարքունիք	46	52	40	55	57
Լոռի	39	32	38	51	48
Կոտայք	47	32	45	58	61
Շիրակ	34	28	45	45	43
Սյունիք	33	42	41	53	53
Վայոց Ձոր	44	42	60	64	42
Տավուշ	59	47	72	33	49

2019թ. հետո իրականացված հետազոտությունների արդյունքները համադրելով՝ տեսնում ենք, որ **Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամությունն աճել է Գեղարքունիքում (2021 և 2019թթ-ի ընդհանուր աճը կազմում է 17 միավոր), Կոտայքում (2021 և 2019թթ-ի ընդհանուր աճը կազմում է 16 միավոր), Սյունիքում (2021 և 2019թթ-ի ընդհանուր աճը կազմում է 12 միավոր), Լոռիում (2021 և 2019թթ-ի ընդհանուր աճը կազմում է 10 միավոր) և Երևանում (2021 և 2019թթ-ի ընդհանուր աճը կազմում է 4 միավոր)**

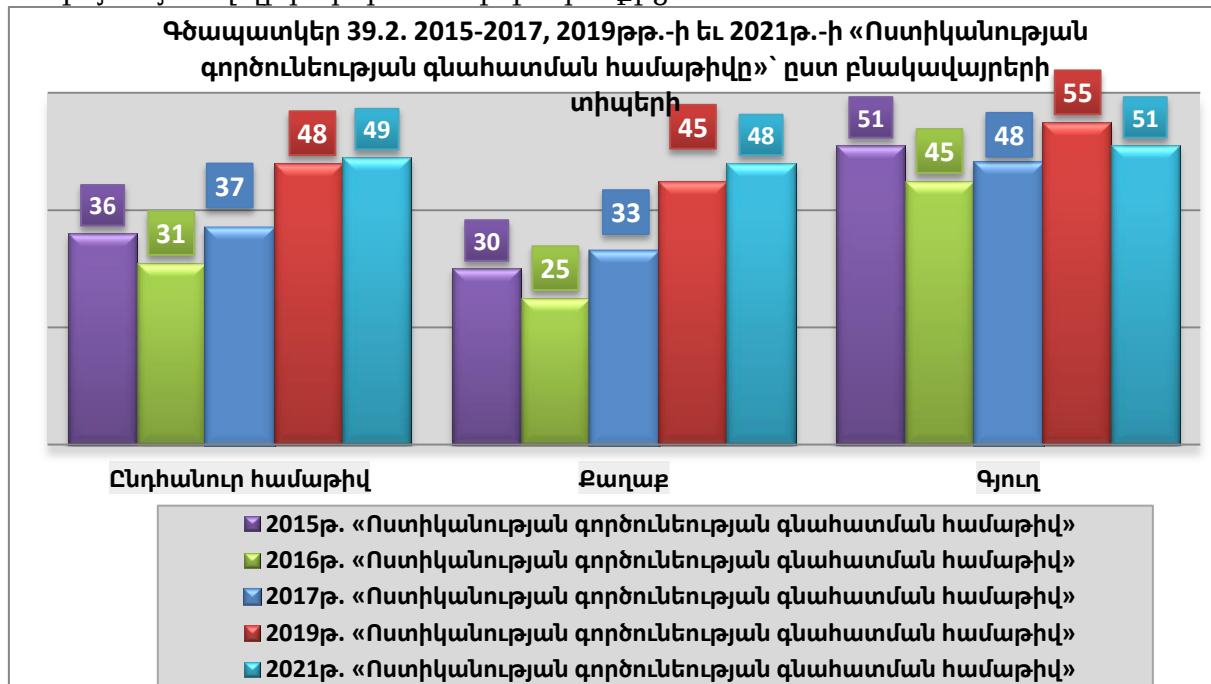
«Ոստիկանության հանդեպ վստահության համաթիվը» դիտարկելով ըստ բնակավայրերի տիպերի կարող ենք նշել, որ բոլոր տարիներին ինչպես գյուղական, այնպես էլ քաղաքային բնակավայրերում այն ունի դրական արժեք (տե՛ս Գծապատկեր 39): Մինևույն ժամանակ, քաղաքային բնակավայրերում այն ավելի ցածր է («51»), քան գյուղական բնակավայրերում («54»):

Գծապատկեր 39.1-ից երևում է, որ «Ոստիկանության վստահության համաթիվը» 2015թ-ի համեմատ 2016թ.-ին գյուղական բնակավայրերում ավելի քիչ է նվազել («3»-ով), քան քաղաքային բնակավայրերում («11»-ով): Իսկ 2016թ-ի համեմատ 2017թ-ին գյուղական բնակավայրերում ավելի քիչ է աճել («2»-ով), քան քաղաքային բնակավայրերում («8»-ով): 2019թ-ին նույնպես այն ավելի շատ աճել է քաղաքային բնակավայրերում («15»-ով): Իսկ գյուղական բնակավայրերում աճել է «11»-ով: 2021թ-ին այն քաղաքային բնակավայրերում աճել է «15»-ով, իսկ գյուղական բնակավայրերում նվազել է «5»-ով:

Ընդհանուր առմամբ եթե դիտարկում ենք համաթվի փոփոխությունն ըստ տարիների՝ ապա 2016թ-ին նկատվում է նվազման միտում ինչպես քաղաքային, այնպես էլ գյուղական բնակավայրերում, 2017թ-ին՝ աճի միտում, որը սակայն չի հասնում 2015թ-ի արժեքին բնակավայրերի 2 տիպերում էլ: 2019թ-ին կրկին աճի միտում է դրսևորվել, իսկ 2021թ-ին քաղաքային բնակավայրերում դրսևորվել է աճի միտում, իսկ գյուղական բնակավայրերում՝ նվազման միտում (Գծապատկեր 39.1):

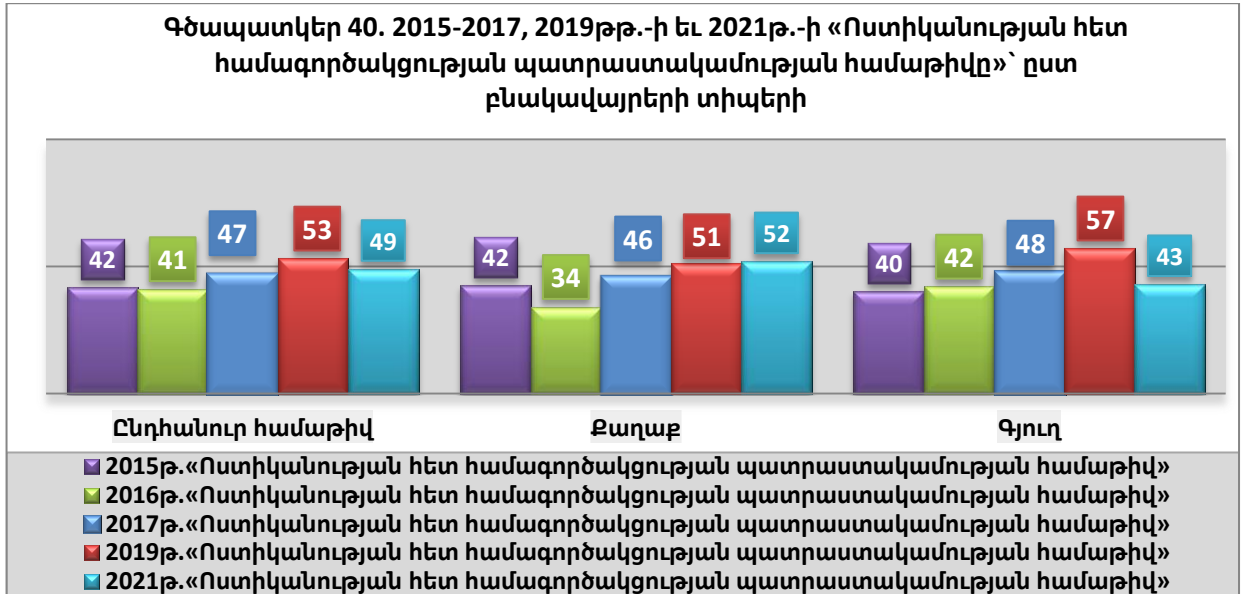
Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվը նույնպես քաղաքային բնակավայրերում աճել է, իսկ գյուղական բնակավայրերում՝ նվազել (Գծապատկեր 39.2): Նկատենք սակայն, որ թեև գյուղական բնակավայրերում համաթիվը նվազել է, սակայն այն ավելի բարձր է 2017թ-ի արժեքից:

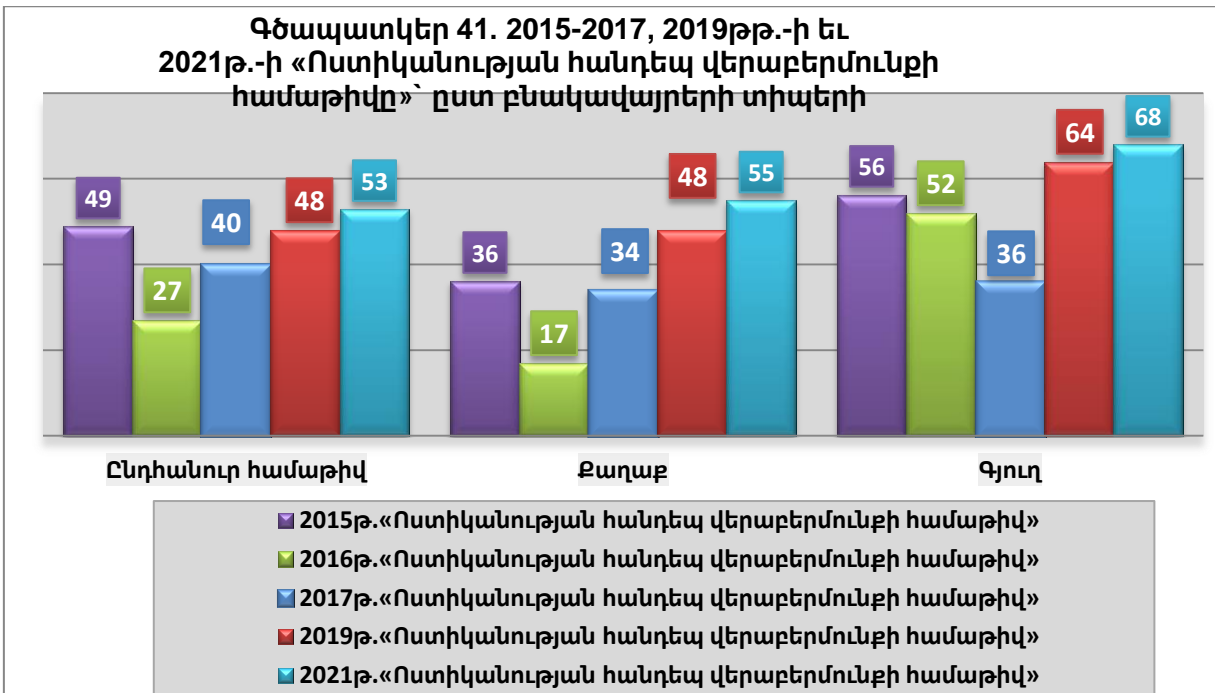
«Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվի» արժեքները գյուղական և քաղաքային բնակավայրերում՝ ըստ տարիների, ներկայացված են Գծապատկեր 40-ում: Ինչպես տեսնում ենք, այս դեպքում նույնպես քաղաքային բնակավայրերում համաթիվի արժեքը աճել է, իսկ գյուղական բնակավայրերում՝ նվազել: Տվյալ դեպքում գյուղական բնակավայրերում համաթիվի արժեքը նույնիսկ 2017թ-ի արժեքից է ավելի փոքր: Եթե 2019թ. «Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվը» քաղաքային բնակավայրերում ավելի ցածր էր («51»), քան գյուղական բնակավայրերում («57»), ապա 2021թ-ին՝ ընդհակառակը, քաղաքային բնակավայրերում այն ավելի բարձր է («52»), քան գյուղական բնակավայրերում («43»): Ոստիկանության գործունեությանն առնչվող համաթվերում «համագործակցության պատրաստակամության համաթիվը» միակն է, որի արժեքը գյուղական բնակավայրերում ավելի բարձր է, քան քաղաքային բնակավայրերում:

Այս համաթիվի արժեքը 2016 թ.-ին 2015թ.-ի համեմատ նվազել է քաղաքային համայնքներում («-8»), իսկ գյուղական համայնքներում, ընդհակառակը, աճել է («2»-ով): 2017թ.-ին այս համաթիվը բնակավայրերի երկու տիպերում էլ աճել է ինչպես 2016թ-ի, այնպես էլ 2015թ-ի համաթիվի արժեքների համեմատ: 2019թ-ին համաթիվը

բնակավայրերի 2 տիպերում էլ աճել է՝ քաղաքային բնակավայրերում «5»-ով, իսկ գյուղական բնակավայրերում՝ «9»-ով, այդպիսով այն միջինում 2017թ-ի համեմատ աճել է «7»-ով: Համեմատության համար ասենք, որ 2017թ-ին 2016թ-ի համեմատ միջինում եղել է «9»-ով աճ, իսկ 2016թ-ին 2015թ-ի համեմատ միջինում եղել է «-3»-ով նվազում:

«Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվի» արժեքները քաղաքային և գյուղական բնակավայրերում 2021թ-ին աճել են, ի տարբերություն մինչ այժմ ներկայացված համաթիվերի: Եթե դիտարկենք քաղաքային բնակավայրերում փոփոխություններն՝ ըստ տարիների, ապա տեսնում ենք, որ 2016թ-ին 2015թ-ի համեմատ համաթիվը նվազել է «-19»-ով, 2017թ-ին 2016թ-ի համեմատ աճել է «17»-ով, 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ՝ «14»-ով, իսկ 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ՝ «7»-ով: Գյուղական բնակավայրերում 2016թ-ին 2015թ-ի համեմատ համաթիվը նվազել է «-4»-ով, 2017թ-ին 2016թ-ի համեմատ կրկին նվազել է «-16»-ով, 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ աճել է «28»-ով, իսկ 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ աճել է «4»-ով:

Նշենք, որ բոլոր համաթիվերը բոլոր տարիներին քաղաքային բնակավայրերում ավելի ցածր են եղել, քան գյուղական բնակավայրերում: Դրա հավանական պատճառներից կարող են հանդիսանալ բնակավայրերի բնակիչների ենթամշակութային տարբերությունները, ոստիկանության հետ առնչության փորձը ևս: Սակայն 2021թ-ի տվյալներով՝ «Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվը» միակն է, որի արժեքը գյուղական բնակավայրերում ավելի բարձր է, քան քաղաքային բնակավայրերում:

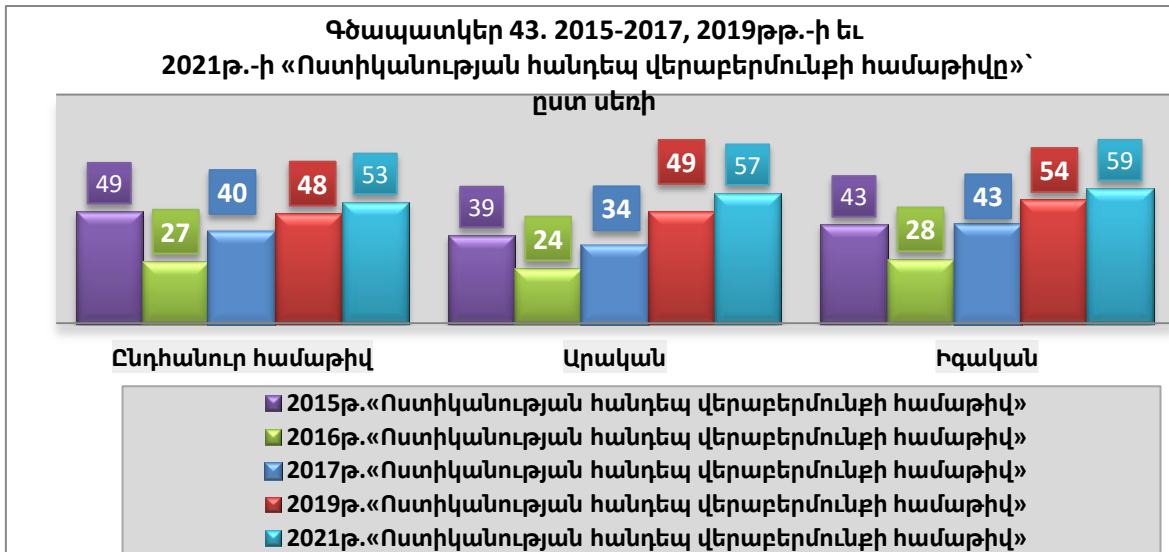
Գծապատկեր 42.1-ում ներկայացված է 2015-2017, 2019թթ. և 2021թ. «Ոստիկանության վստահության համաթիվը» ըստ հարցվողների սեռի:

Ինչպես տեսնում ենք, 2021թ-ին «Ոստիկանության վստահության համաթիվը» արական սեռի ներկայացուցիչների կողմից գնահատվել է «47», իսկ իգական սեռի ներկայացուցիչների կողմից՝ «55»: Այդ արժեքները 2019թ-ի համեմատ 2 դեպքում էլ աճել են, համապատասխանաբար՝ 2 միավորով և 1 միավորով: 2017թ-ին համաթիվը

արական սեռի ներկայացուցիչների կողմից գնահատվել է «33», իսկ իգական սեռի ներկայացուցիչների կողմից՝ «46»: 2019թ. այս համաթիվը մինչև հեղափոխությունն իրականացված հետազոտությունների տվյալների համեմատ ակնհայտորեն աճել է արական սեռի ներկայացուցիչների մոտ («12»-ով), իսկ իգական սեռի ներկայացուցիչների մոտ այն համեմատաբար ավելի քիչ է աճել («8»-ով): 2021թ-ին պահպանվել է աճի միտումը:

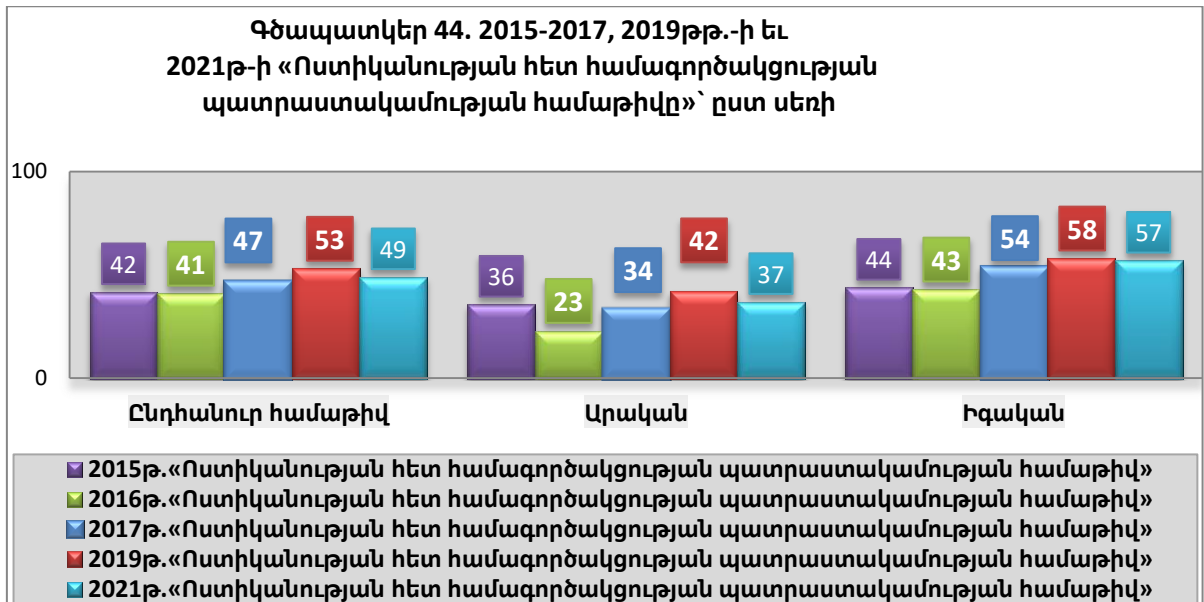
Համեմատելով համաթվի արժեքները ըստ սեռի բոլոր տարիների համար, նկատելի է, որ արական սեռի ներկայացուցիչների մոտ բոլոր տարիներին ստացված արժեքները ավելի ցածր են, քան իգական սեռի ներկայացուցիչների մոտ:

Տղամարդկանց շրջանում համաթիվը 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ աճել է «2»-ով, 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ՝ «12»-ով, 2017թ-ին 2016թ-ի համեմատ՝ «8»-ով, 2016թ-ին 2015թ-ի համեմատ նվազել է «-12»-ով: Կանանց շրջանում համաթիվը 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ աճել է «1»-ով, 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ՝ «8»-ով, 2017թ-ին 2016թ-ի համեմատ՝ «11»-ով, 2016թ-ին 2015թ-ի համեմատ նվազել է «-6»-ով:

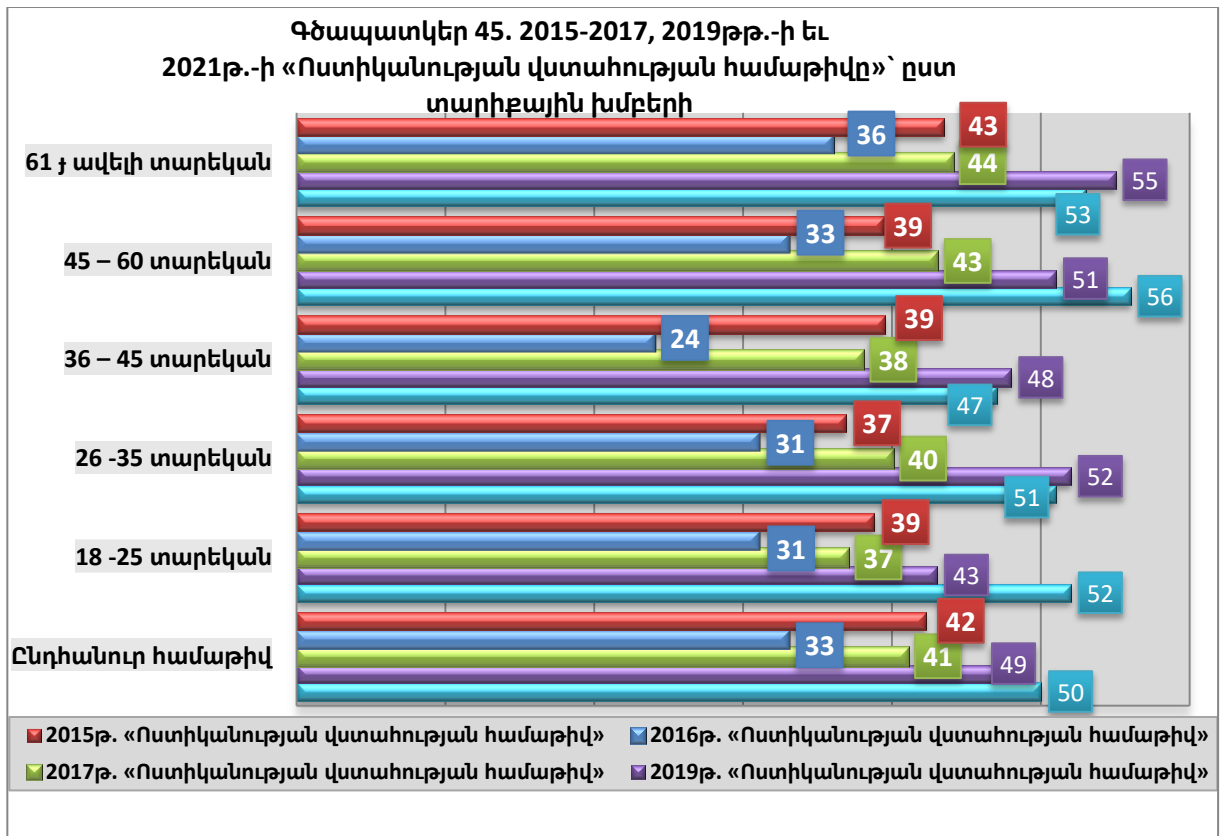
«Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվը» 2021թ-ին արական սեռի ներկայացուցիչների շրջանում կազմել է «57», իսկ իգական սեռի ներկայացուցիչների շրջանում՝ «59»: Համաթվերի արժեքները 2019թ-ի համեմատ աճել են համապատասխանաբար «8»-ով և «2»-ով, 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ՝ այն աճել է «15»-ով և «11»-ով, 2017թ-ին 2016թ-ի համեմատ՝ «10»-ով և «15»-ով, 2016թ-ին 2015թ-ի համեմատ նվազել է 15-ական միավորով (Գծապատկեր 43):

Գծապատկեր 44-ում ներկայացված է **«Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվն»** ըստ սեռի՝ բոլոր տարիների համար: Ինչպես տեսնում ենք, այս համաթիվը ինչպես տղամարդկանց, այնպես էլ կանանց շրջանում **նվազել է**: Տղամարդկանց շրջանում համաթիվը 2021թ-ին նվազել է «-11», իսկ կանանց շրջանում՝ «-1»-ով: 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ աճել է «8»-ով, իսկ կանանց շրջանում՝ «4»-ով: 2017թ-ին 2016թ-ի համեմատ համապատասխանաբար 11-ական միավորով: 2016թ-ին 2015թ-ի համեմատ նվազել է «-13»-ով և «-6»-ով:

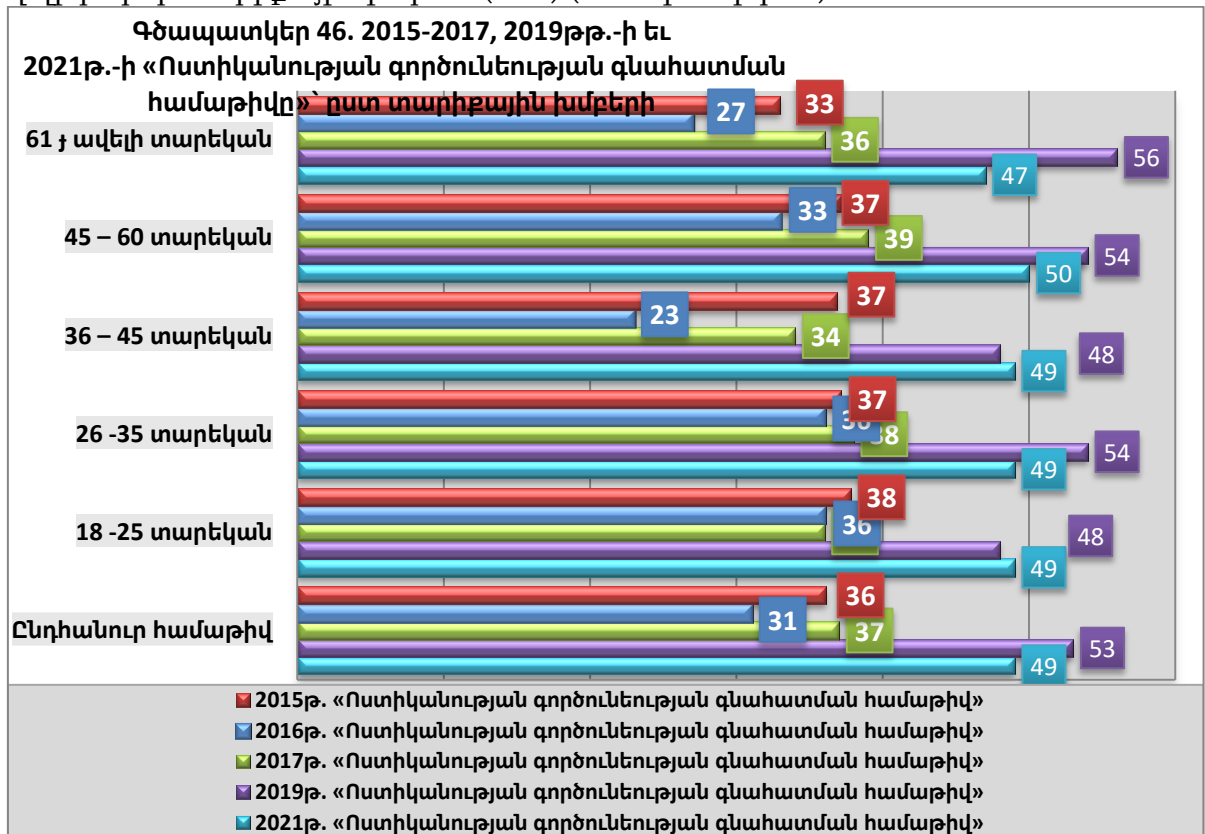

Հետաքրքարական է, որ համագործակցության պատրաստակամությունը գնահատող համաթիվը հիմնականում ավելի բարձր է իգական սեռի ներակայացուցիչների շրջանում:

Գծապատկեր 45-ում պատկերված է «Ոստիկանության վստահության համաթիվը»՝ ըստ տարիքային տարբեր խմբերի: Ինչպես երևում է գծապատկերում, 2021թ-ին համաթիվերը 2 տարիքային խմբերում աճել են, իսկ 3-ում՝ նվազել: Համաթիվի արժեքն ավելի մեծ չափով աճել է 18-25 տարեկանների շրջանում (9 միավորով) և 45-60 տարեկանների շրջանում՝ 5 միավորով: Համաթիվն ամենաբարձրն է 45-60 տարեկանների խմբում («56») և ավելի բարձր տարիքային խմբում («53»), իսկ ամենացածրն է 36-45 տարեկանների շրջանում («47»):

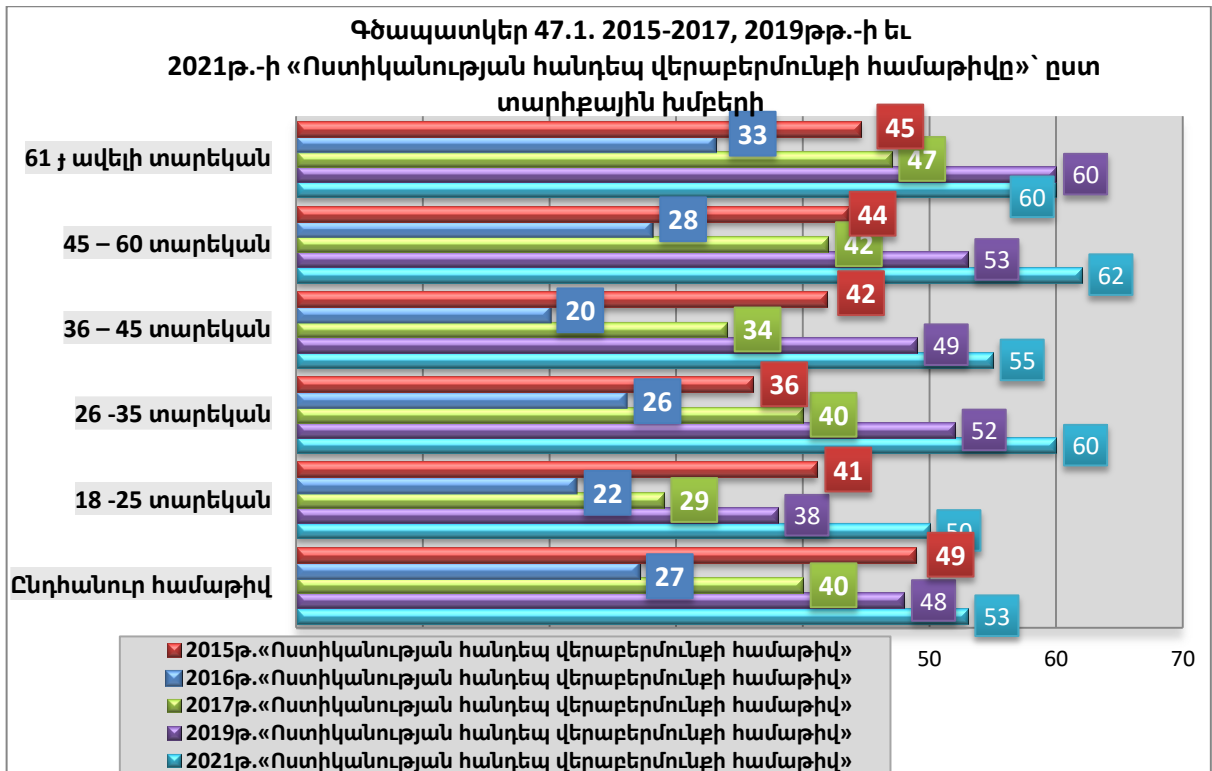
«Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվը» 2021թ-ին կրկին ամենաբարձրն է 45-60 տարեկանների խմբում («50»), սակայն ամենացածրը՝ 61 և ավելի բարձր տարիքային խմբում («47») (Գծապատկեր 46):

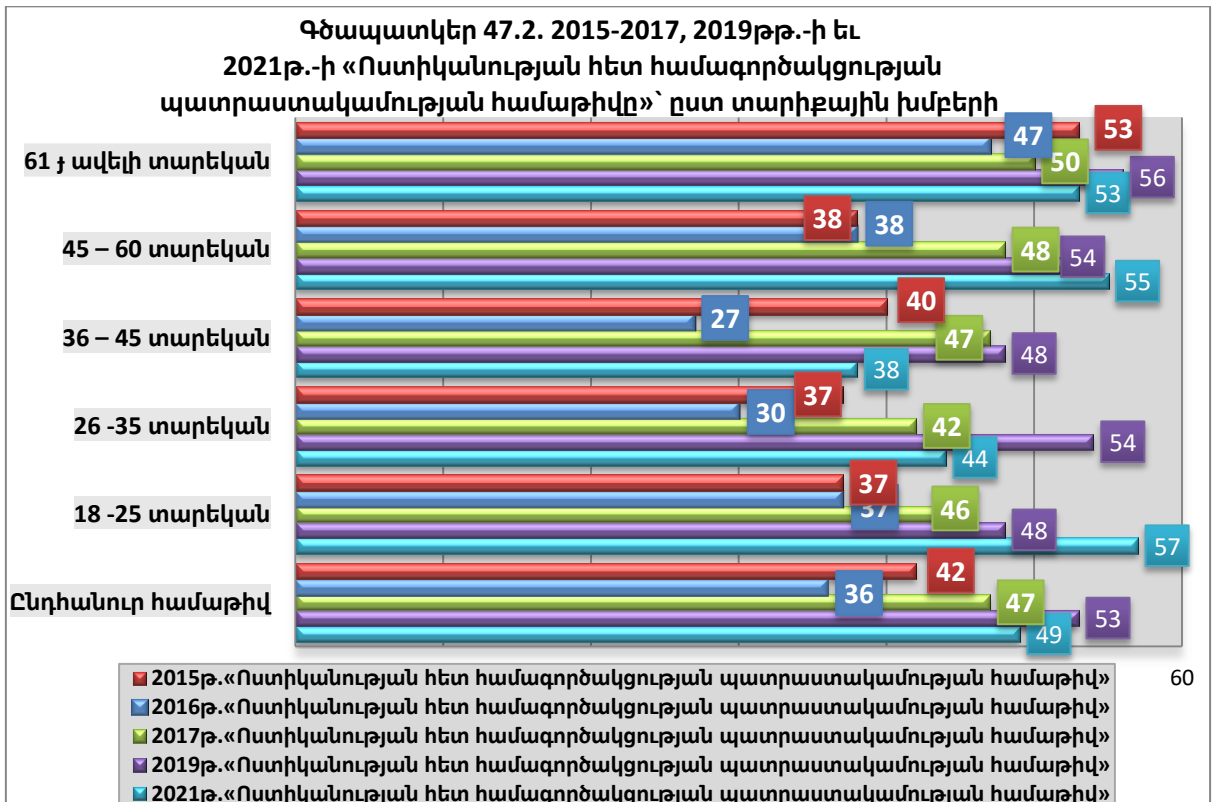
Ընդհանուր համաթիվը 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ նվազել է «-4»-ով, 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ աճել է «16»-ով, 2017թ-ին 2016թ-ի համեմատ՝ «6»-ով, իսկ 2016թ-ին 2015թ-ի համեմատ նվազել է «-5»-ով:

2021թ-ին «Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվը» 2019թ.-ի համեմատ բոլոր տարիքային խմբերում աճել է՝ շարունակելով նախորդից եկող աճի միտումը, բացառությամբ 61 և ավելի տարիքայինների խմբի, որտեղ համաթիվի արժեքը պահպանվել է 2019թ-ի արժեքին հավասար: Համաթիվն ամենաբարձրն է «46-60» տարիքային խմբում («62»), իսկ ամենացածրն է՝ «18-25 տարեկան» տարիքային խմբում («50») (Գծապատկեր 47.1):

Ընդհանուր համաթիվը 2021թ-ին, 2019թ-ի համեմատ, աճել է «5»-ով, 2019թ-ին, 2017թ-ի համեմատ՝ «8»-ով, 2017թ-ին, 2016թ-ի համեմատ՝ «13»-ով, իսկ 2016թ-ին, 2015թ-ի համեմատ, նվազել է «-22»-ով: 2021թ-ին համաթիվն ամենաշատը աճել է «18-25 տարեկան» տարիքային խմբում («12»-ով), իսկ ամենաքիչն աճել է «36-45 տարեկան» տարիքային խմբում («6»-ով): Հետաքրքրական է, որ 2019թ-ին այս նույն տարիքային խմբերում դիտվել է հակառակ պատկերը. համաթիվն ամենաշատը աճել է «36-45 տարեկան» տարիքային խմբում («15»-ով), իսկ ամենաքիչը՝ «18-25 տարեկան» տարիքային խմբում:

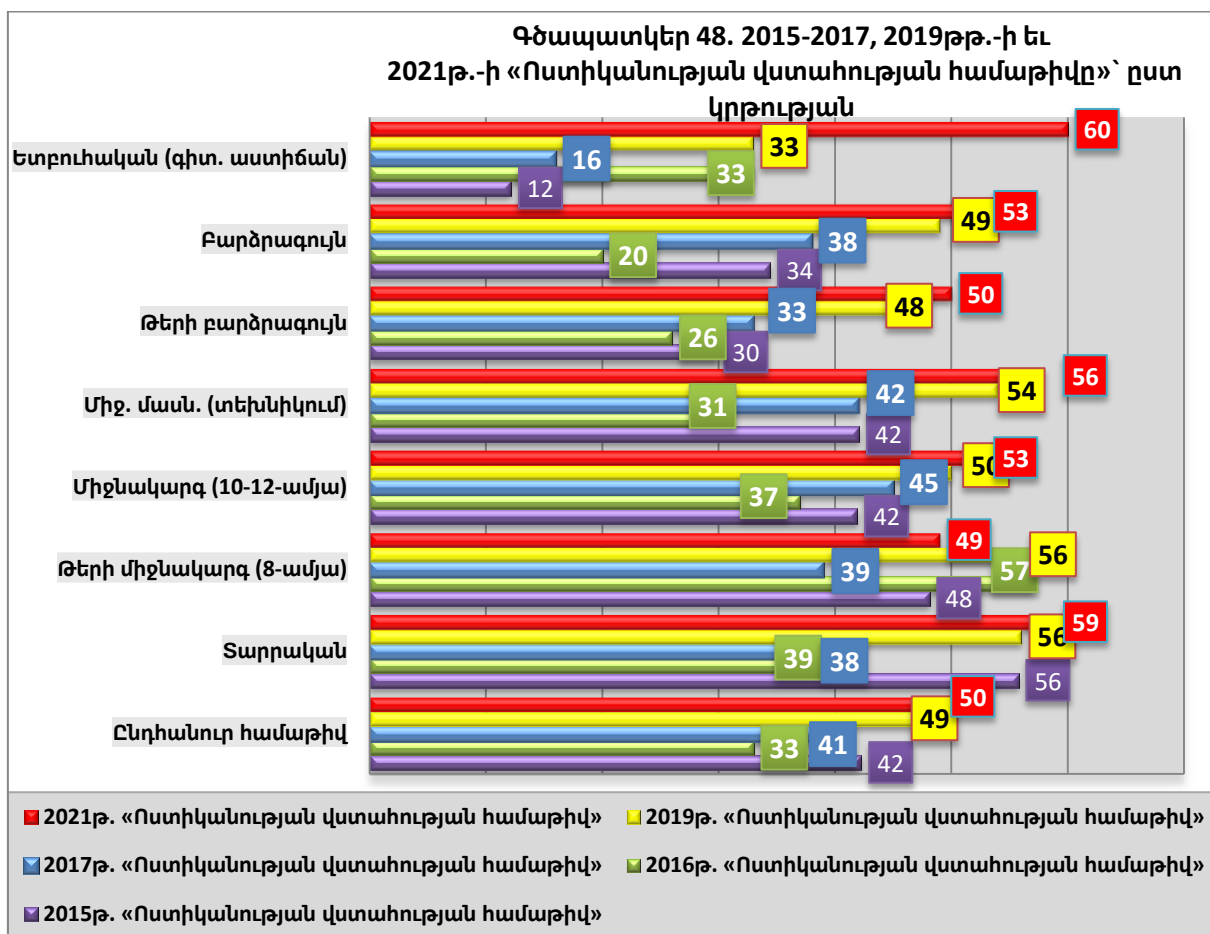

«Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվը» 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ նվազել է 3 տարիքային խմբերում՝ «26-35 տարեկան» խմբում՝ 10 միավորով, «36-45 տարեկան» տարիքային խմբում կրկին 10 միավորով և 61 տարեկանից բարձր խմբում՝ 3 միավորով: Համաթիվն ամենաշատը աճել է «18-25 տարեկան» խմբում՝ 9 միավորով, իսկ «46-60 տարեկան» խմբում այն աճել է 1 միավորով (տես Գծապատկեր 47.2):

Գծապատկեր 48-ում ներկայացված է 2015-2017, 2019թթ.-ի և 2021թ-ի «Ոստիկանության վստահության համաթիվը» ըստ հարցվողների կրթության:

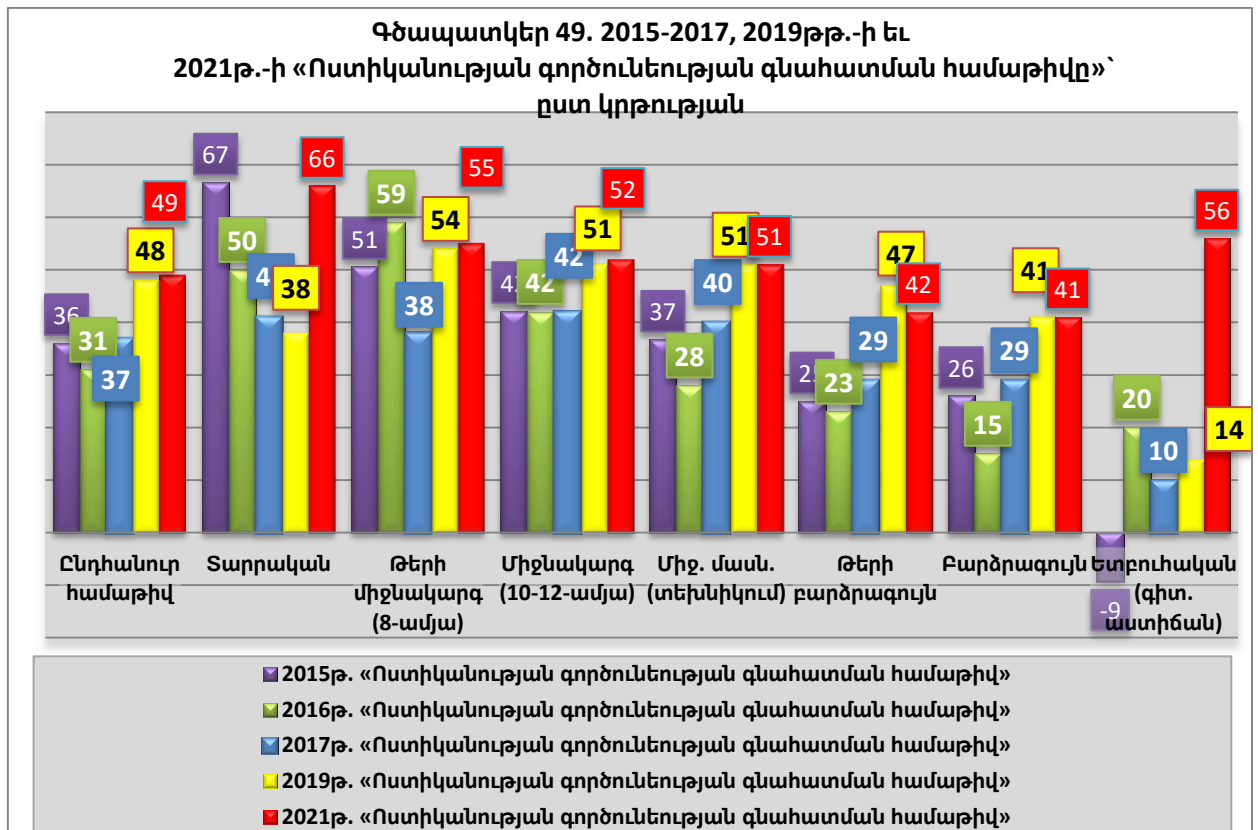
Ինչպես տեսնում ենք, 2021թ-ին համաթվի ամենաբարձր արժեքները ստացվել են «Տարրական» («59») և «Ետբուհական» («60») կրթություն ունեցող հարցվողների խմբերից: Ամենացածրը «Թերի միջնակարգ» («49») և «Թերի բարձրագույն» («50») կրթություն ունեցողների շրջանում է՝ «33»: 2019թ-ի համեմատ գրեթե բոլոր կրթական խմբերի մոտ համաթվի արժեքը աճել է, բացառությամբ «Թերի միջնակարգ» կրթություն ունեցողների խմբի, որտեղ այն նվազել է 7 միավորով: Ամենամեծ աճը եղել է «Ետբուհական» կրթություն ունեցողների շրջանում՝ 27 միավորով: Մյուս բոլոր դեպքերում համաթվի արժեքներն աճել են 2-3 միավորներով:

«Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվի» ընդհանուր արժեքը 2021թ-ին 2019թ.-ի համեմատ աճել է 1 միավորով: 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ այս համաթիվն աճել է «11»-ով, 2017թ-ին 2016թ-ի համեմատ՝ «6»-ով, իսկ 2016թ-ին 2015թ-ի համեմատ նվազել է «-5»-ով: 2021թ-ին այն կրթական գրեթե բոլոր խմբերում աճել է նախորդ տարվա համեմատ կամ մնացել է անփոփոխ: Միայն թերի բարձրագույն կրթություն ունեցողների շրջանում է, որ այն նվազել է (5 միավորով): «Միջին մասնագիտական» և «Բարձրագույն» կրթություն ունեցողների շրջանում այն մնացել է անփոփոխ՝ համապատասխանաբար «51» և «41» արժեքներով: «Թերի բարձրագույն» և

«Միջնակարգ» կրթությունն ունեցողների շրջանում այն աճել է 1 միավորով: Ամենաշատ աճը նկատվում է «Ետբուհական» (42 միավորով) և «Տարրական» (28 միավորով) կրթությունն ունեցողների շրջանում» (տես Գծապատկեր 49):

Համաթիվն ամենաբարձրն է տարրական կրթությունն ունեցողների շրջանում՝ «66»: Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվի պարագայում դիտարկվում է որոշակի օրինաչափություն՝ որքան ցածր է կրթական մակարդակը, այնքան համաթիվի արժեքն ավելի բարձր է, և հակառակը, որքան բարձր է կրթական մակարդակը, այնքան ցածր է ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվը (բացառությամբ «Ետբուհական» կրթությունն ունեցողների): Տվյալ օրինաչափությունը դրսևորվել է նաև 2019թ-ին:

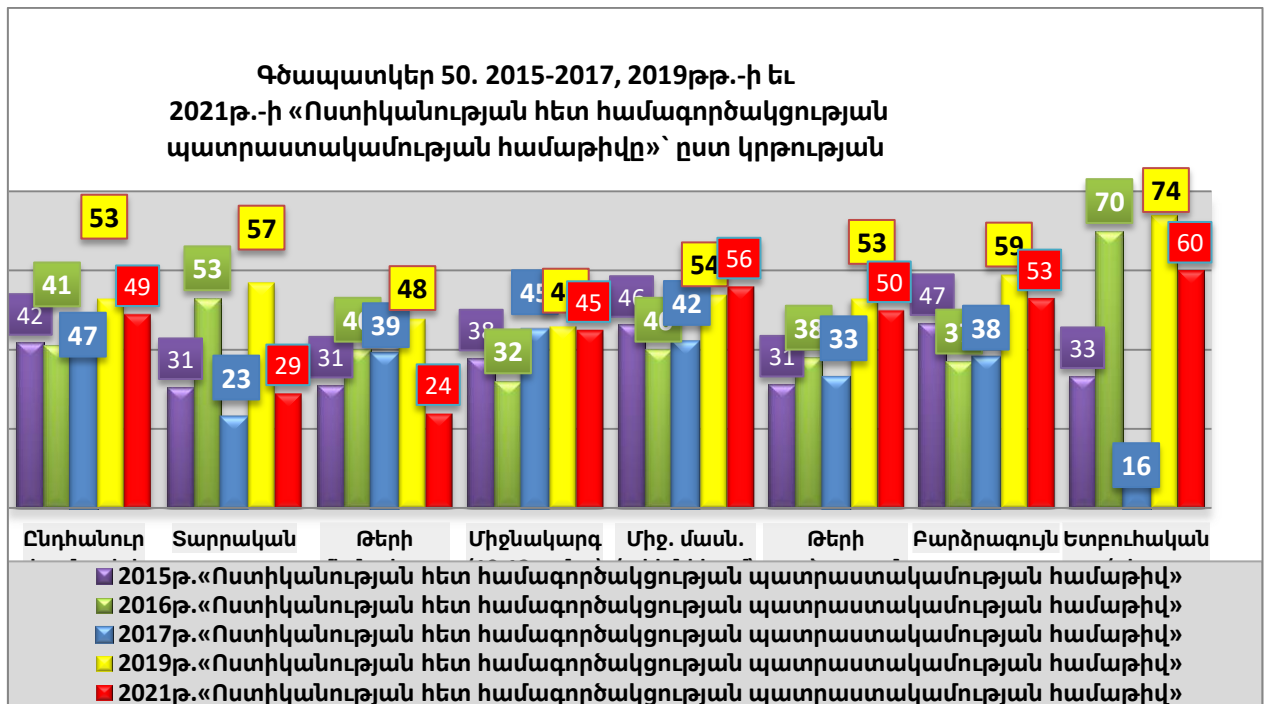
«Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվը» 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ հիմնականում մնացել է նույն, կամ աճել է չնչին: Միայն «Տարրական» և «Ետբուհական» կրթությունն ունեցողների շրջանում է, որ այն զգալիորեն աճել է՝ համապատասխանաբար «38»-ից դառնալով «66» (28 միավորով) և «14»-ից դառնալով «56» (42 միավորով): «Թերի բարձրագույն» կրթությունն ունեցողների շրջանում այն նվազել է 5 միավորով՝ «47»-ից դառնալով «42»: Յուրաքանչյուր ամենաբարձր արժեքը «Տարրական» կրթությունն ունեցողների շրջանում է:

Ընդհանուր համաթիվը 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ աճել է «1»-ով, 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ՝ «11»-ով, 2017թ-ին 2016թ-ի համեմատ՝ «6»-ով, իսկ 2016թ-ին 2015թ-ի համեմատ նվազել է «-5»-ով:

Գծապատկեր 49-ից ակնհայտ է, որ 2019թ-ից հետո զգալիորեն բարձրացել է ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվը կրթական բոլոր խմբերում:

Այս համաթվի պարագայում նույնպես, ինչպես և «Ոստիկանության վստահության համաթվի» դեպքում նկատվում է նույն միտումը՝ կրթական մակարդակի աճին զուգահեռ նվազում է «Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթվի» աստիճանը:

«Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթվի» ընդհանուր արժեքը 2021թ-ին 2019թ.-ի համեմատ նվազել է 4 միավորով: Այն 2019թ-ին աճել էր 6 միավորով, 2017թ-ին՝ կրկին 6 միավորով, 2016թ-ին նվազել էր 1 միավորով: Ցուցանշի արժեքը 2021թ-ին ամենաբարձրն է «Ետբուհական (գիտ. աստիճան)» կրթություն ունեցողների շրջանում «60», իսկ ամենացածրը՝ «Թերի միջնակարգ» կրթություն ունեցողների շրջանում «24» (Գծապատկեր 50):

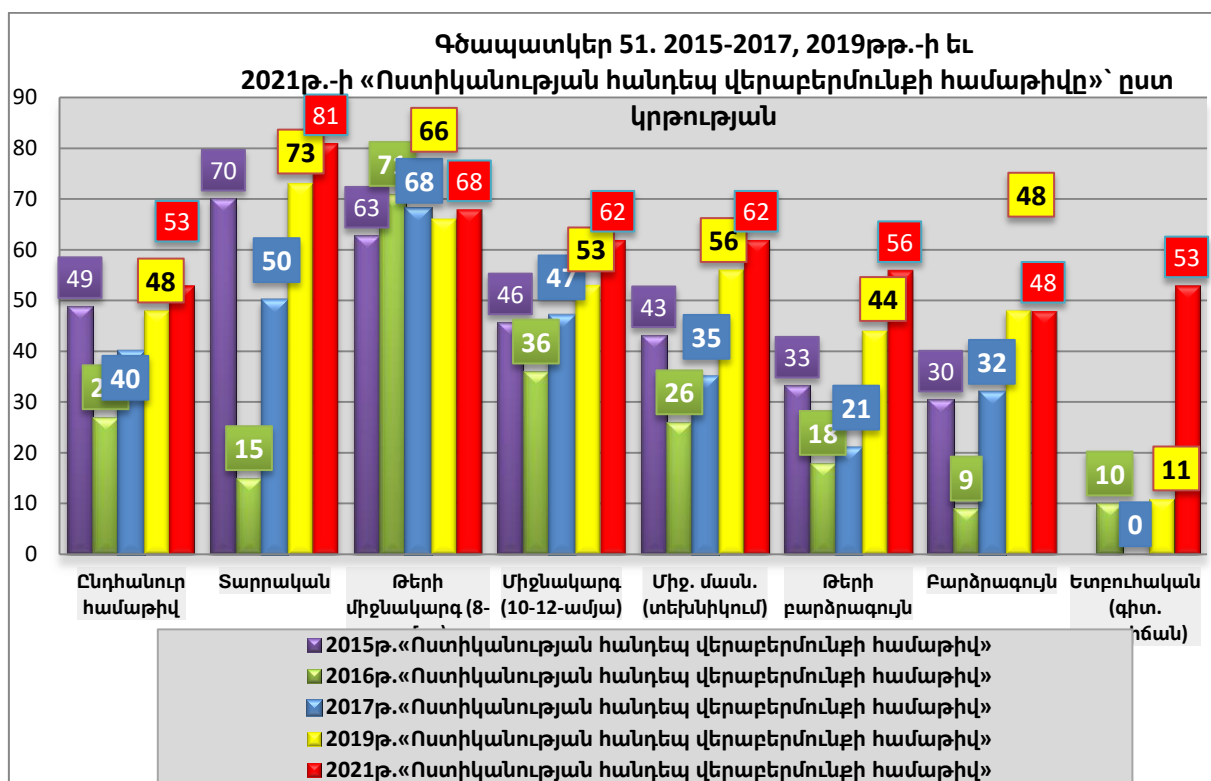

«Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվը» 2021թ-ին գրեթե բոլոր կրթական խմբերում նվազել է, բացառությամբ «միջնակարգ մասնագիտական» կրթություն ունեցողների, որտեղ այն աճել է 2 միավորով: Համաթիվն ամենաշատը նվազել է «Տարրական» կրթություն ունեցողների շրջանում (28 միավորով), ինչպես նաև «Թերի միջնակարգ» կրթություն ունեցողների շրջանում (24 միավորով): «Միջնակարգ» կրթություն ունեցողների շրջանում այն նվազել է 1 միավորով, «Թերի բարձրագույն»-ի դեպքում՝ 3 միավորով, «Բարձրագույն»-ի դեպքում՝ 6 միավորով և «Ետբուհական» կրթության դեպքում՝ 14 միավորով:

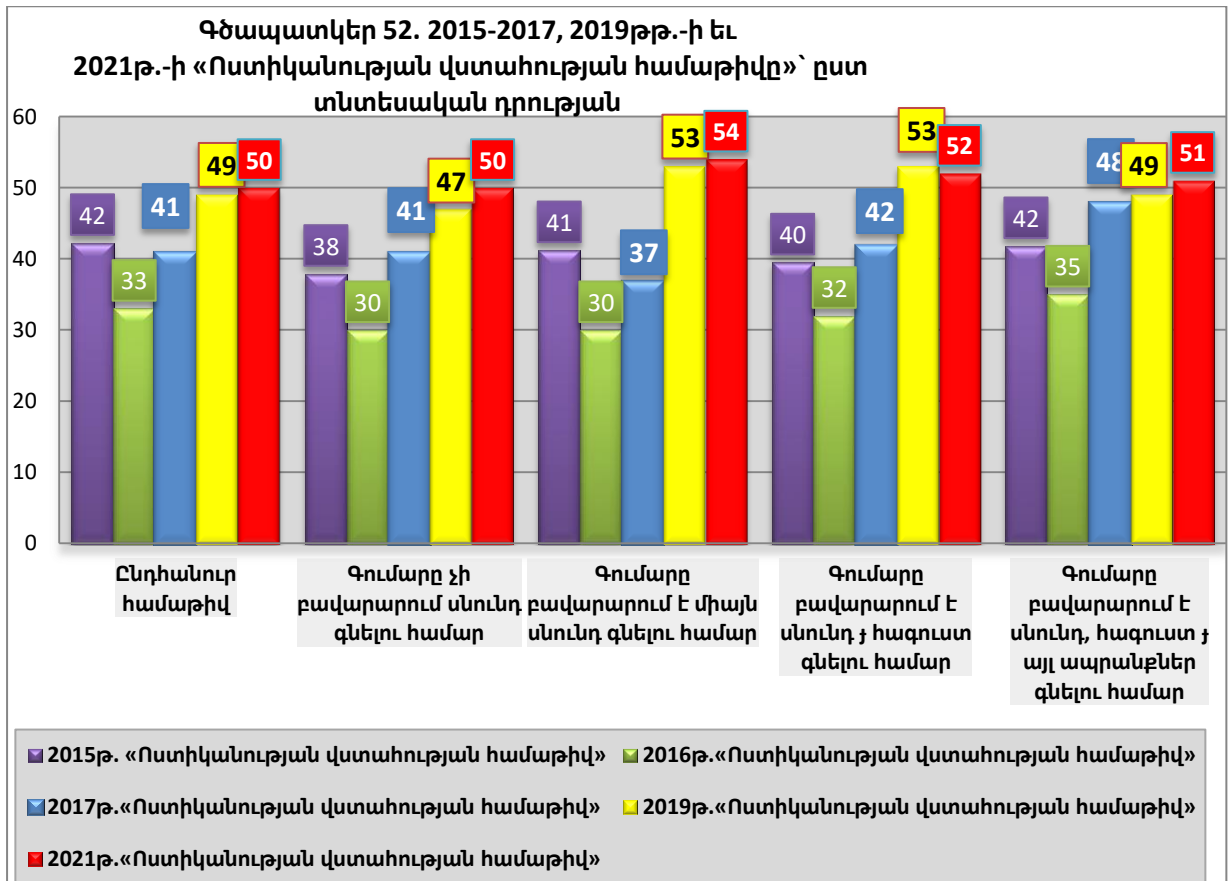
Համաթվի արժեքը ամենաբարձրն է Ետբուհական կրթություն ունեցողների շրջանում՝ «60», իսկ ամենացածրն է «Թերի միջնակարգ» («24») և «Տարրական» («29») կրթություն ունեցողների շրջանում (Գծապատկեր 50): Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության պարագայում դրսևորվում է հետևյալ միտումը՝ որքան ցածր է կրթական մակարդակը, այնքան ցածր է համագործակցության պատրաստակամության աստիճանը, և հակառակը, որքան բարձր է կրթական

մակարդակը, այնքան մեծ է համագործակցության պատրաստակամության աստիճանը:

Գծապատկեր 51-ից երևում է, որ «Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվը» 2021թ.-ին ամենաբարձրն է «Տարրական» կրթություն ունեցողների մոտ «81», որը 2019թ-ին նույնպես ամենաբարձրն էր և կազմում էր «73», իսկ ամենացածրը՝ «Բարձրագույն» կրթություն ունեցողների մոտ է՝ «48», որը 2019թ-ին «Ետբուհական (գիտ. աստիճան)» կրթություն ունեցողների մոտ է «11»: Ինչպես երևում է Գծապատկեր 51-ից՝ «Ետբուհական» կրթություն ունեցողների մոտ 2021թ-ին ամենաշատն է աճել համաթվի արժեքը՝ «11»-ից դառնալով «53»: Հետաքրքրական է, որ ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթվում ավելի բարձր արժեքները նկատվում են ավելի ցածր կրթական մակարդակ ունեցողների մոտ և, հակառակը:

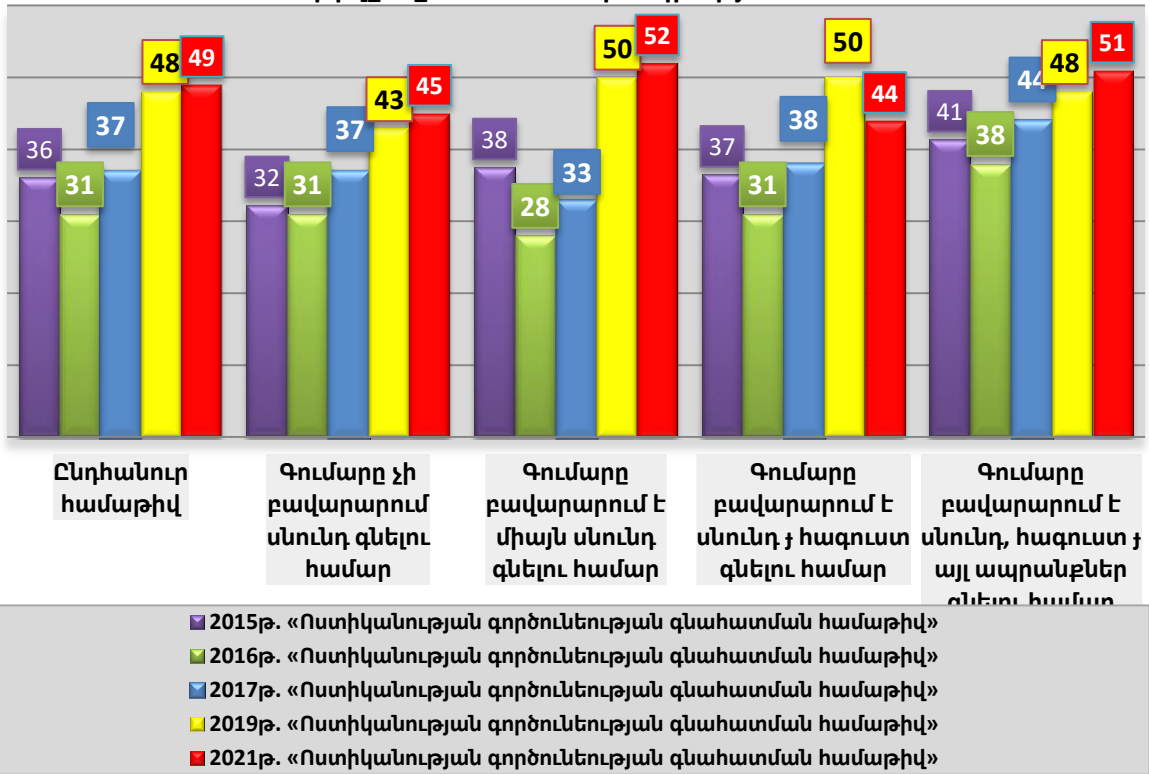
Դիտարկելով 2019թ-ի համեմատ 2021թ.-ի «Ոստիկանության վստահության համաթիվը», ըստ հարցվածների տնտեսական դրության (Գծապատկեր 52), կարելի է նկատել, որ բոլոր խմբերում այն ունի դրական աճ, բացառությամբ 1 խմբի («Գումարը բավարարում է սնունդ և հագուստ գնելու համար»): Համաթվի առավելագույն արժեքը «Գումարը բավարարում է միայն սնունդ գնելու համար» խմբում է՝ «54», իսկ նվազագույնը՝ «Գումարը չի բավարարում սնունդ գնելու համար» խմբում՝ «50»:

Ըստ տարիների փոփոխությունը հասկանալու համար հաշվարկվել են միջին արժեքներ: 2021թ-ին միջին արժեքը կազմում է «52», 2019թ-ին՝ «51», 2017թ-ին՝ «42», 2016թ-ին՝ «32» և 2015թ-ին՝ «40»: Ինչպես երևում է ներկայացված թվերից, այստեղ նույնպես պահպանվում է այն միտումը, որ 2016թ-ին տեղի է ունեցել 2015թ-ի համեմատ նվազում, 2017թ-ին՝ աճ 2016թ-ի համեմատ, 2019թ-ին կրկին աճ՝ 2017թ-ի համեմատ և 2021թ-ին չնչին աճ՝ 2019թ-ի համեմատ: Այդպիսով՝ պետք է արձանագրել, որ հեղափոխությունից հետո Ոստիկանության վստահության համաթվի արժեքն ունի աճի միտում:

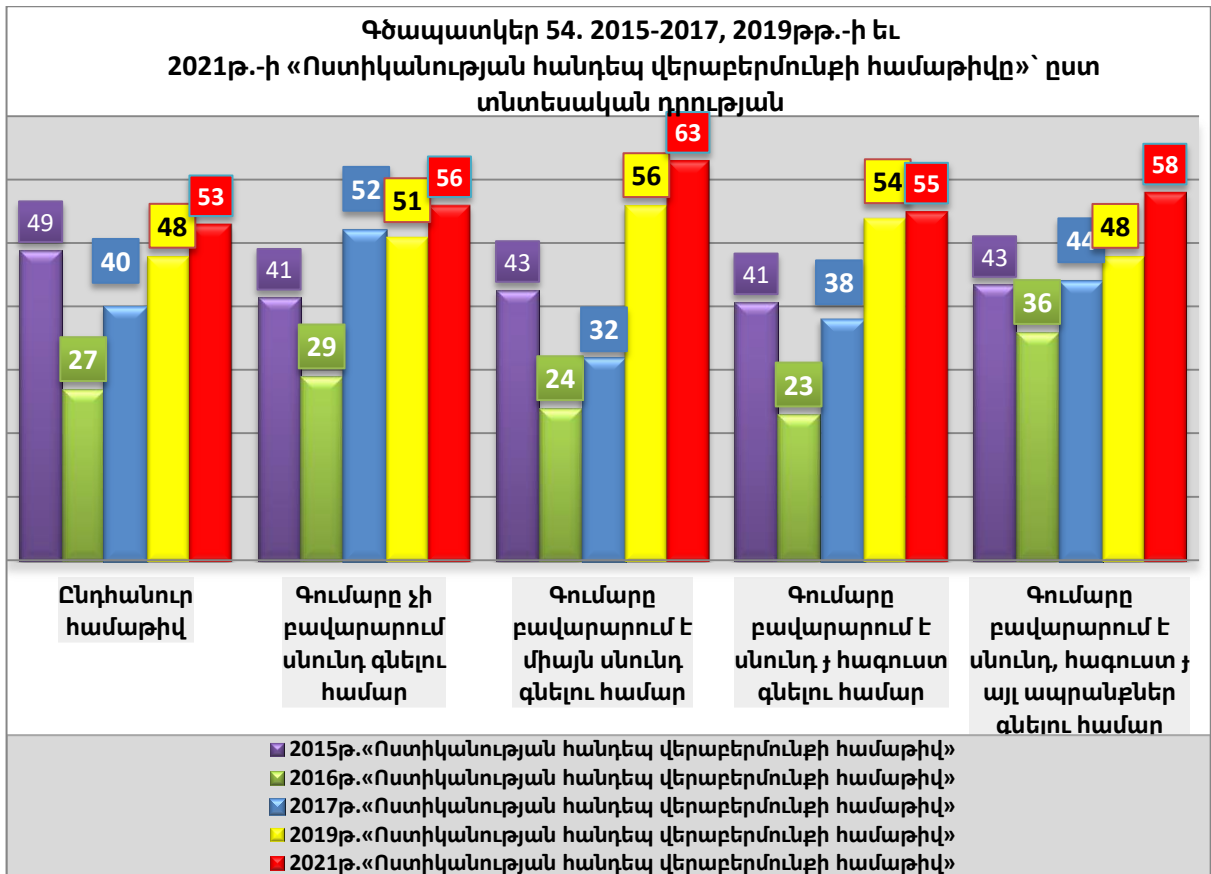
«Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվ» առավելագույն արժեքը «Գումարը բավարարում է միայն սնունդ գնելու համար» խմբում է՝ «52», իսկ նվազագույնը՝ «Գումարը բավարարում է սնունդ և հագուստ գնելու համար» խմբերում՝ «44» (Գծապատկեր 53):

Գծապատկեր 53. 2015-2017, 2019թթ.-ի եւ 2021թ.-ի «Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվը»՝ ըստ տնտեսական դրույթան

Ըստ տարիների փոփոխությունը դիտարկելիս տեսնում ենք, որ 2016թ-ին Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվը նվազել է, ընդ որում բոլոր խմբերում, 2017թ-ին՝ որոշակիորեն աճել է, 2019թ-ին զգալիորեն է աճել, իսկ 2021թ-ին կրկին որոշակիորեն է աճել: Այս օրինաչափությունը բնորոշ է քննարկվող բոլոր խմբերին:

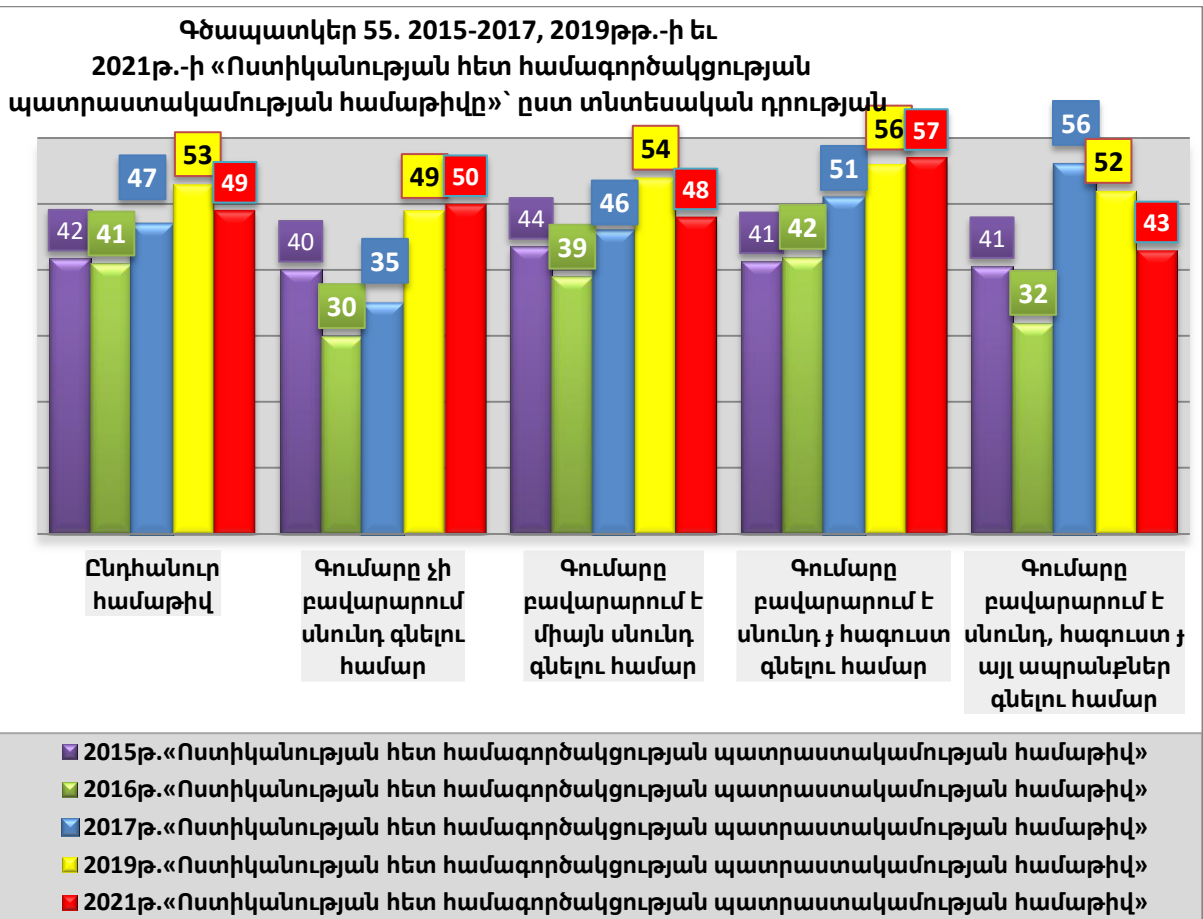
«Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվը» 2021թ-ին 2019թ.-ի համեմատ նույնպես աճել է: Տվյալ դեպքում աճը միջինում կազմում է 5.5 միավոր: Ամենամեծ աճը տեղի է ունեցել «գումարը բավարարում է սնունդ, հագուստ և այլ ապրանքներ գնելու համար» խմբի մոտ (10 միավորով): Ցուցանշի ամենաբարձր արժեքը «գումարը բավարարում է միայն սնունդ գնելու համար» խմբում է («63») (Գծապատկեր 54):

Համաթիվի ընդհանուր արժեքը ըստ տարիների դիտարկելիս երևում է, որ 2016-ին 2015թ-ի համեմատ կտրուկ նվազում է տեղի ունեցել (22 միավորով), 2017թ-ին աճել է 13 միավորով, 2019թ-ին՝ ևս 8 միավորով և 2021թ-ին՝ 5 միավորով: Բոլոր խմբերում էլ դրսևորվել է այս միտումը:

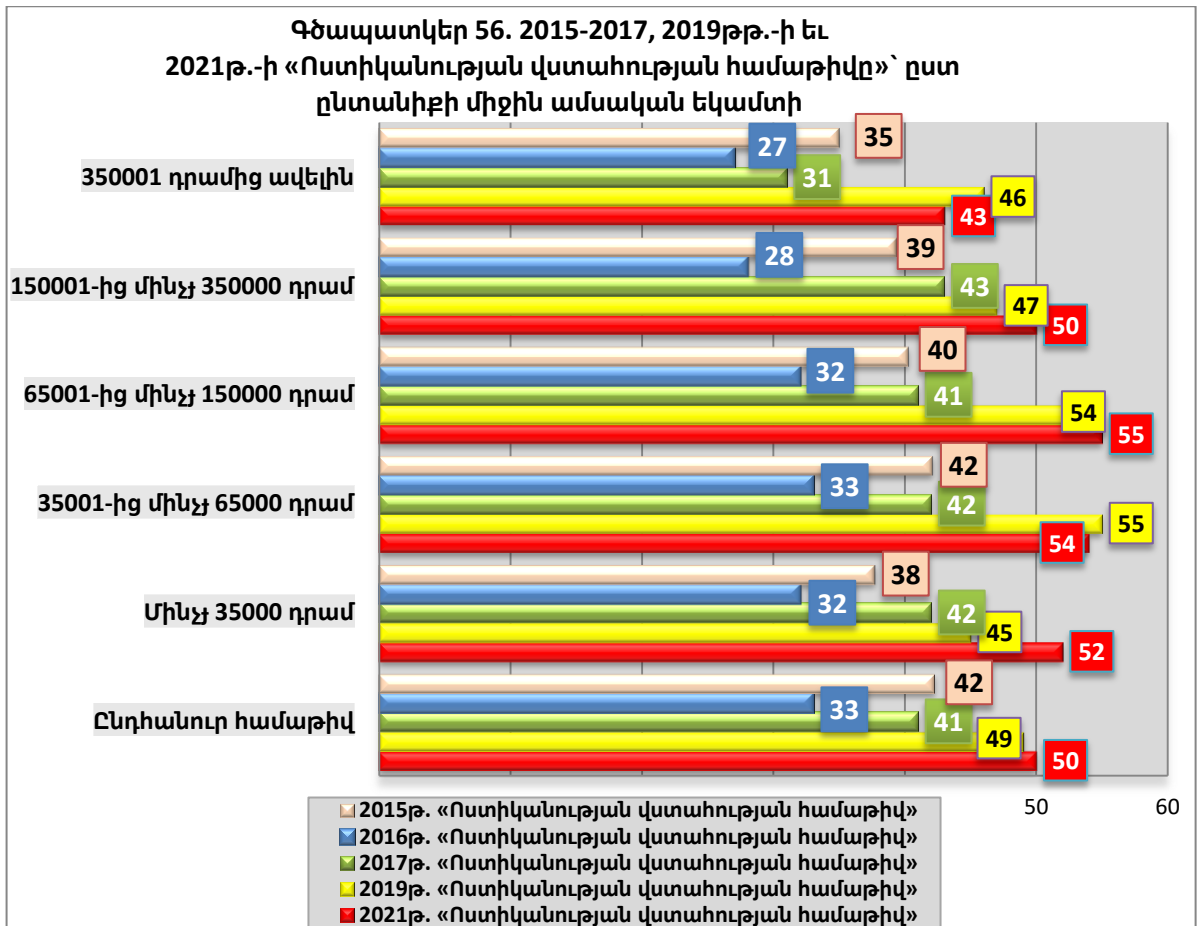
«Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվը» 2021թ.-ին ամենաբարձրն է «գումարը բավարարում է սնունդ և հագուստ գնելու համար» խմբում. այն կազմում է «57» (Գծապատկեր 55): Անդհանուր արժեքի փոփոխություններն ըստ տարիների դիտարկելիս նկատելի է, որ 2015 և 2016թթ-ի արժեքները մոտ են իրար: 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ ընդհանուր արժեքն աճել է 6 միավորով, իսկ 2021թ-ին այն նվազել է 4 միավորով:

Դիտարկելով նշված խմբերում համաթիվի արժեքների փոփոխությունները՝ տեսնում ենք, որ խմբերից 2-ում դրանք աճել են, իսկ 2-ում՝ նվազել: Նշենք սակայն, որ աճը միջինում 1 միավոր է կազմել, իսկ նվազումը՝ 7.5 միավորով:

2021 թ. հետազոտության արդյունքները ցույց են տալիս, որ նախկինում նկատված այն օրինաչափությունը, որ համաթիվերն ավելի բարձր են միջին եկամտային խմբերում և ցածր են ամենացածր և ամենաբարձր եկամտային խմբում, ներկայումս հստակորեն չի դրսևորվում բոլոր համաթիվերի համար: Ուստի, պնդել, որ ընտանիքի միջին ամսական եկամտի և «Ոստիկանության վստահության համաթիվի» միջև կա հստակ կախվածություն՝ 2021թ-ի ուսումնասիրության արդյունքներով, հնարավոր չէ (Գծապատկեր 55):

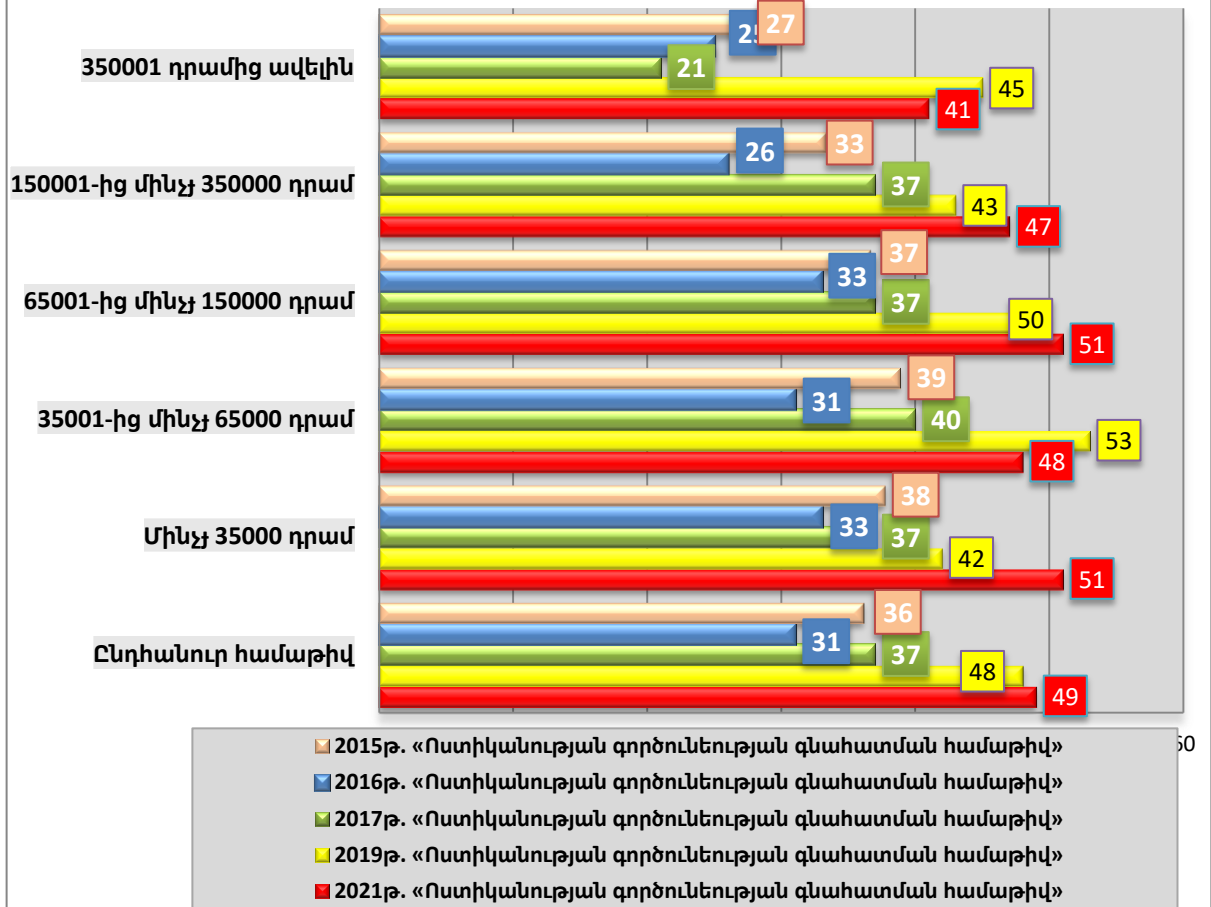
Այժմ դիտարկենք Ոստիկանության վստահության համաթիվը՝ ըստ հարցվողների ընտանիքի միջին ամսական եկամտի չափերի: Գծապատկեր 56-ում երևում է, որ համաթիվի ընդհանուր արժեքը 2021թ-ին որոշ չափով (1 միավորով) աճել է: Այն 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ աճել էր 8 միավորով և կա 8 միավորով 2017թ-ին համաթիվը աճել էր 2016թ-ի համեմատ:

Ինչպես տեսնում ենք Գծապատկեր 56-ից, միջին և միջինից բարձր եկամուտ ունեցողների շրջանում համաթվի արժեքները համեմատաբար ավելի բարձր են («55» «65001-150000 դրամ և ավել» եկամուտ ունեցողների խմբում), քան ավելի բարձր եկամուտ ունեցողների խմբերում («43» «350001 դրամ և ավել» եկամուտ ունեցողների խմբում):

«Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվը» 2021թ.-ին նույն դրսևորումն ունի քննարկվող եկամտային խմբերին դասվող հարցվողների շրջանում: Այն կրկին ամենացածրն է («41») «350001 դրամ և ավել» եկամուտ ունեցողների խմբում: Համաթվի արժեքը բարձր է («51») «մինչև 35000» դրամ և «65001-150.000 դրամ» միջին ամսական եկամուտ նշողների շրջանում (Գծապատկեր 57):

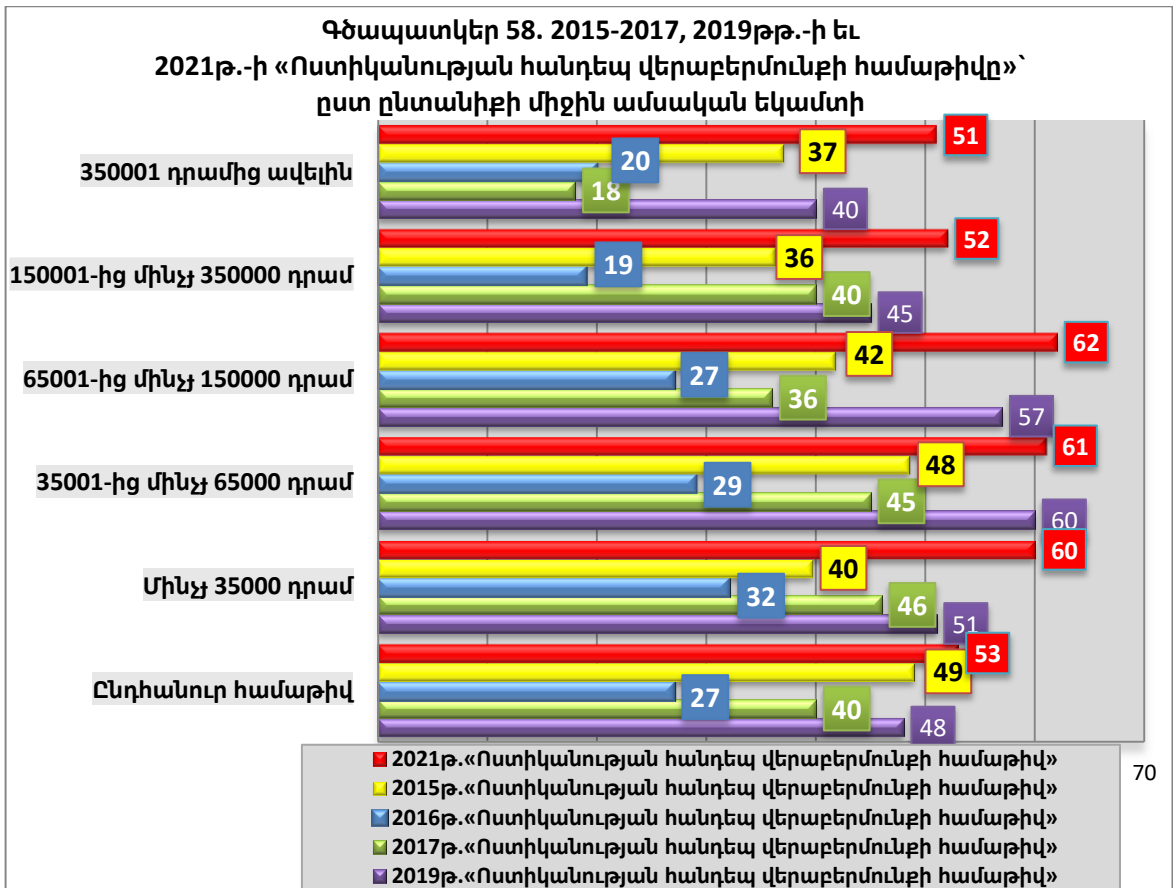
Գծապատկեր 57. 2015-2017, 2019թթ.-ի եւ
2021թ.-ի «Ոստիկանության գործունեության գնահատման
համաթիվը» ըստ ընտանիքի միջին ամսական եկամտի

«Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվը» նախորդիվ քննարկված համաթիվերի համեմատ 2021թ-ին ամենաշատն է աճել: 2021թ-ին համաթիվի ընդհանուր արժեքը 2019թ-ի արժեքից աճել է 4 միավորով, որը 2017թ-ի արժեքի համեմատ աճել էր 22 միավորով: Այսինքն՝ 2019թ-ից հետո հստակ նկատվում է աճի միտում (Գծապատկեր 58):

2021թ-ին համաթիվի արժեքն աճել է բոլոր 5 խմբերում: Ամենաշատը այն աճել է «65001-150.000 դրամ» և «մինչև 35000 դրամ» եկամուտ ունեցողների խմբերում (20-ական միավորով): «150.001-350.000 դրամ» եկամուտ նշողների խմբում այն աճել է 16 միավորով, «350.001 դրամից ավել» եկամուտ նշողների խմբում այն աճել է 14 միավորով, «35.00-65.001 դրամ» եկամուտ նշողների խմբում այն աճել է 13 միավորով:

Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվի պարագայում դրսևորվում է որոշակի կապ եկամտի չափի հետ. այսպես, **որքան բարձր է եկամտի չափը, այնքան փոքր է Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվի արժեքը:**

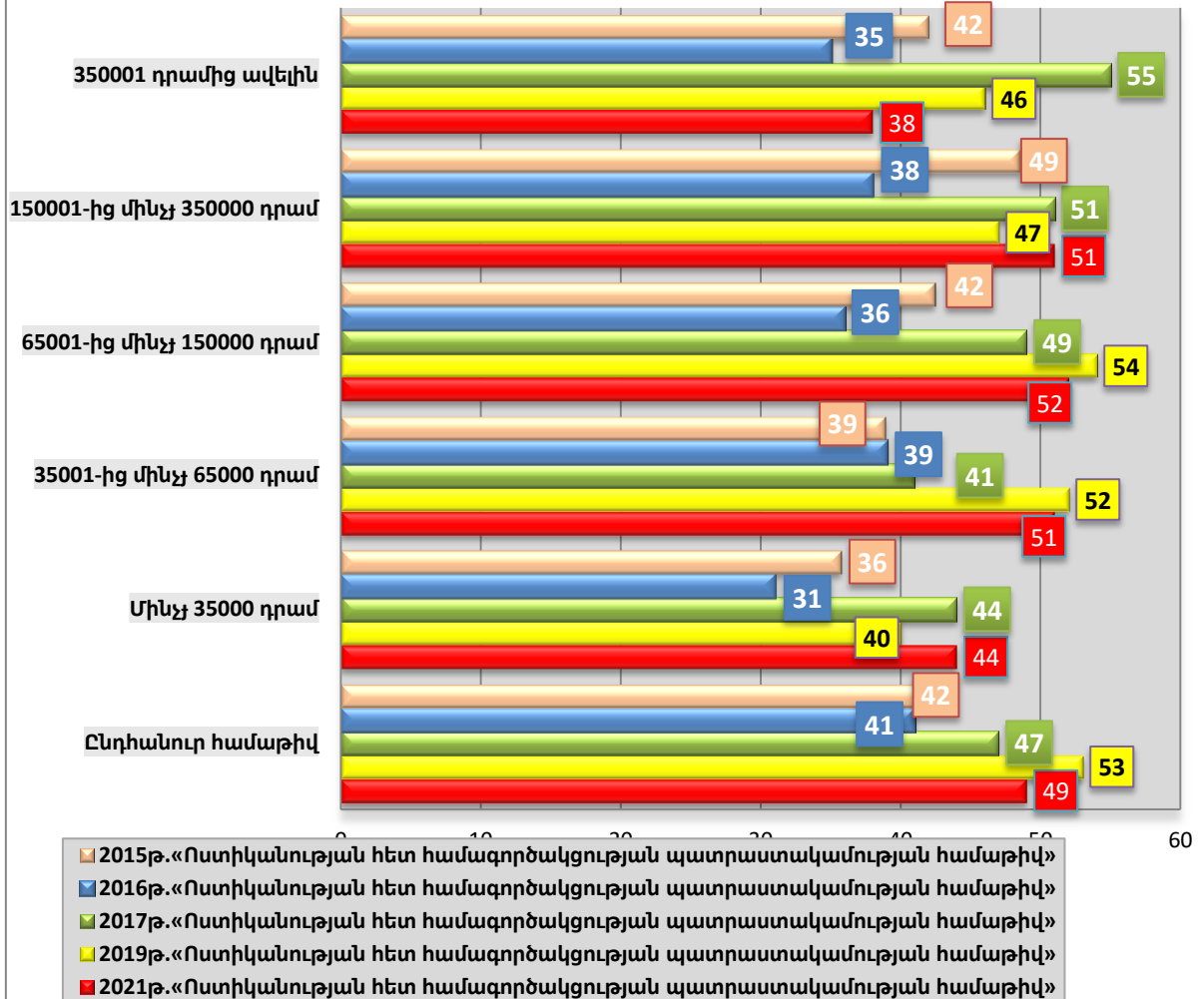

«Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվը» 2021թ-ին քննարկվող խմբերից 3-ում նվազել է, իսկ 2-ում՝ աճել: «350.001 դրամից ավել» եկամուտ նշողների խմբում այն նվազել է 8 միավորով, «65001-150.000 դրամ» եկամուտ նշողների խմբում՝ 2-ով, «35.00-65.001 դրամ» եկամուտ նշողների խմբում՝ 1-ով (Գծապատկեր 59):

«150.001-350.000 դրամ» և «մինչև 35000 դրամ» եկամուտ նշողների խմբերում համաթիվն աճել է 4-ական միավորով:

Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվը ավելի ցածր է ուսումնասիրության ընթացքում քննարկված ամենաբարձր և ամենացածր եկամային խմբերում ներկայացուցիչների շրջանում, և ավելի բարձր է՝ միջին եկամտային խմբերում:

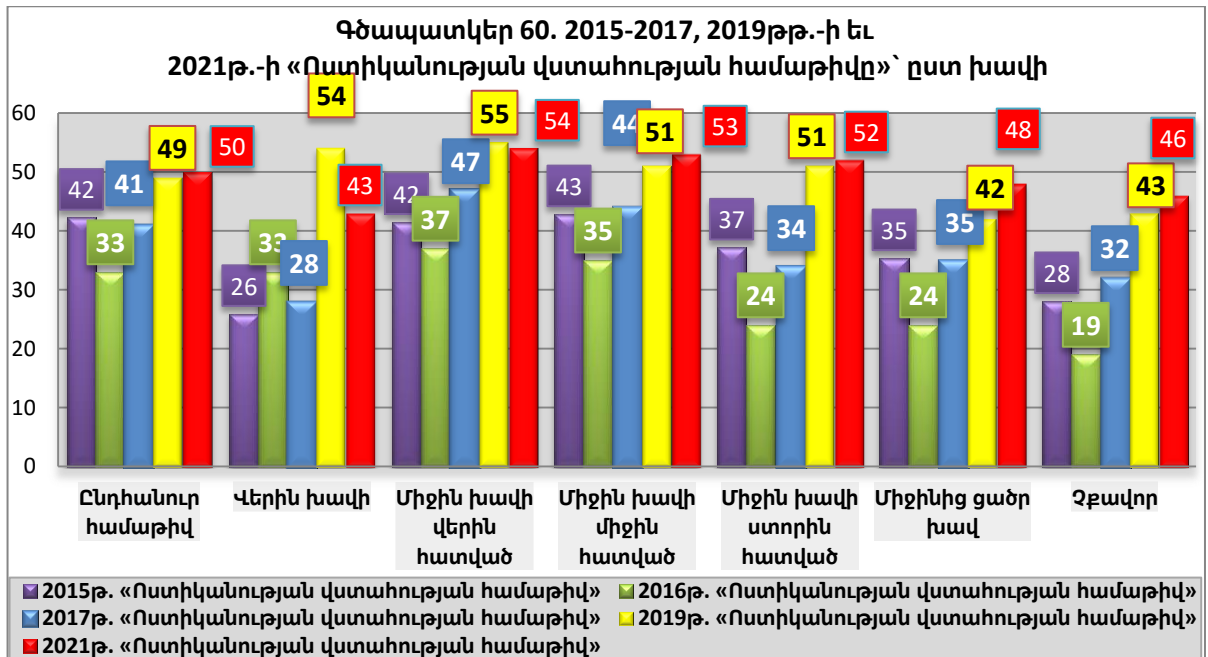
Գծապատկեր 59. 2015-2017թթ.-ի, 2019թ.-ի և 2021թ.-ի «Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվը»՝ ըստ ընտանիքի միջին ամսական եկամտի

Դիտարկելով 2019թ-ից հետո իրականացված հետազոտությունների տվյալները և դրանք համեմատելով նախքան 2019թ իրականացված հետազոտությունների տվյալների հետ՝ նկատելի է, որ նախկինի համեմատ «Ոստիկանության վստահության համաթիվը» արձանագրել է աճ (Գծապատկեր 60):

Ընդհանուր համաթիվը 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ աճել էր 8 միավորով, իսկ 2021թ-ին՝ ևս 1 միավորով: Համաթվերի արժեքները ըստ նրա, թե հարցվողներն իրենց որ խավին են դասել դիտարկելիս նկատելի է, որ «Վերին խավ» (11 միավորով) և «Միջին խավի վերին հատված» (1 միավորով) խմբերի մոտ 2019թ-ի համեմատ դրանք նվազել են: Միջին խավի միջին հատվածից ցածր՝ համաթվերի արժեքներն աճել են 2019թ-ի համեմատ: Ամենամեծ աճը դիտարկվում է «Միջինից ցածր» խմբում:

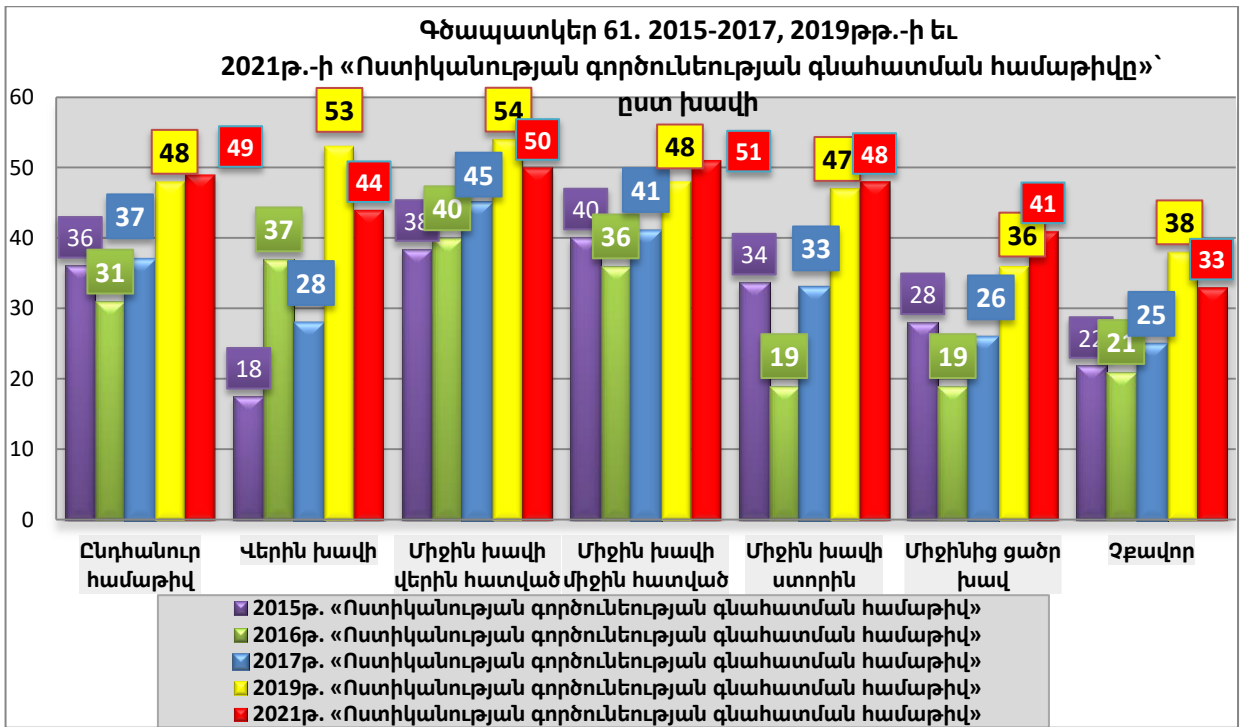
Այսպիսով՝ Ոստիկանության վստահության համաթվի արժեքները վերջին ուսումնասիրության տվյալներով ավելի բարձր խավերի («Միջին խավի վերին հատված»-ից բարձր) մոտ նվազել են, իսկ դրանից ցածր՝ աճել են:

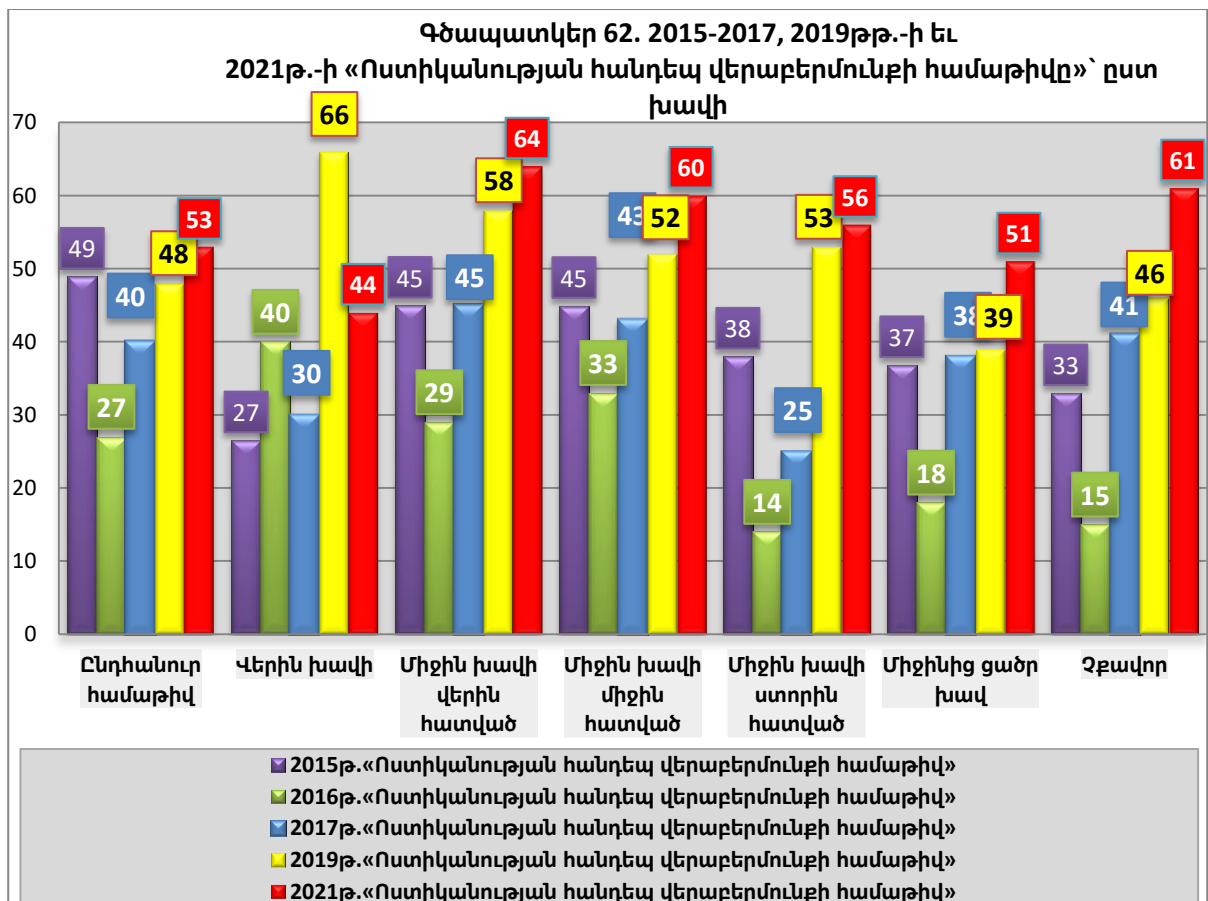
«Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվը» 2021թ-ին 2019թ.-ի համեմատ աճել է 1 միավորով (Գծապատկեր 61):

Ըստ խավերի տվյալ ցուցանշի արժեքները դիտարկելիս տեսնում ենք, որ 2021թ-ին այն 3 խմբերում նվազել է, իսկ 2-ում՝ աճել: Նվազել է «Վերին խավ» խմբում՝ «53»-ից դառնալով «44», «Միջին խավի վերին հատված» խմբում՝ «54»-ից դառնալով «50», և «Զբաղոր» խմբում՝ «38»-ից դառնալով «33»: Համաթվի արժեքները աճել են «Միջին խավի միջին հատված» խմբում՝ «48»-ից դառնալով «51» և «Միջին խավի ստորին հատված» խմբում՝ «47»-ից դառնալով «48»:

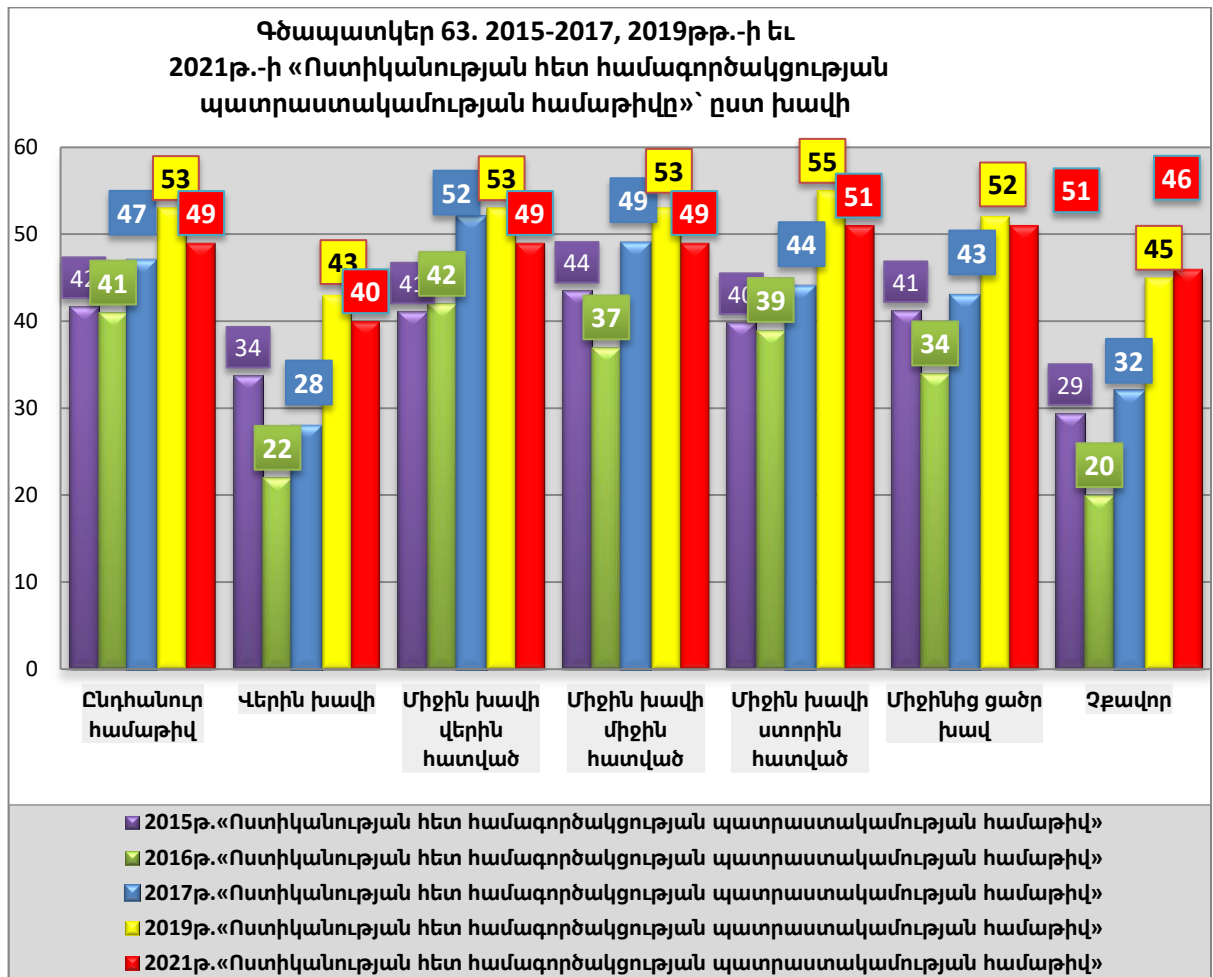
Այսպիսով՝ «Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվը» ավելի շատ նվազել է ավելի բարձր խավերին և ծայրահեղ ցածր խավին իրենց դասած հարցվողների շրջանում, իսկ միջին և միջինից ցածր խավերին իրենց դասած հարցվողների շրջանում այն աճել է:

«Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվի» ընդհանուր արժեքը 2021թ-ին 2019թ.-ի համեմատ աճել է 5 միավորով (Գծապատկեր 62): Համաթիվը ըստ խավային պատկանելության դիտարկելիս նկատում ենք, որ բոլոր խմբերում այն աճել է, սակայն «Վերին խավ»-ի ներկայացուցիչների շրջանում այն կտրուկ նվազել է (22 միավորով): Ինչ վերաբերվում է աճին, ապա բոլոր խմբերում միջինում համաթիվի արժեքները աճել են մոտ 9 միավորով:

«Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվը» 2021թ.-ին ամենացածրն է «վերին խավ» խմբում՝ «40», իսկ ամենաբարձրը՝ «միջին խավի ստորին» և «միջինից ցածր խավ» խմբերում՝ «51» (տե՛ս Գծապատկեր 63):

Եթե 2019թ-ին 2017թ-ի համեմատ համաթիվը բոլոր խմբերում աճել է, ապա 2021թ-ին այն աճել է «վերին խավ» խմբում: Մյուս բոլոր խմբերում համաթվի արժեքները նվազել են՝ միջինում 3 միավորով: Ինչպես երևում է գծապատկերից, **համաթիվն ամենաբարձր արժեքներն ունի ըստ խավի բաշխման միջին հատվածներում, իսկ ստորին և վերին հատվածներում այն ավելի ցածր արժեքներ ունի:** Վերոնշյալը հիմք է տալիս փաստելու, որ խավի պատկանելությունը նույնպես ազդեցություն ունի «Ոստիկանության վստահության համաթվի» վրա:

Դիտարկելով 2021, 2019, 2017 և 2016թթ-ին «ոստիկանության վստահության համաթիվը», և իր բաղկացուցիչ հանդիսացող համաթվերը՝ ըստ հիմնական տեղեկատվական աղբյուրների՝ պարզ է դառնում, որ դրանք ունեն դրական արժեքներ բոլոր հիմնական տեղեկատվական աղբյուրների (հեռուստատեսություն, առցանց մամուլ և սոցիալական կայքեր նշողների շրջանակում) պարագայում:

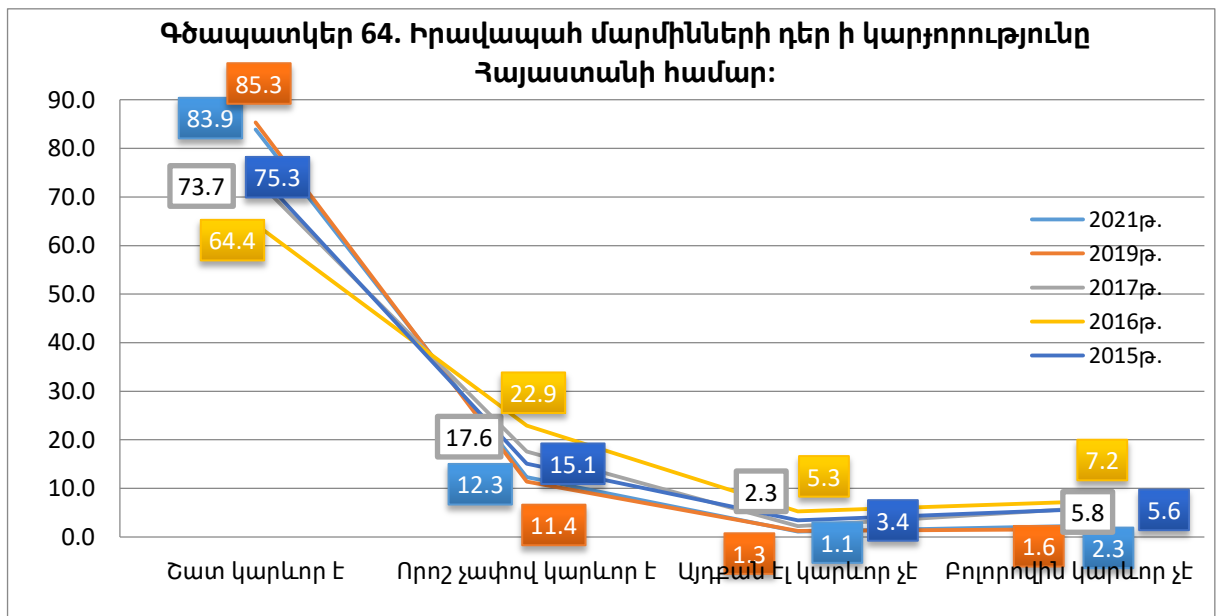
Իրավապահ կառույցների աշխատանքի արդյունավետություն

Վերաբերմունքը իրավապահ մարմինների նկատմամբ

2015, 2016, 2017, 2019 և 2021թթ.-ի հետազոտությունների ընթացքում նաև դիտարկվել են մի շարք այլ հարցեր, որոնք հնարավորություն են տվել իրավապահ մարմինների գործունեության վերաբերյալ պատկերը դարձնել ավելի ամբողջական:

Հարցվողները պատասխանել են այն հարցին, թե որքանով է Հայաստանի համար կարևոր իրավապահ մարմինների դերը:

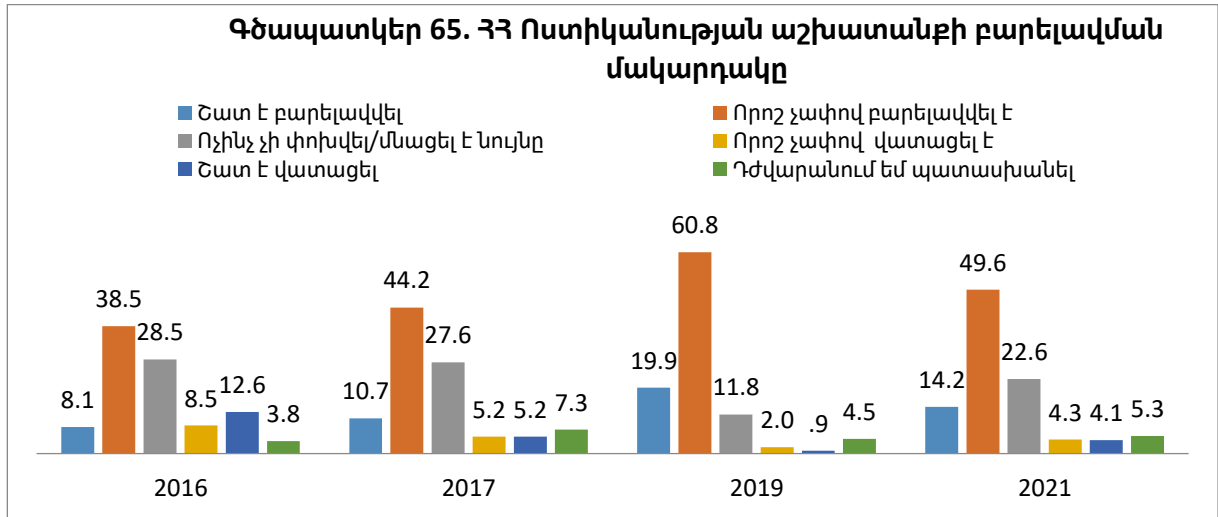
2021թ-ին հարցվողների մեծ մասը կարևորել է այն 96.2% (Շատ կարևոր է՝ 83.9% և որոշ չափով կարևոր է՝ 12.3%), որը 0.5%-ով ցածր է 2019թ-ի արդյունքից (96.7%): Այն չի կարևորել 3.4%-ը (Այդքան էլ կարևոր չէ՝ 1.1% և Բոլորովին կարևոր չէ՝ 2.3%): Պատասխանները ներկայացված են Գծապատկեր 64-ում:

Գծապատկեր 64-ից երևում է, որ 2015-2017թթ.-ի ընթացքում հասարակության մոտ այս հարցի վերաբերյալ դիրքորոշումները էական փոփոխություններ են կրել: 2015 և 2017թթ.-ներին հարցի պատասխանները գրեթե միանման են եղել, դրանք դեպի բացասական փոփոխություն են կրել 2016թ-ին, իսկ 2019թ-ին դրանք փոխվել են դեպի դրականը՝ էականորեն գերազանցելով 2015 և 2017թթ.-ների դրական պատասխաններին: **2021թ-ին թեև փոքր-ինչ նվազել է դեպի դրականը տրամադրվածությունը, բայց ընդհանուր առմամբ այն շատ ավելի բարձր է նախորդ տարիների արժեքներից:** Այդպիսով հասարակության կողմից կարևորվում է իրավապահ մարմինների դերը: Եթե նախկինում բնակչությունը իրավապահ մարմիններին դիտարկում էր որպես իշխանությունների կողմից ընդդիմադիրներին ճնշելու միջոց, ով երբեմն դրսևորում է կամայականություններ և

անօրինականություններ, ապա 2019թ-ից սկսած հետազոտությունների արդյունքները ցույց են տալիս բոլորովին այլ պատկեր:

2016, 2017, 2019, 2021թթ. հետազոտությունների ընթացքում փորձել ենք տեսնել, թե ինչպես են հարցվածները գնահատում ՀՀ Ոստիկանության աշխատանքի որակի փոփոխությունը այդ ոլորտի բարելավման նպատակով իրականացրած ծրագրերի արդյունքում (Տես Գծապատկեր 65.):

Ինչպես տեսնում ենք, այս 5 տարիներին էլ գերակշռում են դրական պատասխանները: 2016թ-ի համեմատ 2017թ-ին աճել է դրական պատասխանների տոկոսը 46.6%-ից դառնալով 54.9%: 2019թ-ին դրական պատասխանները կազմել են 80.7% (19.9%-շատ է բարելավվել, 60.8%-որոշ չափով բարելավվել է): 2021թ-ին դրական պատասխանները կազմել են 63.8% (14.2%-շատ է բարելավվել, 49.6%-որոշ չափով բարելավվել է): Ինչպես տեսնում ենք, դեպի դրական կողմնորոշվածությունը 2019թ-ի համեմատ նվազել է 16.9%-ով, սակայն դրանք 8.9%-ով ավելի բարձր են 2017թ-ի համեմատ (գրեթե կեսը):

Հարցվողները տվել են իրենց գնահատականները իրավապահ մի շարք կառույցների գործունեության վերաբերյալ: Պարզելու համար հարցվողների պատասխանների հիմնավորվածության աստիճանը փորձել ենք ճշտել հարցվողների առնչությունը այդ այդ կառույցների հետ: Յուրաքանչյուր կառույցի վերաբերյալ տրված գնահատականների համար հաշվարկվել են համաթվեր: 5 տարիների համար հաշվարկված համաթվերը, ըստ այդ կառույցի հետ առնչություն ունենալու, ներկայացված են ստորև՝ Աղյուսակ 20-ում:

Աղյուսակ 20³

Իրավապահ կառույցների աշխատանքը գնահատող համաթվեր ըստ առնչության

	2021թ.	2019թ.	2017թ.	2016թ.	2015թ.

³ Նույնը:

	Առնչվել են	Չեն առնչվել	Առնչվել են	Չեն առնչվել	Առնչվել են	Չեն առնչվել	Առնչվել են	Չեն առնչվել	Առնչվել են	Չեն առնչվել
Պարեկային ծառայություն	38	27	28	24	23	18	18	12	51	21
Պետ.ավտոտեսչություն	37	30	33	28	-2	13	-4	8	6	13
Քաղ.մաս (համայնքային ոստիկանության բաժանմունք)	25	18	8	18	-2	9	-5	1	1	8
Օպեր լիազոր	30	21	13	19	15	13	-4	7	21	10
Թաղային (ոստիկանություն)	48	27	32	21	29	18	24	14	35	16
Դատարան	41	15	0	15	-2	5	-19	1	-14	3
Դատախազություն	36	16	-14	17	-9	5	-7	1	-32	3
Միջինացված համաթիվ	36	22	14	20	7	12	0	6	10	11

Ինչպես երևում է Աղյուսակ 20-ից, 2021թ-ին բոլոր կառույցների գնահատականները նշանակալիորեն բարձրացել են: Ամենաբարձրն է Թաղային-ի վերաբերյալ ստացված գնահատականը, ապա Պարեկային ծառայության, Պետավտոտեսչության և այլն: Հետաքրքրական է, որ այն հարցվողները, որոնք երբևէ առնչություն ունեցել են կառույցների հետ, ավելի բարձր են գնահատել դրանց աշխատանքը, քան այն դեպքերում, երբ նրանք չեն առնչվել:

Իրավապահ մարմինների կամայականությունների և անօրինականությունների կանխարգելման գործում մեծ դեր ունեն մարդու իրավունքների պաշտպանության ինստիտուտները: Այդ համատեքստում այս տարիներին իրականացված հետազոտությունների ընթացքում հարցվածները գնահատել են նաև որոշ իրավապաշտպան ինստիտուտների աշխատանքները: Պատասխանների հիման վրա հաշվարկվել են համաթվեր, որոնք նույնպես ներկայացվում են, ըստ հարցվողների առնչության (Աղյուսակ 21): Ինչպես տեսնում ենք, ամենաբարձր գնահատականը ստացել է մարդու իրավունքների պաշտպանի ինստիտուտը: Ընդ որում այդ գնահատականը բարձր է կառույցի հետ ինչպես առնչություն ունեցողների, այնպես էլ չունեցողների շրջանում:

Աղյուսակ 21-ից նույնպես երևում է, որ եթե նախկինում որոշ կառույցների ստացած գնահատականները (համաթվերը) առնչվելու պարագայում ավելի ցածր են, քան այն

դեպքում, երբ մարդիկ դրանց հետ չեն առնչվել, ապա 2021թ-ին բոլոր կառույցների ստացած գնահատականները առնչություն ունեցողների շրջանում ավելի բարձր է, քան առնչություն չունեցողների շրջանում:

Աղյուսակ 21⁴

Իրավապաշտպան կառույցների աշխատանքի գնահատող համաթվեր ըստ առնչության

	2021թ.		2019թ.		2017թ.		2016թ.		2015թ.	
	Առնչվել են	Չեն առնչվել	Առնչվել են	Չեն առնչվել	Առնչվել են	Չեն առնչվել	Առնչվել են	Չեն առնչվել	Առնչվել են	Չեն առնչվել
Մարդու իրավունքների պաշտպան	50	40	13	28	0	11	-10	4	-3	11
Հանրային պաշտպան	40	22	7	22	23	9	9	7	-3	8
Փաստաբան	39	26	37	24	28	23	22	22	8	19
Իրավապաշտպան հասարակական կազմակերպություններ	35	22	16	20	24	14	25	14	-24	12
Դիտորդական խումբ (Քրեակատարողական հիմնարկներում դիտարկումներ իրականացնող)	38	18	17	19	25	8	-6	5	-13	4
Միջինացված համաթիվ	40	26	18	23	20	13	8	10	-7	11

Այսպիսով՝ Աղյուսակ 21-ից և Աղյուսակ 20-ից նկատելի է, որ 2021թ-ին բոլոր կառույցների համար ստացված համաթվերը բարձրացել են:

2015-2017, 2019 և 2021թթ. հետազոտությունների արդյունքում պարզվել է նաև այն անձանց կամ կառույցների դասակարգումը, ում կղիմեին հարցվողները՝ ըստ առաջնահերթության՝ հանցագործության տուժող դատնալու պարագայում: Այսպես՝ հարցվածները առաջին հերթին կղիմեն ոստիկանությանը, որին հաջորդում են «Մարդու իրավունքների պաշտպանին», ապա «Իմ/մեր ծանոթներին, մտերիմներին, բարեկամներին» տարբերակները: Պատասխանները ներկայացված են Աղյուսակ 22-ում:

Աղյուսակ 22

Եթե Դուք կամ Ձեր մտերիմները հանցագործության տուժող դատնայիք, ապա ում կղիմեիք ըստ առաջնահերթության

⁴ Նույնը:

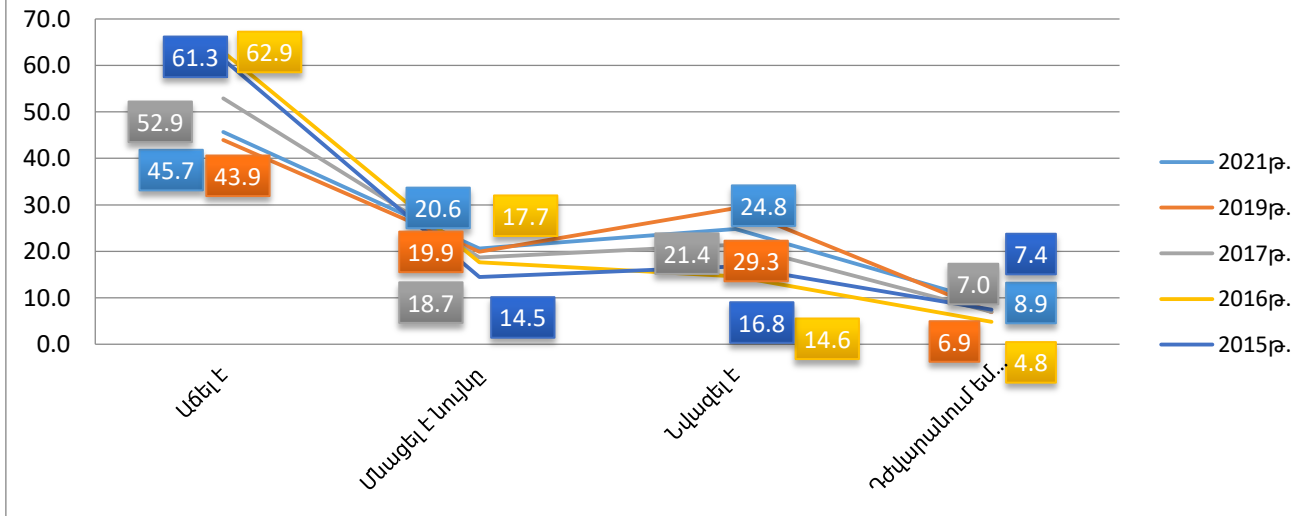
	2021թ.	2019թ.	2017թ.	2016թ.	2015թ.
Կառույցի անվանում					
Ոստիկանություն	72.1%	73.3%	72.3%	70.3%	81.6%
Մարդու իրավունքների պաշտպանին	26.6%	24.2%	19.4%	37.4%	27.1%
Իմ/մեր ծանոթներին, մտերիմներին, բարեկամներին	24.8%	29.4%	40.2%	43.9%	42.8%
Դատարան	11.7%	12.8%	12.8%	22.9%	23.4%
Իրավապաշտպան հասարակական կազմակերպություններին	10.9%	11.2%	10.3%	16.6%	10.6%
Ազգային Անվտանգության Ծառայություն	10.8%	17.4%	8.8%	11.8%	9.0%
Հատուկ Քննչական ծառայություն	8.9%	9.7%	10.9%	18.3%	14.8%
Դատախազություն	6.8%	8.6%	10.4%	17.0%	13.0%
Թաղային հեղինակություններին(քրակական հեղինակություն)	4.7%	6.3%	9.4%	11.5%	8.6%
ԶԼՄ-ներին	2.8%	4.8%	5.1%	7.0%	4.8%

Բնակչության անհանգստության/տագնապի մակարդակը

Իրավապահ մարմինների կարևոր դերերից է հանդիսանում հասարակության անվտանգության ապահովումը, ինչն իր հերթին հասարակության մոտ ձևավորում է անվտանգության զգացումը և նվազեցնում հանցագործություններից զոհ դառնալու տագնապը: Այս ամենը նույնպես հնարավորություն է տալիս գնահատել իրավապահ մարմինների աշխատանքի արդյունավետությունը:

Այսպես, անհանգստության մակարդակը չափելու նպատակով տրվել են մի շարք հարցեր, այդ թվում՝ ընդհանրական հարց, թե ինչպես է փոփոխվել Հայաստանում հանցագործությունների թիվը վերջին մեկ տարվա ընթացքում: 2015-2017, 2019 և 2021թթ. այդ հարցի պատասխանները ներկայացված են Գծապատկեր 66-ում:

Գծապատկեր 66. Ըստ Ձեզ՝ Հայաստանում հանցագործությունների թիվը վերջին մեկ տարվա ընթացքում

Գծապատկեր 66-ում ներկայացված արդյունքները վկայում են այն մասին, որ 2019թ-ին բնակչության շրջանում կտրուկ նվազել էր հանցագործությունների զոհ դառնալու տազնապը, իսկ 2021թ-ին այն փոքր-ինչ բարձրացել է, սակայն շարունակում է շատ ավելի ցածր լինել 2017թ-ին և դրանից առաջ արված հետազոտություններով ստացված տվյալներից: Այն ամենաբարձրն է եղել 2016թ-ին, իսկ ամենացածրը 2019թ-ին:

Այնուհետև փորձել ենք ըստ վայրերի առանձնացնել, թե որտեղ են մարդիկ իրենց ապահով/անվտանգ զգում: Այդ նպատակով հարցվածների պատասխանների հիման վրա հաշվարկվել են համաթվեր:

Պարզվում է, որ մարդիկ ամենաանվտանգ վայր են համարում եկեղեցին: 5 տարիներին էլ այն 1-ին տեղում է եղել, թեև 2021թ-ին համաթվի արժեքը նվազել է, սակայն այն շարունակում է առաջին ամենաանվտանգ վայրը հանդիսանալ: Մինչև 2019թ. ամենաքիչ անվտանգ վայրը հարցվողները նշել են Հասարակական և/կամ քաղաքական զանգվածային միջոցառումների ժամանակ՝ մարդաշատ վայրերը (3 տարիներին էլ այն վերջին տեղում է եղել): 2021 և 2019թթ-ին որպես ամենաքիչ անվտանգ վայր նշվել է մետրոն: Հետաքրքրական է, որ նախկինում ամենաքիչ անվտանգ վայր նշված «Հասարակական և/կամ քաղաքական զանգվածային միջոցառումների ժամանակ» տարբերակը 2019թ-ին զգալիորեն աճել է՝ 2017թ-ի «13»-ից դառնալով «42», իսկ 2021թ-ին այն կրկին նվազել է («28»), սակայն ավելի բարձր է 2017թ-ի արժեքից: 2019թ-ի տվյալների վրա նկատելի է 2018թ-ին հասարակական-քաղաքական զանգվածային միջոցառումների ընթացքի ազդեցությունը՝ հասարակական կարծիքում դրականը ստեղծելու հարցում, որը սակայն նվազման միտում ունի: Ամբողջական պատկերը ներկայացված է ստորև՝ Աղյուսակ 23-ում:

Աղյուսակ 23

Ապահով/անվտանգ զգացողության համաթվերը ըստ վայրերի^{5 6}

⁵ Համաթվերի հաշվարկում հաշվի առնված չեն «Կիրառելի չէ» և «Դժվարանում եմ պատասխանել» տարբերակները:

⁶ Հաշվարկի մեթոդաբանությունը տես Համաթվերի հաշվարկման բանաձևերի բաժնի էջ 15-ում:

Վայրերի անվանումներ	2021թ.	2019թ.	2017թ.	2016թ.	2015թ.
Եկեղեցում/կրոնական ծիսակատարությունների վայրում	77	82	81	81	84
Տանը	72	76	72	69	65
Փողոցում՝ ցերեկային ժամերին	71	79	67	50	69
Բանկերում	61	64	64	56	60
Կրթօջախներում (դպրոց, մանկապարտեզ, ԲՈՒՀ և այլն)	60	63	65	61	58
Առևտրի վայրերում (խանութներում, սուպերմարկետներում և այլն)	58	61	58	50	58
Բուժհաստատություններում (Հիվանդանոց, պոլիկլինիկա և այլն)	55	58	55	47	57
Փողոցում՝ գիշերային ժամերին	50	54	49	36	38
Ռեստորաններում, սրճարաններում և ժամանցի այլ վայրերում	46	55	44	41	44
Մշակութային միջոցառումների ժամանակ-մարդաշատ վայրերում	41	56	46	43	38
Զեր մեքենայի մեջ	41	45	42	38	31
Աշխատանքի վայրում	36	36	34	35	28
Հասարակական տրանսպորտում	36	36	30	32	29
Հասարակական և/կամ քաղաքական գանգվածային միջոցառումների ժամանակ-մարդաշատ վայրերում	28	42	13	7	9
Մետրոյում	25	27	29	28	23
Միջինացված համաթիվ	51	56	50	45	46

Հետաքրքրական է դիտարկել համաթվերը ըստ երեք խմբերի՝ փակ տարածք, բաց տարածք, տրանսպորտ (Աղյուսակ 24): Ըստ Աղյուսակ 24-ի՝ պարզ է դառնում, որ 2015-2017, 2019 և 2021թթ. ընթացքում ամենաապահով տարածքներն են փակ տարածքները, ապա բաց տարածքները և տրանսպորտը:

Աղյուսակ 24⁷

Ապահով/անվտանգ զգացողության համաթվերը ըստ երեք վայրերի տիպերի

⁷ Նույնը:

Վայր	2021թ.	2019թ.	2017թ.	2016թ.	2015թ.
Եկեղեցի,Տուն, Կրթօջախ, Բանկ, Առևտրի վայր, Բուժհաստատություն, Ռեստորան,Աշխատանքի վայր	58	62	59	55	57
Փողոց, Մշակութային և Հասարակական և/կամ քաղաքական գանգվածային միջոցառումների ժամանակ- մարդաշատ վայրեր	48	58	44	34	39
Տրանսպորտ	34	36	34	33	28

Տրանսպորտային միջոցներում ապահովության համաթվի ամենացածր լինելու հիմնական պատճառներից է այն հանգամանքը, որ ըստ հարցվածների առավել հավանական է, որ իրենք դառնան ճանապարհատրանսպորտային միջադեպից տուժող, քան այլ հանցագործություններից: Հարցվողներին տրվել է հարց, թե որքանով է հավանական, որ «... Ձեր նման շարքային քաղաքացին կարող է հետևյալ հանցագործություններից տուժող դառնալ» (Աղյուսակ 25-ում): Ինչպես ներկայացվեց, ամենաշատը նշվել է «ճանապարհատրանսպորտային միջադեպից» տուժելու հավանականությունը, ապա՝ «խաբեություն», «գրպանահատություն», «բնակարանի կողոպուտ»: Նախորդ տարիներին հարցվողներն ամենաքիչ հավանական են համարել «ընտանեկան բռնության», «սեռական բնույթի ոտնձգության/գործողությունների» և «առևանգվելուց» տուժող դառնալը: **Նկատենք, որ 2021թ-ին ամենաքիչ հավանականը նշվել է «Ընտանեկան բռնության», ապա «Առևանգման», Ոստիկանության կամ այլ ուժային կառույցների կողմից ծեծի», «Սեռական բնույթի ոտնձգության» ենթարկվելու հավանականությունը: Ընտանեկան բռնություն և առևանգում տարբերակների արժեքներն ավելի բարձր են բոլոր տարիների համեմատ, ինչը վկայում է նշված հանցագործություններից տուժելու քիչ հավանական համարելու կամ դրանցից ավելի պաշտպանված լինելու ընկալման մասին:** Տվյալներն ավելի մանրամասն ներկայացված են Աղյուսակ 25-ում:

Աղյուսակ 25

Այս կամ այլ հանցագործություններից տուժելու հավանականության համաթիվ

	2021թ.	2019թ.	2017թ.	2016թ.	2015թ.
Ճանապարհատրանսպորտային միջադեպի	-46	-49	-52	-57	-59
Խաբեության	-28	-31	-35	-38	-38
Գրպանահատության/գողության	-21	-30	-28	-33	-34
Բնակարանի կողոպուտի	-12	-22	-19	-24	-27
Մեքենայի առևանգման (ներառյալ մեքենայի որոշ մասերի կողոպուտ, օր` անվադողերի)	-4	-14	-7	-13	-7
Հանցավոր հարձակման	15	8	5	-6	0
Շորթման	27	23	9	4	14

Կաշառակերության	31	31	2	1	-2
Սպանության կամ մահափորձի	41	34	24	18	27
Այլ քաղաքացիների կողմից ծեծի	41	39	30	24	36
Մեռական բնույթի ոսնձգության/գործողությունների ("ձեռ-զցել" և այլն)	53	48	40	35	39
Ոստիկանության կամ այլ ուժային կառույցների կողմից ծեծի	53	55	30	20	42
Առևանգման (մարդու)	58	50	39	34	45
Ընտանեկան բռնության (ընտանիքի որևէ անդամի կողմից ծեծ...)	62	54	49	53	52
Միջինացված համաթիվ	19	14	6	1	6

Աղյուսակ 26-ում ներկայացված են այն դեպքերը, որոնց հարցվողները կամ իրենց մտերիմները վերջին մեկ տարվա ընթացքում հանդիսացել են հանցագործության ակնաստես կամ զոհ: 2015-2017, 2019 և 2021թթ.-ին հարցվածներն ավելի շատ զոհ կամ ակնաստես են եղել «Ճանապարհատրանսպորտային միջադեպերի»: Այս տվյալը փաստումը է այն հանգամանքը, որ հասարակական սպասումները մեծամասամբ ձևավորվում են անձնական փորձի հիման վրա: **Հետաքրքրական է, որ եթե նախկինում երկրորդ (իսկ 2016թ-ին առաջին) ամենաբարձր արժեքն ուներ «ընտրությունների արդյունքների կեղծումը», ապա 2019թ-ին այն ստացել է 8.4%, իսկ 2021թ-ն, 6.4%, համարվելով ոչ այդքան հավանական:** Եվս մեկ հետաքրքրական տվյալ է այն, որ «Ոստիկանության կամ այլ ուժային կառույցների կողմից ծեծի» ենթարկվելու հավանականությունը նախկինում ուներ միջինից բարձր արժեք, սակայն ներկայումս այն քիչ հավանականների թվում է: Ավելի մանրամասն ներկայացված է Աղյուսակ 26-ում:

Աղյուսակ 26

Վերջին մեկ տարվա ընթացքում հանցագործությունների զոհ կամ ակնաստես եղած հարցվողների %

	2021թ.	2019թ.	2017թ.	2016թ.	2015թ.
Ճանապարհատրանսպորտային միջադեպի	24.7%	29.8%	24.6%	24.4%	29.0%
Խաբեության	10.2%	17.4%	14.4%	15.8%	11.7%
Մեքենայի առևանգման (ներառյալ մեքենայի որոշ մասերի կողոպուտ, օր.՝ անվադողերի)	8.8%	17.4%	7.1%	8.4%	5.0%
Գրպանահատության/գողության	7.4%	18.2%	10.8%	8.1%	8.6%
Ընտրությունների արդյունքների կեղծում	6.4%	8.4%	19.2%	25.5%	9.2%
Բնակարանի կողոպուտի	6.2%	18.3%	7.3%	8.6%	7.8%
Այլ քաղաքացիների կողմից ծեծի	4.8%	10.4%	4.8%	7.8%	5.2%
Կաշառակերության	4.6%	14.7%	9.3%	13.1%	7.4%

Ընտանեկան բռնության (ընտանիքի որևէ անդամի կողմից ծեծ և այլն)	3.3%	9.3%	2.7%	4.1%	3.1%
Շոքթման	3.3%	7.6%	4.0%	6.8%	2.3%
Հանցագործության թաքցնում/ կոծկում	3.2%	7.4%	4.6%	7.8%	2.8%
Հանցավոր հարձակման	2.3%	8.1%	2.0%	3.1%	1.5%
Ոստիկանության կամ այլ ուժային կառույցների կողմից ծեծի	2.3%	4.5%	4.9%	15.1%	3.4%
Սպանության կամ մահափորձի	1.4%	9.3%	1.8%	3.6%	1.1%
Մեռական բնույթի ոսնձգություն/գործողությունների («ձեռ-զցել» և այլն)	0.8%	7.3%	1.0%	1.7%	0.8%
Առևանգման (մարդու)	0.8%	4.4%	0.8%	2.7%	0.5%

Այսպիսով՝ կարող ենք ասել, որ 2018թ-ին երկրում տեղի ունեցած հեղափոխությունը զգալիորեն բարձրացրել է ոստիկանության և այլ ուժային կառույցների վերաբերյալ հասարակության դրական վերաբերմունքը, մեծացրել հասարակական և/կամ քաղաքական զանգվածային միջոցառումների ժամանակ ապահովության զգացողությունը, ինչպես նաև հավատը ընտրությունների արդյունքների նկատմամբ: Հետագայում այդ ազդեցությունը նվազել է՝ իր հետ բերելով համաթվերի որոշակի նվազում: Համաթվերի նվազման արդյունքում, սակայն, դրանք դեռևս չեն հասել այն արժեքներին, որոնք եղել են 2017թ-ին և դրանից առաջ:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

2021թ.-ին իրականացված ուսումնասիրության արդյունքների համեմատությունը 2015, 2016, 2017 և 2019թթ-ին իրականացված նույնատիպ ուսումնասիրությունների արդյունքների հետ բացահայտեցին մի շարք օրինաչափություններ, փոփոխություններ և միտումներ իրավապահ մարմինների գործունեության հասարակական ընկալումներում:

- «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթվի» և «Ոստիկանության վստահության համաթվի» արժեքներն ունեն ուղղակի կապ երկրում տեղի ունեցող հասարակական և քաղաքական իրադարձությունների, և դրանցում իրավապահ մարմինների ներգրվածության աստիճանի հետ: Դա ակնհայտ է 2015-2016թթ, 2016-2017թթ, 2017-2019թթ և 2019-2021թթ-ի ընթացքում այդ երկու համաթվերի ցուցիչների տատանումներից: Բացի այդ համաթվերի վրա մեծապես ազդում են նաև ոլորտում ձեռնարկված գործողությունները, ինչպես դրականորեն, այնպես էլ բացասաբար: Համաթվերի արժեքները նվազել էին 2016թ.-ին, քանի որ տեղի էր ունեցել ՊՊԾ գնդի գրավումը, ինչին հաջորդած միջադեպերի ընթացքում իրավապահ մարմինների կողմից դրսևորված գործելաճը կրել էր փոփոխություն: Այդ ընթացքում իրավապահ մարմինների գործունեությունը հասարակության կողմից բնորոշվել էր որպես իշխանություն ունեցող քաղաքական ուժի կողմից ընդդիմադիր քաղաքական ուժի ճնշման միջոց: Ավելին՝ 2016թ.-ին «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» գտնվել է բացասական տիրույթում՝ 0-ից ցածր էր: 2017թ.-ին այս համաթիվն աճել է, գտնվելով դրական տիրույթում, այն, այնուամենայնիվ մոտ էր 0-ին: 2019թ-ին իրականացված հետազոտության արդյունքներում հստակ արտացոլված է հասարակական ընկալումների վրա 2018թ-ին տեղի ունեցած հասարակական-քաղաքական գործընթացների ազդեցությունը: Տեղի էր ունեցել հեղափոխություն, որը կատարվել էր հանրահավաքների միջոցով՝ հասարակության լայն շերտերի մասնակցությամբ: Այդ գործընթացներում հասարակությունն ականատես էր նախկին և նոր իշխանությունների վարքագծի դրսևորումներին, ինչպես նաև ոստիկանության գործելաճի փոփոխությանը: Այլևս իշխանությունը չէր պատկանում այն անձանց, որոնք, ըստ հասարակական պատկերացումների, նախկինում իրավապահ մարմիններին օգտագործում էին որպես ընդդիմության նկատմամբ ճնշման միջոց: Նոր իշխանությունը հեղափոխության միջոցով հռչակել էր հասարակության հաղթանակ և, որ իշխանությունն այլևս պատկանում էր ժողովրդին: Ոստիկանության հասարակական ընկալման մեջ՝ ոստիկանությունը իշխանությանը ծառայեցնելու կարծրատիպը արմատական փոփոխության էր ենթարկվել: Այդ պատկերացումների դրական բնույթը թեև պահպանվել է 2021թ-ին, սակայն նվազել է 2019թ-ի համեմատ՝ պայմանավորված Արցախյան պատերազմի, ինչպես նաև կորոնավիրուսի համավարակի ընթացքում ոստիկանության ոչ իրավաչափ գործողությունների հետևանքով:
- «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթվի» արժեքը 2015թ-ին եղել է «0», 2016թ-ին այն նվազել է «-6», 2017թ-ին աճել է մինչև «7», 2019թ-ին աճել է մինչև «35», իսկ 2021թ-ին նվազել է մինչև «25»: «Իրավապահ

մարմինների կամայականության համաթիվ» բաղկացուցիչ համաթիվերը նույնպես փոփոխություններ են կրել՝ հետ-հեղափոխական շրջանում նշանակալիորեն աճելով, իսկ հետպատերազմյան շրջանում՝ նվազելով: Բաղադրիչ հանդիսացող **«քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը»** նախքան հեղափոխությունն իրականացված հետազոտությունների արդյունքներով ունեցել է բացասական արժեքներ: 2019թ-ին այն նախորդ ուսումնասիրության արդյունքի համեմատ աճել է «35»-ով: 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ նվազել է «16»-ով, սակայն 2017թ-ի համեմատ այն աճել է «19»-ով: **«Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը»** 2015թ-ին ունեցել է «0»-ին մոտ դրական արժեք («5»), 2016թ-ին այն գտնվել է բացասական տիրույթում և ունեցել է «-7» արժեք, 2017թ-ին այն աճել է, կրկին հայտնվելով դրական տիրույթում, սակայն նույնպես մոտ լինելով «0»-ին («9»), իսկ 2019թ-ին այն աճել է «30»-ով՝ դառնալով «39»: 2021թ-ին անձնական անպատտպանվածության համաթիվ արժեքը նվազել է «11»-ով և դարձել է «28»: Մյուս բացկացուցիչը՝ **«Անհատական մտահոգվածության համաթիվը»**, նախորդ հետազոտությունների ընթացքում ունեցել է դրական արժեք: 2015թ-ին այն եղել է «20», 2016թ-ին՝ «17», 2017թ-ին՝ «29», 2019թ-ին՝ «49»: 2021թ-ին համաթիվը որոշակիորեն նվազել է, դառնալով «44»:

- **«Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվ»**, ինչպես նաև բաղկացուցիչ համաթիվերի արժեքները գրեթե բոլոր տարիներին ամենացածրն են եղել Երևան քաղաքում և Սյունիքում: Համաթիվերը բոլոր տարիներին ցածր են եղել քաղաքային բնակաչության (գյուղական համայնքների բնակչության համեմատ) շրջանում: 2015-2017թթ հետազոտությունների արդյունքներով համաթիվերը համեմատաբար ցածր են եղել արական սեռի ներկայացուցիչների շրջանում (իգական սեռի ներկայացուցիչների համեմատ): Ինչպես գյուղ/քաղաք, այնպես էլ արական սեռ/իգական սեռ տարբերությունները դիտարկելիս ցածր գնահատականների հավանական պատճառներից է հանդիսանում այն, որ նշյալ խմբերի ներկայացուցիչներն ավելի ակտիվ են սոցիալ-տնտեսական և քաղաքացիական գործընթացներում, ուստի նրանց պատասխանները և դատողություններն ավելի շուտ հիմնված են սեփական փորձի կամ դիտարկումների վրա: 2019թ-ին «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» կանանց և տղամարդկանց շրջանում հավասար է («35»), իսկ 2021թ-ին՝ կրկին լինելով հավասար ունեցել են «25» արժեք: 2019թ-ին «Քաղաքացիների մտահոգվածության համաթիվը» տղամարդկանց («20») շրջանում ունեցել է ավելի բարձր արժեք, քան կանանց («17») շրջանում, իսկ 2021թ-ին՝ այդ արժեքները գրեթե մոտեցել են 0-ի՝ տղամարդկանց («3») շրջանում ունեցել է ավելի բարձր արժեք, քան կանանց («1») շրջանում: 2019թ-ին «Անձնական անպաշտպանվածության համաթիվը» տղամարդկանց («38») մոտ փոքր-ինչ ավելի ցածր է, քան կանանց («39») մոտ, իսկ 2021թ-ին տղամարդկանց մոտ այն դարձել է «27», իսկ կանանց մոտ՝ «28»: 2019թ-ին «Անհատական մտահոգվածության համաթիվը» տղամարդկանց («45») մոտ զգալիորեն ցածր է եղել, քան կանանց մոտ («60»), իսկ 2021թ-ին այն տղամարդկանց մոտ դարձել է «44», իսկ կանանց մոտ՝ «45»: Համաթիվերն ըստ սեռերի դիտարկելիս ելնում ենք այն հիպոթեզից, որ արական սեռի ներկայացուցիչներն ավելի հաճախ են առնչվում իրավապահ մարմինների ներկայացուցիչների հետ, քան՝ իգական սեռի

ներկայացուցիչները, ուստի՝ տղամարդկանց պատասխանները և դատողություններն ավելի շուտ հիմնված են սեփական փորձի կամ դիտարկումների վրա: Մյուս կողմից՝ կարելի է ենթադրել, որ հեղափոխությունն ավելի շատ ազդեցություն է ունեցել կանանց, քան տղամարդկանց գնահատականների վրա, քանի որ հետպատերազմյան շրջանում տղամարդկանց գնահատականները գրեթե չեն տարբերվում հետհեղափոխականից, մինչդեռ կանանց գնահատականները հետհեղափոխական շրջանում կտրուկ աճել են, իսկ հետպատերազմյան շրջանում՝ կտրուկ նվազել: «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» և դրա բաղկացուցիչները ըստ տարիքի դիտարկելիս նկատվում է, որ ավելի ցածր և ավելի բարձր տարիքային խմբերում համաթվի արժեքն ավելի ցածր է, իսկ միջին տարիքային խմբերում (26-45 տարեկան) այն ունի միջին արժեք: Տվյալ դեպքում նույնպես նկատվում է, որ բոլոր տարիքային խմբերում համաթվերը կտրուկ աճել են 2019թ-ին, իսկ 2021թ-ին՝ որոշակիորեն նվազել են: Իրականացված բոլոր հետազոտությունների տվյալներով համաթվերն ըստ կրթական մակարդակների դիտարկելիս ընդգծվում էր այն օրինաչափությունը, որ որքանով աճում է կրթությունը, այնքանով նվազում է «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթիվը» և իր բաղկացուցիչ համաթվերը, և հակառակը, որքանով կրթությունը նվազում է այնքանով աճում են այս համաթվի դրական արժեքները: Մինչ 2021թ-ն իրականացված հետազոտությունների տվյալներով առկա է եղել նաև կապը իրավապահ մարմինների կամայականության համաթվի (ինչպես նաև դրա բոլոր բաղկացուցիչ հանդիսացող համաթվերի) և հարցվողների ընտանիքների ամսական եկամտի չափի միջև: 2021 թ. հետազոտության արդյունքները ցույց են տալիս, որ նախկինում նկատված այն օրինաչափությունը, որ համաթվերն ավելի բարձր են միջին եկամտային խմբերում և ցածր են ամենացածր և ամենաբարձր եկամտային խմբում, ներկայումս հստակորեն չի դրսևորվում բոլոր համաթվերի համար: Ուստի պնդել, որ ընտանիքի միջին ամսական եկամտի և «Ոստիկանության վստահության համաթվի» միջև կա հստակ կախվածություն, 2021թ-ի ուսումնասիրության արդյունքներով հնարավոր չէ: 2021թ-ին «Իրավապահ մարմինների կամայականության համաթվի» և հարցվողների սոցիալական խավի պատկանելության միջև առկա է որոշակի կապ: Այս համատեքստում օրինաչափությունը դրսևորվում է նախորդ համաթվի համեմատ արժեքի փոփոխության հետ կապված: Որքան ցածր է հարցվողի տնտեսական մակարդակի գնահատականը, այնքան մեծ է նախորդ ուսումնասիրության համեմատ համաթվերի նվազման չափը:

- 2016, 2017, 2019 և 2021թթ. իրականացված հետազոտությունների տվյալներով իրավապահ մարմինների աշխատանքի գնահատականները դիտարկվել են ըստ այն հանգամանքի, թե որոնք են հարցվողների հիմնական տեղեկատվական աղբյուրները: Այսպես՝ 2016 և 2017թթ հետազոտությունների տվյալներով, այն հարցվողները, ովքեր հիմնականում տեղեկատվություն ստանում են հեռուստատեսության միջոցով, մեծամասամբ հակված են տալ դրական գնահատականներ, իսկ սոցիալական կայքերից և առցանց մամուլից օգտվողները՝ ավելի շատ բացասական: Այս տարբերությունները նախկինում պայմանավորված էին այն հանգամանքով, որ հեռուստատեսությունները մեծամասամբ համարվում էին վերահսկելի իշխանությունների կողմից, ուստի

և ներկայացնում էին այն տեղեկատվությունը, որը շահավետ էր տվյալ պահին իշխանությանը: Սա խոսում է հեռուստատեսությունների ոչ օբյեկտիվության մասին: Ի տարբերություն հեռուստատեսությանը, առցանց մամուլը, մասամբ, իսկ սոցիալական կայքերը՝ առհասարակ անվերահսկելի են իշխանությունների կողմից, այդպիսով՝ առավել ազատ են մեծամասամբ ներկայացնելու օբյեկտիվ իրականությունը: 2019թ-ին դրական տրամադրվածություններն աճել էին ինչպես հեռուստատեսությունից, այնպես էլ առցանց մամուլից և սոցիալական կայքերից տեղեկատվություն ստացողների շրջանում: 2021թ-ին թեև փոքր-ինչ նվազել է դեպի դրականը տրամադրվածությունը, բայց ընդհանուր առմամբ այն շատ ավելի բարձր է նախորդ տարիների արժեքներից:

- Թեև համաթվերը տարբեր տարիների հետազոտությունների արդյունքներով տատանվել են, այնուամենայնիվ, «Ոստիկանության վստահության համաթվի» ցուցիչները միշտ գտնվել են դրական տիրույթում (30-ից բարձր): Դա խոսում է այն մասին, որ թեև մարդիկ ոստիկանությանը վերագրել և որոշ չափով դեռևս շարունակում են վերագրել այնպիսի հատկանիշներ, ինչպիսիք են կամայականությունը, անօրինականությունը, սակայն 2019թ-ին բացասական տրամադրությունները էականորեն նվազել էին, ինչը վկայում է այն մասին, որ հասարակական գիտակցության մեջ, այնուամենայնիվ, առկա է ակնկալիքներ ոստիկանությունից՝ որպես իրավապահ մարմնի: 2021թ.-ին «Ոստիկանության գործունեության գնահատման համաթիվը» 2019թ.-ի հետազոտության արդյունքների համեմատ աճել է «1»-ով, 2017թ.-ի համեմատ՝ աճել է «12»-ով, 2016թ.-ի համեմատ՝ «18»-ով, իսկ 2015թ.-ի հետազոտության արդյունքների համեմատ՝ «13»-ով (2021թ. «49», 2019թ. «48», 2017թ. «37», 2016թ. «31», 2015թ. «36»), «Ոստիկանության հանդեպ վերաբերմունքի համաթիվը» 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ աճել է «5»-ով, 2017թ-ի համեմատ՝ «13»-ով, 2016թ.-ի համեմատ՝ «26»-ով, 2015թ.-ի համեմատ նվազել է «4»-ով (2021թ. «53», 2019թ. «48», 2017թ. «40», 2016թ. «27», 2015թ. «49»), և «Ոստիկանության հետ համագործակցության պատրաստակամության համաթիվը» 2021թ-ին 2019թ-ի համեմատ նվազել է «4»-ով, 2017թ-ի համեմատ աճել է «2»-ով, 2016թ-ի համեմատ՝ «13»-ով, իսկ 2015թ-ի համեմատ՝ «7»-ով (2021թ. 49, 2019թ. «53», 2017թ. «47», 2016թ. «36» 2015թ. «42»): Ոստիկանության վստահության համաթվերը հիմնականում կամ աճել են նախորդ ուսումնասիրության համեմատ, կամ մնացել են նույնը: Տվյալ դեպքում չի արձանագրվել համաթվերի կտրուկ նվազում:
- 2019թ-ից հետո փոփոխության են ենթարկվել նաև մարդկանց պատկերացումները ապահով վայրերի վերաբերյալ: Եթե նախկինում ամենաքիչ անվտանգ վայր նշված «Հասարակական և/կամ քաղաքական զանգվածային միջոցառումների ժամանակ» տարբերակը 2019թ-ին զգալիորեն աճել է՝ 2017թ-ի «13»-ից դառնալով «42», իսկ 2021թ-ին այն կրկին նվազել է («28»), սակայն ավելի բարձր է 2017թ-ի արժեքից: 2019 և 2021թթ-ին իրականացված հետազոտությունների արդյունքներով աճել է այնպիսի հանցագործությունների տեսակների զոհ կամ ականատես լինել նշողների թիվը, ինչպիսիք են ճանապարհատրանսպորտային միջադեպերը, բնակարանի կողոպուտը, գրպանահատությունը, խաբեությունը և այլն: Այսպիսով՝ 2018թ-ին երկրում տեղի ունեցած հեղափոխությունը զգալիորեն բարձրացրել է ոստիկանության և այլ ուժային կառույցների վերաբերյալ

հասարակության դրական վերաբերմունքը, մեծացրել հասարակական և/կամ քաղաքական զանգվածային միջոցառումների ժամանակ ապահովության զգացողությունը, ինչպես նաև հավատը ընտրությունների արդյունքների նկատմամբ: Հետագայում այդ ազդեցությունը նվազել է՝ իր հետ բերելով համաթվերի որոշակի նվազում: Համաթվերի նվազման արդյունքում, սակայն, դրանք դեռևս չեն հասել այն արժեքներին, որոնք եղել են 2017թ-ին և դրանից առաջ:

Այսպիսով՝ կարող ենք պնդել, որ 2018թ-ին երկրում տեղի ունեցած քաղաքական իրադարձությունները, մասնավորապես հեղափոխությունը, զգալիորեն բարձրացրել էին ոստիկանության և այլ ուժային կառույցների վերաբերյալ հասարակության դրական վերաբերմունքը, մեծացրել հասարակական և/կամ քաղաքական զանգվածային միջոցառումների ժամանակ ապահովության զգացողությունը: Սակայն այն իրադարձությունները, որոնք տեղի են ունեցել 2020թ-ին՝ Արցախյան պատերազմ և կորոնավիրուսի համավարակի տարածում, դրական տրամադրվածությունները որոշակիորեն նվազեցրել են (հատկապես իրավական կամայականության առնչությամբ): Այստեղ էական նշանակություն ունի ինչպես օբյեկտիվ իրականությունն, այնպես էլ այդ իրականության վերաբերյալ ՁԼՄ-ներով, սոցիալական ցանցերով և ինտերնետային մամուլով տարածված տեղեկությունները, որով ուղղորդվում են հանրային պատկերացումներ դրական կամ բացասական ուղղությամբ: Տեսանելի է նաև ոստիկանական համակարգում իրականացված բարեփոխումների ազդեցությունը հասարակական ընկալումների վրա, ինչի արդյունքում չնայած, որ ոստիկանության վերաբերմունքի համաթվերը 2019թ-ին աճել էին, 2021թ-ին դրանք նույնպես ունեն որոշակի աճ: